

**NA TURUPATU DOU VAGA E
MAREA
A LUKA
Na Vuresi Makaliana Na
Omea A Luka E Marea Tana
Papi Iani**

Na Turupatu Dou vaga e marea a Luka e saumakalia laka a Iesu aia nogo na Vagamauri God e vekea, mara amesi sosongolia igira na Israel. Maia nogo goto niqira Vagamauri igira na mamatana tinoni sui lakalaka. A Luka e saumakaligotoa laka na Tarunga Tabu nogo e mologinia a Iesu ke gini “turupatuna na Turupatu Dou vanigira na tinoni sekona lee, ara tau tamanina sa omea.” (4:18) Mi tana nina mamare aia e adilabatigotoa nina galuve loki a Iesu vanigira na tinoni sui, igira e gadovigira pipi na vatana na rota.

Ma na papadana na magemage e labadato danga kalina i laona nina mamare a Luka. Me laba putsikae baa tana tuturigana nogo, kalina aia e marea na turupatuna na botsana a Iesu i barangengo, mi tana susuina goto, kalina a Iesu e dato i baragata.

A Luka e maregotoa na turupatuna na tuturigana ma nina dato babaa na tutuni Kristiano, murina a Iesu e dato i baragata. Ma na turupatu iani e totu tana papi ara soaginia “Niqira Aqoqo na Apostolo.”

Ara danga goto na omea a Luka segeni moa e maretsunagira. Igirani nogoria na omea vaga

gira: niqira linge igira na angelo kalina a Iesu e botsa vaolu; ma na turupatuna tana rongogira na mane pitusipi ara ida na reiana i Betlehem; mi kalina a Iesu na baka e totuvisu tana Vale Tabu i Jerusalem; ma na gokolia na Mane Galuve ni Samaria, ma na gokolia na Baka Tsotsogo.

Putsikae baa tugirani na omea ara tu tau kuti na laba pipi kalina i laona nina mamare a Luka: laka nina aqo pipi tinoni ke nonginongi babaa; ma nina aqo na Tarunga Tabu e naua i laogira na tinoni; ma niqira aqo igira na daki kalina e tsigovera a Iesu; ma nina galuve loki God, aia e gini nusiligia niqira sasi na tinoni.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Na goko idaida *1:1-4*

Ka niqira botsa ma ka bakaqira a Ioane Batista

ma Iesu *1:5-2:52*

A Ioane Batista e sasani tinoni *3:1-20*

Na lesovitabuana ma na gokotabo vaniana a Iesu *3:21-4:13*

A Iesu e tuturiga nina aqo tana Galilii *4:14-9:50*

E tuu i Galilii me ba tsau i Jerusalem *9:51-19:27*

A Iesu e sasani tinoni i Jerusalem *19:28-21:38*

Nina rota ma na mateana a Iesu *22:1-23:56*

Na maurivisuana a Iesu ma na datoana i baragata *24:1-53*

A Luka e Marea na Turupatu Dou Iani Vania a Teopilus

¹ Vanigo igoe na Taovia Loki a Teopilus.

Ara danga nogo na tinoni ara tovokakainogoa laka kara maretsunaa na turupatuqira pipi na omea ara laba i laomami igami.

² Ara maretsunagira na omea ami rongomia i koniqira igira ara sanga na reiaqira na omea girani tumai nogo tana tuturigana, mara gini turupatuna vanigami.

³ Minau au vileke doudougira na omea sui girani tuu tana tuturigaqira, te inau au pada laka e dou ti kau marepukaligira vanigo,

⁴ rongona igoe ko donadougiria na manana popono tana omea sui vaga igoe o gini sasani nogo.

Na Angelo e Katemaia na Botsana A Ioane Batista

⁵ Mi tana tagu kalina a Herod e taovia tsapakae tana Judea, me totu goto tana kesa na manetabu a Sekaria na asana, aia e muridatoa na puku manetabu tu konina a Abija. Ma ko Elisabet na asana na tauna. Maia goto e botsa tana puku manetabu nogo i konina a Aaron.

⁶ Mi kaira e dou sosongo ka niqira sasaga i matana God, mara ka muridou saikesaligira pipi sui na vovorona nina ketsa ma nina vali na Taovia.

⁷ Mara ka tau tamani baka rongona ko Elisabet e mamane. Mi tana tagu ia, aia ko Elisabet e dakidaki nogo, maia Sekaria e tuqatuqa sosongo goto.

⁸ Me kesa dani, maia Sekaria e sanga aqo tana Vale Tabu.

⁹ Mi tana dani ia, vaga nogo tana niqira lavu igira na manetabu, ara vilia a Sekaria ke kodoa na buluna na gai uruuru tana belatabu. Te aia e sage tana Vale Tabu me baa i laona na Nauna Tabu.

¹⁰ Mi tana tagu popono aia e gini tototu na kodoana na buluna na gai uruuru, migira na toga ara totu i tano mara nonginongi.

¹¹ Me kesa nina angelo na Taovia e laba malemale vania, me tuu tabana madoa na belatabu, i tana aia e kodoa na buluna na gai uruuru.

¹² Mi kalina a Sekaria e morosia ia, maia e novo loki me matagu.

¹³ Ma na angelo e tsarivania. “!Ko laka na matagu, a Sekaria! God e rongominogoa nimu nonginongi, maia ko Elisabet na taumu sauba ke vasuvanigo kesa na dalemu mane. Migoe sauba ko soaginia a Ioane.

¹⁴ !Me sauba igoe ko gini mage, me ke dou sosongo na tobamu, migira goto na tinoni danga sauba kara gini mage kalina aia ke botsa!

¹⁵ Aia sauba ke loki sosongo i matana na Taovia. Ma nina aqo ke tau inu uaeni se kesa na ko susuliga. Ma na Tarunga Tabu sauba ke totuvia tuu tana dani ke botsa.

¹⁶ Me sauba ke tangomana na piloana na tobaqira danga na tinoni ni Israel, ma kara pilovisutugua i konina na Taovia niqira God.

¹⁷ Aia nogo sauba ke votisautu vania na Taovia, ma na susuligana aia ma nina mana ke atsa vaga saikesa nogo a Elija na propete. Sauba ke piloa na tobaqira na tinoni petsakoe, ma kara muritugua na sasaga dou. Me sauba ke vangarau manogatia na tobaqira na tinoni vania na maiana na Taovia.”

¹⁸ Ma Sekaria e tsarivania na angelo, “?Ke koegua ti kau donaginia laka aia ke vaga? Inau au tuqatuqa nogo, me dakidaki goto na tauqu.”

19 Ma na angelo e tsarivania, “Eo, minau a Gabriel. Au totu sailagi i matana God, maia nogo e raiiau kau adimaivanigo na turupatu dou iani.

20 Ma na rongona igoe o tau tutunina na omea inau au tsaria vanigo, me sauba ke bulu lapimu, me ke utu vanigo na goko poi ke gado tana dani ke laba na omea inau au katenogoa vanigo.”

21 Migira na tinoni ara pitua a Sekaria laka ke rutsu, mara tau dona na rongona gua ti aia e gini tototu oka sosongo vaga ia i laona na Vale Tabu.

22 Mi kalina a Sekaria e rutsu tsunamai, me tovoa laka ke goko vanigira me utu, me gini goko moa na limana. Mi tana igira ara padagadovia tsaku laka aia e reilakana kesa na omea i laona na Vale Tabu.

23 Mi kalina e putsu nogo nina tagu na aqo i laona na Vale Tabu, ma Sekaria e visitugua i verana.

24 Tau oka i muri, maia ko Elisabet na tauna e tiana, mi laona e tsege na vula aia e tau goto mololea na valena.

25 Maia e tsaria moa, “!Kalina tsotsodo ia e dou sosongo vaniau na Taovia! !Aia e adiligi taniau gaqu paluvangamaa i mataqira na tinoni!”

Na Angelo e Katemaigotoa Na Botsana a Iesu

26 Mi tana ononina nina vula ko Elisabet, ma God e moloa na angelo Gabriel ke ba goto kesa tana vera tana Galilii, i Nasaret na asana.

27 E adi turupatu baa vania kesa na baka daki siama ara anevaninogoa kesa na mane, a Iosepo na asana, aia na puku konina a David. Ma na asana na baka daki ia, ko Maria.

28 Mi kalina na angelo e labamai konina ko Maria maia e tsarivania, “!Ko gini mage loki igoe! !Na Taovia God e vangalaka sosongo vanigo, me totu nogo i konimu!”

29 Me gini novo sosongo ko Maria na rongomiana nina turupatu na angelo, me lalavea nagua na papadana nina goko.

30 Ma na angelo e tsarivania, “Ko laka na matagu ko Maria; God e reingao sosongoligo.

31 Me sauba ko tiana, mo ko vasua kesa na baka mane, migoe ko soaginia a Iesu.

32 Aia sauba ke loki ma kara soaginia na Dalena God. Ma na Taovia God sauba ke livukaea ke mala vaga nogo a David na mumuana.

33 !Maia goto sauba ke taovia vanigira na duli i konina a Jakob na dani ma na dani; ma nina tamani e utu ke sui!”

34 Ma ko Maria e tsarivania na angelo, “?Me ke koegua ti ke laba vaga vaniau, na rongona au tau donaginia sa mane?”

35 Ma na angelo e gokovisu vania me tsaria, “Na Tarunga Tabu sauba ke tsuna i konimu, ma na susuligana God ke ungasigo. Aia nogoria na rongona ti na dalemu tabu sauba kara soaginia na Dalena God.

36 Mo ko dona goto laka ko Elisabet na tasimu, aia goto e tiana nogoa kesa na dalena mane, atsa moa ti aia e dakidaki sosongo nogo. Mi kalina eni ara putsu nogo ono nina vula aia ara soaginia na daki mamane.

37 Na rongona e tagara sa omea ke utugana vania God.”

³⁸ Me tsaria ko Maria, “Inau nina tseka na Taovia. Ke laba vaniau na omea vaga o tsarino-goa igoe.” Mi tana ma na angelo e nanga lee.

Ko Maria e Tsigovia ko Elisabet

³⁹ Me tuu ko Maria, me onioni, me vano galigali kesa tana vera vungavungaga tana Judea.

⁴⁰ Me ba sage i valena a Sekaria, me soadoua ko Elisabet.

⁴¹ Mi kalina ko Elisabet e rongomia nina goko ko Maria, me tavongani aligiri na meomeo i tobana. Ma na Tarunga Tabu e totuvia ko Elisabet,

⁴² maia e gokodato me tsarivanja ko Maria, “!Igoe, aia God e soadougo tana daki sui, me soadougotoa na dalemu i tobamu!

⁴³ ?E koegua vaga te e laba vaniau na omea loki iani, na tinana niqū Taovia e mailaba me tsigoviau?

⁴⁴ Rongona kalina tsotsodo inau au rongomia nimu goko igoe, ma na baka i tobaqu e mage me aligiri.

⁴⁵ !Ke dou sosongo baa vanigo igoe, rongona o tutunina laka na omea na Taovia e tsarivanigo sauba ke laba manana vanigo!”

Ko Maria e Teaa na Linge na Tsonikaeana na Taovia

⁴⁶ Maia ko Maria e tsaria,
“!Na tidaoqu e tsonikaea na Taovia;

⁴⁷ ma na tobaqu e gini magemage rongona God niqū Vagamauri,

⁴⁸ maia nogo e iroviau, inau nina tseka tetelo lee!

Eo, me tuu i dani eni me ke baa, igira na tinoni
sui kara soadouau,

49 tana rongona na omea loki aia God susuliga e
nauvaniau.

Me tabu loki na asana;

50 aia e saua nina galuve vanigira ara kukuni
tania,

igira sui na vatavata ma na vatavata.

51 Aia e saukaea na limana susuliga,
me sarangasigira na tinoni ara sasaga kaekae.

52 Me molotsunaligira tania niqira sasana na
totukae igira na taovia susuliga,
me molokaegira igira ara palatsuna.

53 E masuliginigira na omea dou igira ara vitoa,
me railigigira lee igira ara tamani levo.

54 E manalia nina veke e naunogoa vanigira na
mumuada i sau,
me mai na sangaada igita na Israel, igita nina
tinoni nogo.

55 !Me tau goto padalea na saugaluve vania a
Abraham,
me vanigira sui na puku konina aia na dani ma
na dani!"

56 Ko Maria e totu gana ngongo tolu na vula i
valena ko Elisabet, te e visutugua i verana.

E Botsa a Ioane

57 Me tsau nina tagu tana ko Elisabet ke vasusu,
maia e vasua kesa na dalena mane.

58 Migira gana verakolu ma na kamana ara
rongomia na omea dou sosongo na Taovia e
nauvania ko Elisabet, migira sui ara magemage
patakolua.

⁵⁹ Mi kalina e tovu e alu na bongina na baka, mara mai rongona kara paripapadana, mara pada laka kara tango malavuginia a Sekaria, na mavuna na tamana.

⁶⁰ Ma na tinana e tongo vanigira me tsaria, “! Tagara! Kamu soaginia a Ioane.”

⁶¹ Mara tsarivania, “!Me tagara sa kamamu igoe ke tamanina na soa vaga ia!”

⁶² Te ara gini goko limaqira vania na tamana, mara veisuaa laka ase na asana kara soaginia na baka ia.

⁶³ Ma Sekaria e nongigira kara tusuvania na omea na mamare, maia e marea na goko iani, “Kamu soaginia a Ioane.” !Mara gini novo loki igira sui!

⁶⁴ Mi tana tagu tsotsodo ia e tanusi na lapina a Sekaria, me tuturiga na tsonikaeana God.

⁶⁵ Mara gini matagu mate igira sui ka gaqira verakolu, me tangi na rongona na omea vaga ia, me poli poponoa tana vera vungavungaga ni Judea.

⁶⁶ Pipi sei ara rongomia na omea vaga ia, ara pada i tobaqira mara tsaria, “?Nagua sauba ke lia vaga na baka iani?” Na rongona na susuligana na Taovia e labamaka sosongo i konina.

A Sekaria Goto e Teaa na Linge na Tsonikaeana na Taovia

⁶⁷ Ma na Tarunga Tabu e mararasia na tobana a Sekaria na tamana a Ioane, maia e tuu, me katevulagia nina goko God, me tsaria:

⁶⁸ “!Igita ka tsonikaea na Taovia, nida God igita na Israel!

Aia e mai nogo na sangaada ma na maurisiada,
igita nina tinoni.

69 E manogati vanigita nogo kesa na Vagamauri
susuliga,

aia e talu tana puku konina a David nina
maneaqo.

70 Aia e vekenogoa tana mangaqira nina propete
tabu i sau vasau

71 laka aia ke maurisigita tanigira gada gala,
me tania na limaqira igira sui ara reisavigita.

72 Me tsaria ke saugaluve vanigira na mumuada
me ke padatugua nina veke tabu.

73-74 E gini vatsa vania a Abraham na mumuada,
laka ke maurisigita tanigira gada gala,
me ke gini sui na matagu i tobada,

75 ma ka dona na aqo dou tana rago i matana
pipi na dani tana maurida.

76 Migoe na dalequ, sauba kara soaginigo nina
propete na Taovia nida God.

Migoe sauba ko ida vania na Taovia,
mo ko votisautu vania,

77 mo ko turupatuna vanigira nina tinoni laka
sauba kara mauri,
rongona God nogo sauba ke nusiligigira niqira
sasi.

78 Tana nina galuve loki God vanigita,
aia sauba ke naua me ke datomai i konida na aso
na mauri saliu,

79 Ke tuu i gotu me ke marara tsunamai vanigira
ara totu tana ungana na mate,
me ke tudumigita baa tana sautu na rago.”

80 Ma na baka ia e kiki rago me loki babaa
tana konina kolu sasagana. Me ba totu tana legai

mangu, poi e tsau tana dani aia e laba i malena vanigira na tinoni ni Israel.

2

E Botsa a Iesu (Mateo 1:18-25)

¹ Mi tana tagu ia, aia Augustus na Sesar ni Roma e moloketsa vaniigira na tinoni sui e tamanigira, kara maretsunagira sui na asaqira.

² Na kesanina na maresoa e gado tana tagu kalina a Kurinius e taovia tagao butona na momoru tana Siria.

³ Me vaga ia, me pipi tinoni e vano na mare soana tana verana pukuga.

⁴ Maia na rongona ti aia Iosepo e mololea i Nasaret tana Galilii, me baa i Betlehem tana Judea, na vera i tana a David na Taovia Tsapakae e botsa i sau. Ma Iosepo e gini vano i tana rongona aia na puku konina a David.

⁵ E baa ke maresoa kolua ko Maria na tauna aia e tiana nogo.

⁶ Mi kalina kaira ara ka totu moa i Betlehem, me tsau nina tagu tana ko Maria ke vasua na dalena.

⁷ Me tagara sa nauna ke mangamanga vanikaira i laona na valeqira na tinoni labana. Te ara ka baa, mara ka sage moa i laona kesa na yatuluma. Mi tana aia ko Maria e vasua na dalena na volati, me kopiginia na polo, me tsarovaginia tana niqira mani mutsa na buluka.

Na Angelo Ara Laba Vanigira na Mane Pitusipi

⁸ Mi tana bongi ia, kesa tana kao i tabana na vera tana, ara tu totu visana na mane pitusipi

ara tu mamata, mara tu reitutugugira tu niqira sipi.

⁹ Me kesa nina angelo na Taovia e laba vanitugira, ma na mararana na Taovia e mararasi taligutigira. Mi tugira ara tu matagu mate.

¹⁰ Ma na angelo e tsarivanitugira, “!Kamu tu laka na matagu tugamu! Au adimai vanitugamu kesa na turupatu dou na mage loki baa vanigira na tinoni sui.

¹¹ !I dani eni nogoria tana verana a David e botsa nimui Vagamauri, aia nogoria na Kristo, na Taovia!

¹² Iani nogo e vaga na omea sauba kamu tu reigadoviginia: sauba kamu tu reia kesa na meomeo aia ara kopiginia na polo, mara tsaroviginia tana niqira mani mutsa na buluka.”

¹³ Mara tavongani labamai kolua na angelo ia, na alaala loki na toga na angelo ni gotu ara tsonikaea God mara linge, mara tsaria,

¹⁴ “!Soalokia God i gotu vasau, mi lao ke baa na rago vanigira ara dou i matana!”

Tugira na Mane Pitusipi Ara Tu Vano I Betlehem

¹⁵ Mi kalina igira na angelo ara nangaligi tanitugira mara visudato i gotu, mi tugira na mane pitusipi ara tu vaigokovigi mara tu tsaria, “Ida ma ka tu vano i Betlehem ma ka tu ba reia na omea e laba, vaga aia na Taovia e tsarivulaginogoa vanitugita.”

¹⁶ Mara tuu, mara tu vano tsakuitsaku, mara tu ba reitugira ko Maria, ma Iosepo, ma na meomeo e tsaro tana niqira mani mutsa na buluka.

17 Mi kalina na mane pitusipi ara tu reia na meomeo e tsaro tana, mara tu turupatuna na omea vaga na angelo e katenogoa vanitugira tana rongona na baka ia.

18 Migira sui ara rongomia tu niqira turupatu ara gini beke sosongo na omea vaga ara tu tsaria tugira na mane pitusipi.

19 Ma ko Maria e padatugutugugira na omea sui girani, me pukugira dou i tobana.

20 Mi tugira na mane pitusipi ara tu visu, mara tu tsonikaea God rongona na omea sui ara tu rongomigira mara tu reigira; ara atsa saikesa vaga nogo na omea na angelo e tsarivulagi vanitugira.

Na Baka Ia Ara Soaginia a Iesu

21 Mi tana alunina dani, kalina e tsau na tagu tana kara paripapadana na baka, mara soaginia a Iesu, aia na soa na angelo e soa manogatinogoa kalina e tau vati tiana moa tinana.

A Iosepo ma Ko Maria Ara Ka Saua A Iesu Tana Vale Tabu

22 Mi kalina e tsau na tagu vanikaira a Iosepo ma ko Maria tana kara ka naua na aqotabu na lesomale matena na baka ia, vaga e ketsalia tana nina Ketsa a Moses, mara ka adivanoa na baka i Jerusalem na sauana vania na Taovia,

23 vaga ara maregotoa tana nina ketsa na Taovia: "Pipi sui na baka mane botsa ida, niqira aqo kara sauvania na Taovia."

24 Mara ka saugotoa na vangana na kodoputsa, ruka na kulukulu se ruka na dalena kurau, vaga e pedea tana nina ketsa na Taovia.

A Simeon e Tabelea a Iesu Meomeo I Laona na Vale Tabu

²⁵ Mi tana tagu goto ia, e totu i Jerusalem kesa na mane, a Simeon na asana. Aia e mane dou sosongo me kukuni tania God, me pipitua na maiana na Mesia me ke vagamaurisigira na Israel. Ma na Tarunga Tabu e totu i konina,

²⁶ me tsarimania vania laka e utu ke mate poi tsau kalina aia ke reiginia na matana na Mesia vaga e vekenogoa na Taovia.

²⁷ Ma na Tarunga Tabu e molo papada i tobana a Simeon te aia e tuu, me vano tana Vale Tabu. Mi kalina kaira na tamana ma na tinana ara ka adia a Iesu meomeo i laona na Vale Tabu, rongona kara ka nauvania na omea e tsarinogoa na Ketsa,

²⁸ maia Simeon e tabelea na baka, me soadoua God me tsaria,

²⁹ “Kalina ia, Taovia, igoe o manalinogoa nimu veke,
me dou moa ti ko tamivaniau inau nimu maneago ma kau ba mango tana rago.

³⁰ Rongona na mataqu ara reilakana nogo na Vagamauri

³¹ aia igoe o molomainogoa i barangengo ke gini maurisigira na tinoni sui.

³² Aia nogo na marara ke mararasigira na toga pipi tana vera sui,

me ke molokaegira igira nimu tinoni ni Israel.”

³³ Kaira a Iosepo ma ko Maria ara ka gini novo sosongo na rongomiana na goko e tsaria a Simeon tana rongona a Iesu meomeo.

³⁴ Ma Simeon e tabutugira, me tsarivania ko Maria na tinana na baka, “God nogo e vilia na

baka iani, me sauba na dangana i laoqira na Israel kara tubulagi i konina, ma na dangana aia sauba ke suivisugira. Maia sauba ke sau vulagia na omea God e kilia i koniqira, migira na dangana sauba kara tuu ma kara sove tania moa,
³⁵ mi tana nogo sauba kara labadato i malena pipi sui niqira papada popoi na tinoni. Migoe goto, sauba na rota vaga nogo ti kesa na isi vavanga ke toroa na tobamu.”

Ko Ana Goto e Reia a Iesu Meomeo I Laona na Vale Tabu

³⁶⁻³⁷ Me totu goto tana kesa na daki propete, ko Ana na asana, na dalena a Panuel tana duli konina a Aser. E vitu moa na uvi e tauga, ma na savana e mate tania me tinamate, mi kalina ia e alu sangavulu vati nogo na ngalitupana. Maia e tau goto mololea na Vale Tabu; na dani ma na bongi e samasama vania God, me naua na sese na vitoa me nonginongi.

³⁸ Aia goto e ba sage tana Vale Tabu tana tagu ia, me reitugira, me soadoua God, me gini goko rongona na baka vanigira sui igira ara pipitua kalina God ke suivisugira na Jerusalem.

Tugira Ara Tu Visutugua i Nasaret

³⁹ Mi kalina kaira a Iosepo ma ko Maria ara ka nausia pipi na aqo ara pede vanikaira vaga tana nina ketsa na Taovia, mi kaira kolua na baka ara tu visutugua i tu veraqira i Nasaret tana Galilii.

⁴⁰ Ma na baka e kiki rago e lokiloki me susuliga; me sasaga loki, maia God e dangalitovuginia nina vangelaka.

A Iesu na Baka e Tsidavisu I Laona na Vale Tabu

⁴¹ Pipi ngalitupa kaira na tamana ma na tinana a Iesu ara ka tau kuti na vano i Jerusalem na ba sanga Dani Tabu na Paseka.

⁴² Mi kalina a Iesu e tsaulia sangavulu ruka na ngalitupana, mara tu vano sanga na Dani Tabu na Paseka vaga ara tu lavu nogo na nauana.

⁴³ Mi kalina e sui nogo na Dani Tabu, mara aligiri na visu i vera, maia Iesu na baka e tsidavisu moa i Jerusalem. Mi kaira na tamana ma na tinana ara ka tau donaginia;

⁴⁴ ara ka pada laka aia ke sagelalo kolugira moa tana alaala. Vaga ia, mara ka vano baba moa kesa tana dani popono, te ara ka tuturiga na laveana i laoqira ka kamaqira ma ka kulaqira.

⁴⁵ Mara ka tau goto tsodoa sa nauna, te ara ka visutugua i Jerusalem na laveana.

⁴⁶ Mi tana tolunina dani te ara ka tsodoa i laona na Vale Tabu, tana e tototu kolugira na mane tarai na Tsiu, me rongomi vatavigira, me torogoko i koniqira.

⁴⁷ Migira sui ara rongomia nina goko, mara ganataa nina goko sasaga loki.

⁴⁸ Kaira na tamana ma na tinana ara ka novo sosongo kalina ara ka reivulagia, ma na tinana e tsarivania, “?Dalequ, egua sagata ti o nauvaganana vanikagami ia? Reia kagami tamamu minau ami ka gini boe sosongo na laveamu.”

⁴⁹ Ma Iesu e tuguvisua nina goko me tsaria, “?Egua kagamu ti amu ka lalaveau? ?Laka amu ka

tau donaginia niq̄u aq̄o nogo inau kau totu tana valena na Tamaq̄u?”

⁵⁰ Mi kaira ara ka tau goto padagadovia nagua vaga aia e tsarivanikaira.

⁵¹ Ma Iesu e tuu me tsari ka muriiqira, me visu i Nasaret, me rongomia ka mangaqira tana. Maia na tinana e mololakaa i tobana pipi sui na omea vaga gira.

⁵² Me dato a Iesu, me loki babaa tana konina ma na sasagana, i matana God mi mataqira na tinoni.

3

A Ioane Batista e Tuturiga Na Sasani Tinoni (Mateo 3:1-12; Marko 1:1-8; Ioane 1:19-28)

¹ Mi tana sangavulu tsegenina ngailitupa e tagao a Tiberius na Sesar; maia Pontius Pilate e taovia tagao butona na momoru tana Judea, maia Herod e tagao i Galilii, ma Pilip na tasina e tagao tana Iturea mi tana Trakonitis; ma Lisantias e tagao tana Abelene.

² Mara ka Mane Tabu Loki kaira a Anas ma Kaipas. Mi tana tagu goto ia, ma na gokona God e laba vania a Ioane na dalena a Sekaria tana legai mangu.

³ Te e tuu a Ioane, me ba tugulongaa na liligina na Koo Jordan, me turupatu vanigira na tinoni me tsaria, “Kamu piloligi tanigira nimui sasi ma kamu lesovitabu, maia God sauba ke padalegira nimui sasi.”

⁴ E laba vaga nogo a Isaia na proipete e katemainogoa tana papi i tana aia e marea na goko vaga iani;

“E kesa e guguu i laona na legai mangu me tsaria:
 ‘!Vangarau manogatia na sautu vania na Taovia;
 gotosia na nauna tana aia ke liu!

⁵ Munugira pipi sui na qouna,
 atsanigira pipi sui na datona.
 Gotosigira pipi sui na sautu kekevo.

Sarasigira ma kara atsa na sautu vatuvatuga.

⁶ !Migira na mamatana tinoni sui sauba kara
 reivulagia

laka God aia nogo e vagamaurisigita!’ ”

⁷ Ara danga na tinoni ara mai i konina a
 Ioane, rongona aia ke lesovitabugira. Maia
 e tsarivanigira, “!Dalena muata igamu! ?
 Asei e tsarivanigamu laka e tugugamu kamu
 tsoغو tania na korena God e varangi nogo ke
 gadovigamu?

⁸ Inau au tsarivanigamu laka e kiligotoa kamu
 naua na omea agana kamu sauvulagiginia laka
 amu piloligi manana tanigira nimui sasi. Ma
 kamu laka na gini tu moa tana asana a Abraham
 na mumuamui, me laka amu dou nogo i matana
 God. !Minau au tsarivanigamu laka e tau utu
 vania God ke oligira na vatu girani, ma kara lia
 na kukuana a Abraham!

⁹ God e vangaraunogoa laka aia ke kedegamu,
 vaga kesa na rarati e totu manoga nogo tana
 pukuna na gai agana na mani kaviginiana. Pipi
 sui na gai ti kara tau molo vuaqira dou sauba aia
 ke kavikutigira, me ke tsonigira tana lake.”

¹⁰ Mi tana, migira na tinoni ara veisuaa a
 Ioane, “?Vaga ia, ma nagua kami naua gami?”

¹¹ Maia e tsarivanigira, “Ti aseu ke tamanina
 ke ruka na polo sagesage, ma nina aqo ke tusua

kesa vania aia e tau tamani polona. Masei ti ke tamani mutsa, me dou ti ke palalegira igira ara tau tamani mutsa.”

¹² Visana goto na mane aditakesi ara mai rongona kara adi lesovitabu, mara veisuaa a Ioane, “?Taovia, ma nagua kami naua gami?”

¹³ Ma Ioane e tsarivanigira, “Kamu laka na nongi qolo liusiana na qolo na takesi.”

¹⁴ Mara mai goto visana na malagai mara veisuaa, “?Migami, nagua kami naua?”

Maia e tsarivanigira, “Kamu laka na turuginiana kesa ke tusuqolo vanigamu, ma kamu laka na keli lee vaniana ke kesa. Ke dou moa tobamui ti nagua kara voliginigamu matena nimui aqo.”

¹⁵ Mi tana te e peditugua na tobaqira na toga mara gunuruginia laka a Ioane aia nogoria ngatsu na Mesia,

¹⁶ Ma Ioane e tsarimakalia vanigira sui, “Inau au lesovitabuginigamu na ko lee moa, me maimai nogo kesa aia e loki liusiau baa inau. Me tau goto ulagaqu inau na nusiligiana na itaina gana porotua. Aia nogoria sauba ke lesovitabuginigamu na Tarunga Tabu ma na lake.

¹⁷ Maia nogo sauba ke vilitsagira na tinoni, na douna tanigira na sekona, vaga kesa na mane e adia nina poka me tsikidatoginigira nina uiti ke gini tsida segeni na kekevuna tania na vatuna. Me ke mololakagira na vatuna dou tana nina salo, me ke tsonigira na kekevuna tana lake e vomate na iruna.”

18 Mara danga goto na omea a Ioane e gokogini vanigira na tinoni rongona ti ke gini oli niqira sasaga.

19 Me kesa dani, ma Ioane e totozasaga kakai vania a Herod na Taovia Tagao, rongona aia e aditsunaa ko Herodias na tauna na tasina, me naugotoa danga na omea seko tavosi.

20 Ma Herod e sasi loki ba goto rongona aia e tsonia a Ioane tana vale sosori.

*A Ioane e Lesovitabua a Iesu
(Mateo 3:13-17; Marko 1:9-11)*

21 Mi kalina igira sui na tinoni ara lesovitabu, ma Iesu goto e sanga na lesovitabu. Mi kalina aia e nonginongi, me ova na parako,

22 ma na Tarunga Tabu e tsunamai i konina tana rereina na kulukulu. Me tangi kesa na goko e talumai i gotu me tsaria, "Igoe nogo na Dalequ galugaluve. Au reingao sosongoligo."

*Igira na Mumuana a Iesu
(Mateo 1:1-17)*

23 E gana ngongo tolu sangavulu na ngalitu-pana a Iesu kalina aia e tuturiga nina aqo. Mi mataqira na tinoni, a Iesu e vaga moa laka ti aia na dalena manana nogo a Iosepo.

Ma Iosepo aia na dalena a Heli;

24 ma Heli na dalena a Matat;

ma Matat na dalena a Levi;

ma Levi na dalena a Melki;

ma Melki na dalena a Janai;

ma Janai na dalena a Josep;

25 ma Josep na dalena a Matatias;

ma Matatias na dalena a Amos;

ma Amos na dalena a Nahum;

ma Nahum na dalena a Esli;
ma Esli na dalena a Nagai;
²⁶ ma Nagai na dalena a Maat;
ma Maat na dalena a Matatias;
ma Matatias na dalena a Semein;
ma Semein na dalena a Josek;
ma Josek na dalena a Joda;
²⁷ ma Joda na dalena a Joanan;
ma Joanan na dalena a Resa;
ma Resa na dalena a Serubabel;
ma Serubabel na dalena a Sealtiel;
ma Sealtiel na dalena a Neri;
²⁸ ma Neri na dalena a Melki;
ma Melki na dalena a Adi;
ma Adi na dalena a Kosam;
ma Kosam na dalena a Elmadam;
ma Elmadam na dalena a Er;
²⁹ ma Er na dalena a Josua;
ma Josua na dalena a Elieser;
ma Elieser na dalena a Jorim;
ma Jorim na dalena a Matat;
ma Matat na dalena a Levi;
³⁰ ma Levi na dalena a Simeon;
ma Simeon na dalena a Juda;
ma Juda na dalena a Josep;
ma Josep na dalena a Jonam;
ma Jonam na dalena a Eliakim;
³¹ ma Eliakim na dalena a Melea;
ma Melea na dalena a Mena;
ma Mena na dalena a Matata;
ma Matata na dalena a Natan;
ma Natan na dalena a David;
³² ma David na dalena a Jese;
ma Jese na dalena a Obed;

ma Obed na dalena a Boas;
ma Boas na dalena a Salmon;
ma Salmon na dalena a Nason;
³³ ma Nason na dalena a Aminadab;
ma Aminadab na dalena a Admin;
ma Admin na dalena a Arni;
ma Arni na dalena a Hesron;
ma Hesron na dalena a Peres;
ma Peres na dalena a Juda;
³⁴ ma Juda na dalena a Jakob;
ma Jakob na dalena a Isaak;
ma Isaak na dalena a Abraham;
ma Abraham na dalena a Tera;
ma Tera na dalena a Nahor;
³⁵ ma Nahor na dalena a Serug;
ma Serug na dalena a Reu;
ma Reu na dalena a Peleg;
ma Peleg na dalena a Eber;
ma Eber na dalena a Sela;
³⁶ ma Sela na dalena a Kainan;
ma Kainan na dalena a Arpaksad;
ma Arpaksad na dalena a Sem;
ma Sem na dalena a Noa;
ma Noa na dalena a Lamek;
³⁷ ma Lamek na dalena a Metusela;
ma Metusela na dalena a Enok;
ma Enok na dalena a Jared;
ma Jared na dalena a Mahalaleel;
ma Mahalaleel na dalena a Kenan;
³⁸ ma Kenan na dalena a Enos;
ma Enos na dalena a Set;
ma Set na dalena a Adam;
ma Adam, aia na dalena God.

4

Na Tidao Seko e Gokotabo Vania A Iesu (Mateo 4:1-11; Marko 1:12-13)

¹ Ma Iesu e gini dangatovu na Tarunga Tabu, me mololea na Koo Jordan. Ma na Tarunga Tabu e tudumivanoa tana legai mangu.

² Mi tana ma na tidao seko e gokotabo vania i laona e vati sangavulu na dani. Mi laona na tagu popono ia ma Iesu e tau gania sa omea, mi tana susuina maia e vitoa.

³ Ma na tidao seko e tsarivania, “Ti vaga igoe na Dalena God manana, mo ko ketsalia na vatu iani me ke lia na breidi.”

⁴ Ma Iesu e tsarivania, “Ara marea tana Mamare Tabu laka na tinoni e tau gini mauri na breidi segeni moa.”

⁵ Ma na tidao seko e adidatoa a Iesu i kelana kesa na vungavunga, me tusuvulagi vania na vera sui tana barangengo.

⁶ Me tsarivania, “Inau, sauba kau molovanigo igoe ko tamanigira na vera sui girani, ma na omea levelevo sui i laona. Eo, ma na omea sui girani ara niqū inau, minau tangomana kau tusuvania aseī moa au kilia.

⁷ Ti vaga igoe ko samasama vaniau, ma na omea sui gira sauba igoe nogo ko tamanigira.”

⁸ Ma Iesu e tsaria, “Ara marea tana Mamare Tabu: ‘!Ko samasama vania na Taovia nimu God, maia segeni moa ko aqo vania!’ ”

⁹ Mi muri, ma na tidao seko e adivanoa a Iesu i Jerusalem, me molokaea i kelana na Vale Tabu, me tsarivania, “Ti vaga igoe na Dalena God manana, mo ko tsiputsuna i lao,

¹⁰ rongona ara marenogoa tana Mamare Tabu laka 'God sauba ke raigira nina angelo, ma kara reitutugugo.'

¹¹ Mara maregotoa laka 'Sauba igira kara pailago rongona na tuamu ke tau gado tana vatu.' "

¹² Ma Iesu e tsarivania, "Ara maregotoa tana Mamare Tabu na goko vaga iani, 'Ko laka na tovoleana na Taovia nimu God.' "

¹³ Mi kalina na tidao seko e reia laka ara puala lee sui pipi nina gokotabo e naua vania a Iesu, maia e molole talua.

*A Iesu e Tuteuriga Nina Aqo i Galilii
(Mateo 4:12-17; Marko 1:14-15)*

¹⁴ Mi muri, ma Iesu e visutugua i Galilii, ma na susuligana na Tarunga Tabu e totu i konina. Ma na goko tana rongona aia e rarasa bamai i laona na vera sui tana.

¹⁵ E sasanigira na tinoni i laona niqira vale lotu, migira sui ara tsonikaea.

*Igira i Nasaret Ara Sove Tania a Iesu
(Mateo 13:53-58; Marko 6:1-6)*

¹⁶ Ma Iesu e vano i Nasaret, na verana tana e totu tu nogo tana bakana poi e loki. Mi tana Dani na Sabat maia e vano tana valelotu vaga e lavu nogo na nauana pipi kalina. Mi kalina aia e tuu laka ke tsokoa na Mamare Tabu,

¹⁷ migira ara sauvania na papi e marea a Isaia na propete. Maia e adia me vuresia, me reia na nauna tana ara marea na tsaqina goko vaga iani, me tsokoa vanigira:

¹⁸ "Nina Tarunga Tabu na Taovia e totu i koniqu,

maia nogo e viliau, gana kau adivanoa na Turupatu Dou vanigira na tinoni ara tau tamanina sa omea.

Aia e molomaiaiu rongona kau tsarivulagia laka kara tanusi igira ara totu sosori,

ma kara momorotugua igira ara koko,

ma kara totu sabe igira ara bingi sekoligira,

¹⁹ ma kau katevulagia laka e labamai nogo na tagu i tana aia na Taovia sauba ke maurisigira nina tinoni.”

²⁰ Ma Iesu e vongotugua na papi, me sauvisua vania aia na reitutugu valelotu, me totu puka i lao. Migira sui i laona na valelotu ara moro tatavata baa i konina

²¹ kalina aia e tsaria na tsaqina goko iani vanigira, “Aia na tsaqina na Mamare Tabu amu vasini rongomia moa, aia e mana nogo i matamui i dani eni.”

²² Mi tana igira sui ara rongomia ara gini ganataa na goko doulaka aia e tsarigira. Mara tsaria, “?Laka e tau na dalena moa a Iosepo ngana?”

²³ Ma Iesu e tsarivanigira, “Eo, au dona laka sauba kamu katelivaniau na gokolia vaga iani: Igoe na mane tatali, e dou ko tali segenimu. Me sauba kamu tsarigotoa vaniau kau naua ieni i laona na veraqu segeni nogo na omea atsa vaga amu rongomia au naugira i Kapernaum.

²⁴ Inau au tsarivanigamu laka e kesa na propete e utu kara padalokia igira gana verakolu.

²⁵ “Kamu rorongon: e mana laka ara totu danga na daki tinamate i Israel tana tagu kalina e mauri a Elija na propete. Mi tana tagu ia, e tau tumu

na usa i laona e tolu na ngalitupa me kesa turina, me liu na uvirau tana vera popono.

²⁶ Ma God e tau mologinia a Elija laka aia ke baa me ke sanga kesa vidaqira igira na daki tinamate ni Israel. Tagara. E moloba vania moa kesa na daki tinamate e totu i Sarepat, aia e kesa na vera i laona na Sidon.

²⁷ Me vaga goto kalina e mauri a Elisa na propete. Ara danga sosongo goto na tinoni ni Israel e rotasigira kesa na lobogu e gini popogo na kokoraqira. Ma Elisa e tau goto maurisia kesa vidaqira igira, maia lele moa a Naaman, aia na mane ni Siria.”

²⁸ Mi kalina igira na toga ara totu i laona na valelotu ara rongomia na goko vaga ia, mara gini momosa loki.

²⁹ Te ara tuu, mara raqaa a Iesu tania na veraqira, mara adivanoa liligina na keokeo tana vungavunga i tana ara logoa na veraqira. Ara padaa laka kara surukelia me ke tsoku tana keokeo.

³⁰ Ma Iesu e tuu, me liu ba rago i levugaqira, me vanoligi lee.

*Kesa na Mane e Totuvia na Tidao Seko
(Marko 1:21-28)*

³¹ Mi muri ma Iesu e vano i Kapernaum, kesa na verabau tana Galilii, mi tana e sasanigira na tinoni tana Dani na Sabat.

³² Migira sui ara gini ganataa na rongomiana na omea aia e sasaniginigira, rongona nina goko e goko mala taovia.

³³ Mi laona na valelotu e totu goto kesa na mane e totuvia na tidao seko. Maia e gu loki me tsaria,

³⁴ “?Ae, nagua o ngaoa i konimami igoe a Iesu ni Nasaret? ?Laka igoe o mai ieni rongona ko sekoligami? !Minau au dona nogu laka ase i igoe: igoe na Dalena Tabu God!”

³⁵ Ma Iesu e ketsalia na tidao me tsarivania, “! Ko mui igoe, mo ko rutsuligi tania na mane iani!” Ma na tidao e tsonipukalia na mane i mataqira sui, me rutsuligi tania, me tau goto guania sa omea.

³⁶ Migira na toga sui ara rongomia kalina a Iesu e goko vaganana ia, mara gini novo mara vaigokovigi segeniqira mara tsaria, “?Na vatana gua na goko vaga ia? !Na mane iani e goko mala taovia saikesa nogu, mi tana susuligana moa nina goko mara gini rutsuligi na tidao!”

³⁷ Me tangi na rongona a Iesu pipi nauna tana vera taligu.

*A Iesu e Maurisigira Danga na Tinoni Lobogu
(Mateo 8:14-17; Marko 1:29-34)*

³⁸ Ma Iesu e mololea na vale lotu, me ba sage i valena a Simone. Ma na tarungana a Simone e masagi loki, migira ara tsarivania a Iesu.

³⁹ Ma Iesu e baa, me tuu i liligina nigena, me ketsalia na masagi ke sui. Me konigoto tugua na daki, me totutsau galigali, maia e tuturiga saviliu na vangarauana gaqira mutsa.

⁴⁰ Mi kalina e su nogu na aso tana ngulavi ia, migira sui e gadovigira pipi vatana na lobogu, igira na kulaqira ara adimaigira vania a Iesu;

maia e moloa na limana i lovaqira, me maurisigira sui.

⁴¹ Na tidao seko goto ara viri rutsuligi tanigira danga na tinoni ara totuvigira nogo. Mi kalina ara rutsuligi ara gudato mara tsaria, “!Igoe nogo na Dalena God!”

Ma Iesu e ketsaligira na tidao seko me tongo vanigira na goko, rongona ara donaginia laka aia nogoria na Mesia.

A Iesu e Turupatu i Laona na Valelotu Pipi Tana Vera
(Marko 1:35-39)

⁴² Mi tana matsaraka rovorovo na dani i muri, me tuu a Iesu me vano kesa tana nauna mangu. Migira na toga ara lalave bamaia, mi kalina ara tsodoa, ara tongo vania ke laka na vanoligi.

⁴³ Maia e tsarivanigira, “Niqu ago ti kau gini turupatuna vanigira goto na tinoni tana vera tavosi, na Turupatu Dou tana rongona na Verana God, rongona aia nogo na omea God e mologiniau kau naua.”

⁴⁴ Maia e vano, me turupatu i laona na valelotu pipi tana vera.

5

A Iesu e Soatugira Gana Duli Idaida
(Mateo 4:18-22; Marko 1:16-20)

¹ Kesa dani, ma Iesu e tutu liligina na Reku ni Genesaret, migira na toga danga ara vaisugutigi na baa i konina ti kara rongomi vatavia na gokona God.

² Maia e reikaira ara ka ruka na uaqa ara raqatsara kaira i one; migira na mane lavetsetse ara mololekaira tana, mara vano na tsagiana niqira vugo.

³ Ma Iesu e sage i laona kesa ka vidaqira na uaqa, aia e tamanina a Simone, me nongia ke sualaginivotua na uaqa tania i one. Ma Iesu e totupuka i laona me sasanigira na toga.

⁴ Mi kalina aia e goko sui, me tsarivanja a Simone, “Ko sualaginivotua na uaqa tana maona, migoe migira gamu duli, kamu tsonitsunaa nimui vugo, ma kamu vugo tsetse.”

⁵ Me goko a Simone me tsaria, “Taovia, ami rota nogo tana bongi popono, me tau lele sogo sa tsetse. Ma na matena igoe o tsarivaniau, minau kau tsonitugua na vugo.”

⁶ Migira ara tsonitugua na vugo, mara sogo danga sosongo na tsetse loki, me varangi ke taratsi na vugo.

⁷ Mara kakaopigira gaqira duli tana rukanina uaqa kara mai ma kara sangagira. Ara mai mara dangalikaira sui ruka na uaqa, mara ka varangi luvu.

⁸ Mi kalina a Simone Petero e reia na omea e laba vaga ia, maia e tsunatuturu i matana a Iesu me tsarivanja, “!Ko vanoligi taniau Taovia! !Inau na tinoni sasi!”

⁹ E tsarivaganana ia, rongona aia migira sui gana sagekolu tana uaqa ara gini novo loki, rongona ara danga sosongo na tsetse ara sogo.

¹⁰ Mara ka sanga novo goto kaira gana duli a Simone, kaira a Iakobo ma Ioane, kaira na dalena Sebedi. Ma Iesu e tsarivanja a Simone, “Ko laka

na matagu; rongona tu kalina eni me ke baa, sauba igoe ko vugo tinoni.”

¹¹ Mara raqalongakaira na uaqa i one, mara mololegira pipi sui niqira omea, mara tsarimurina a Iesu.

*A Iesu e Maurisia Kesa na Mudo
(Mateo 8:1-4; Marko 1:40-45)*

¹² Kesa dani a Iesu e totu kesa tana vera, mi tana vera ia e totu goto kesa na mane e mudo na kokorana popono. Mi kalina na mane ia e reia a Iesu, maia e mai i konina me tsunatuturu i matana me tsarivania, “!Taovia, ti vaga igoe ko ngaoa, me tau saikesa utu vanigo ko maurisiau me ke maletugua * na kokoraqu!”

¹³ Ma Iesu e pele baa na mane ia, me tsarivania, “!Eo, au ngaoa! !Ko male!” Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, ma gana lobogu na mane ia e nanga lee tania.

¹⁴ Ma Iesu e tongo vania ke laka na gini turupatu vaniana ke kesa, me tsarivania, “Ko ba saviliu dodo moa mo ko laba i matana na manetabu, mo ko nongia ke vilekea na kokoramu. Mi muri ti ko sauva nimu savori vaga tana nina ketsa a Moses, rongona ke gini labamaka i mataqira na tinoni laka e mavu manana nogo na kokoramu.”

¹⁵ Ma na goko tana rongona a Iesu e tangi loki babaa, ma na toga danga ara saimai i konina rongona ara ngaoa kara rongomia nina goko, maia ke maurisigira tania niqira lobogu.

* **5:12 5:12** “maletugua” Igira na Tsiu i sau ara pada laka na lobogu na mudo e naua me gini kaulinaqu na tinoni i matana na lotu.

16 Me danga kalina a Iesu e dona ke vano kesa tana nauna mangu me ke nonginongi segenina tana.

*A Iesu e Maurisia Kesa na Mane Logu
(Mateo 9:1-8; Marko 2:1-12)*

17 Kesa dani kalina a Iesu e sasaniigira na tinoni, mara visana na Parisii ma na tarai na Ketsa ara totu goto tana, ara talumai tana vera sui polia na Galilii ma na Judea, mara visana goto ara talu i Jerusalem. Ma na susuligana na Taovia e totu konina a Iesu gana ke maurisiginigira na tinoni lobogu.

18 Me kesa na mane logu ara tsebamaia kolu nigena, mara tovoa kara sage kolua i laona na vale, ma kara ba moloa i matana a Iesu.

19 Me utu, e kapi na vale rongona na toga danga, me gini utugana vanigira na adisageana. Te ara tsebadatoa i kelana na vale tana e atsa, mara puta ovatia, mara soriginia na itai na belana, mara molotsunaa kolu nigena i levugaqira na toga, i tana e totu a Iesu.

20 Mi kalina a Iesu e reia e loki vaga niqira tutuni, maia e tsarivania na mane logu, "Kulaqu, ara tanusi nogo nimu sasi."

21 Migira na tarai na Ketsa ma na Parisii ara gini tuturiga na vaigokovigi segeni mara tsaria, "?Asei sagata na mane iani aia e pea mananaa God? !God aia segeni moa tangomana ke nusiligigira na sasi!"

22 Ma Iesu e donaginia niqira papada, te e tuu me tsarivanigira, "?Matena gua ti amu pada vaganana ia i tobamui?"

23 ?Nagua e lakagana dodo baa vaniau na tsariana: ‘Ara tanusi nogo nimu sasi’, se na tsarivaniana moa: ‘Ko tuu mo ko vanovano’?

24 Ma na rongona moa inau kau saumakalia vanigamu kalina ia, laka inau na Dalena Tinoni au tamanina na susuliga i lao eni gana na nusiligiaqira na sasi... Mi tana, ma Iesu e tsarivania na mane logu, “!Inau au ketsaligo ko tuu, mo ko kalagaia na nigemu, mo ko visu i veramu!”

25 Me tu lalaodo na mane i mataiqira na tinoni sui, me adia na nigena e gini tsaro, me visu i verana, me tsonikaea God.

26 !Migira sui ara gini novo loki saikesa nogo! Me lokisigira goto na matagu, mara tsonikaea God mara tsaria, “!Na omea loki sosongo nomoa a reia igita i dani eni!”

*A Iesu e Vilia a Levi Ke Tsarimurina
(Mateo 9:9-13; Marko 2:13-17)*

27 Me sui ia, ma Iesu e rutsu tania na vale me vano. Me reia kesa na mane aditakesi, a Levi na asana, aia e totu i laona nina vale na aditakesi. Ma Iesu e tsarivania, “Ko mai igoe, mo ko tsarimuriqu.”

28 Me tu saviliu a Levi, me mololegira nina omea sui, me tsarimurina a Iesu.

29 Ma Levi e naua kesa na kavaimutsa loki vania a Iesu i valena. Mi laoqira igira ara sanga mutsa ara totu goto danga na mane aditakesi, ma na tinoni tavosi.

30 Visana na Parisii, migira goto visana i laoqira na tarai na Ketsa, ara tuu, mara taimataqira gana duli a Iesu, mara tsarivanigira, “?Egua vaga

ti igamu amu mutsa mamu inu kolugira na mane aditakesi, me kolugira goto na tinoni e tangi seko na rongogira?”

³¹ Ma Iesu e goko vanigira me tsaria, “Igira na tinoni ara mauri dou nogo e tau goto kilia kara soaa na tinoni tatali ke taligira, igira moa ara lobogu.

³² Inau au tau sulungana mai rongona ti kau soagira igira e dou nogo niqira sasaga kara padasavi, migira moa ara totu tana seko.”

Ara Veisuaginia a Iesu tana Rongona Na Sese na Vitoa Rongona na Lotu

(Mateo 9:14-17; Marko 2:18-22)

³³ Visana tinoni ara tsarivanja a Iesu, “Igira ara muria nina sasani a Ioane ara tau kuti na sese na vitoa rongona na lotu ma na nonginongi, migira goto ara murigira na Parisii ara nauvaganana goto ia; migira moa gamu duli igoe, ara mutsamutsa rago, mara inuinu.”

³⁴ Ma Iesu e gokovanigira me tsaria, “?Megua, laka e dou moa kamu tsoni vitoaqira igira ara mai sanga na mutsa na tauga, kalina vaga na mane tauga vaolu e tototu moa kolugira? !Tagara saikesa! !E utu ke vaga!

³⁵ Me sauba nomoa ke labamai na dani i tana kara adiligia na mane tauga vaolu tanigira, mi tana ti igira sauba kara dona na nauana na sese na vitoa.”

³⁶ Ma Iesu e tsaria na gokolia iani vanigira: “Tagara ke kesa ke dona na adiana sa turina na polo vaolu, me ke tsiparaginia na polo pura. Rongona ti aia ke nauvaganana ia, me sauba ke

sekolilea moa na polo vaolu, ma na turina na polo vaolu e tau goto rerei ulagana na polo pura.

³⁷ “Me tagara goto ke kesa ke dona na getut-savuana na uaeni vaolu i laona na kogau pura. Rongona ti ke nauvaganana ia me sauba kalina ke subu na uaeni vaolu, me ke tapalia na kogau pura, me ke tareo lee na uaeni, me ke seko lee goto na kogau.

³⁸ !Tagara! Na uaeni vaolu sauba nomoa kara getutsavua i laona na kogau vaolu, ti kara ka gini totu dou sui na uaeni ma na kogau.

³⁹ Me tagara goto ke kesa ke padangaoa na inuviana na uaeni vaolu, kalina aia e inuvinogoa na uaeni pura. Sauba ke tsaria, ‘!Na purana e inu dou baa liusia na vaoluna!’ ”

6

Ara Gini Goko Rongona na Vali Tana Dani na Sabat

(Mateo 12:1-8; Marko 2:23-28)

¹ A Iesu migira gana duli ara liu baa i laoqira visana na uta na sila. Mi tana dani ia, na Dani na Sabat. Migira gana duli ara tuturiga na pitsuaqira visana na vuana na sila, mara kiogira, mara ganigira.

² Mara visana na Parisii ara veisuagiira, “?Egua igamu ti amu naua na omea vaga ia? ?Amu tau ngatsu dona laka tana nida ketsa igita e vali vanigita na nauvaganana ia tana Dani na Sabat?”

³ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “?Egua laka amu tau vati tsokoa moa tana Mamare Tabu na omea vaga e naua a David, migira nina tinoni i sau kalina ara vitoa?”

⁴ A David e sage tana valena God, me adigira na breidi ara gini savori vania God, maia migira sui nina tinoni ara gani gaqira. Ma na breidi vaga ia, e valiqira na tinoni lee na ganiana. Igira segeni moa na manetabu e tau valiqira na ganiana.”

⁵ Ma Iesu e tsarigotoa, “Minau, na Dalena Tinoni au Taovia kaputigotoa na Sabat.”

Na Mane e Labe na Limana
(Mateo 12:9-14; Marko 3:1-6)

⁶ {Kesa goto tana Dani na Sabat, ma Iesu e sage tana valelotu me sasanigira na tinoni. Mi tana e totu goto kesa na mane e labe na limana madoa.

⁷ Visana na tarai na Ketsa ma na Parisii ara ngaoa laka kara keli vania a Iesu kesa na omea seko, te ara tuvua a Iesu, laka ti ke maurisi tinoni tana Dani na Sabat, ma} kara gini tamanina niqira rongona na tatamanga gana.

⁸ Ma Iesu e dona nogo nagua ara pada i tobaqira, te aia e tuu me ketsalia na mane e labe na limana me tsarivania, “Ko tuu, mo ko mai ieni i nago.” Maia na mane e tuu, me baa i nago.

⁹ Ma Iesu e pilo baa i koniqira na tinoni me tsarivanigira, “Au veisuagamu inau: ?Laka nagua tana nida Ketsa igita e tami vanigita na nauana tana Dani na Sabat? ?Na sanga tinoni, se na rotasi tinoni? ?Na aragoana na maurina kesa tinoni, se na sekoliana?”

¹⁰ Me moro bamai a Iesu i laoqira, te aia e tsarivania na mane, “!Ko kaporakasia na limamu!” Ma na mane ia e nauvaganana, ma na limana e doutugua.

¹¹ Migira e dato na momosa i tobaqira, mara tuturiga na vaigokovigi nagua tangomana kara nauvania a Iesu.

A Iesu e Viligira Sangavulu Ruka Nina Apostolo

(Mateo 10:1-4; Marko 3:13-19)

¹² Mi tana tagu ia, ma Iesu e dato kesa tana vungavunga, me nonginongi vania God tana bongi popono.

¹³ Me dani, ma Iesu e soamaigira i konina igira sui gana duli me viligira ara sanguvulu ruka i laoqira, migira nogo e soaginigira na apostolo.

¹⁴ A Simone, aia a Iesu e soaginigotoa a Petero, ma Adrea na tasina;

ma Iakobo,

ma Ioane,

ma Pilipo,

ma Bartolomeo,

¹⁵ ma Mateo,

ma Toma,

ma Iakobo na dalena a Alpeas,

ma Simone ni Kanaan,

¹⁶ ma Iude, na dalena a Iakobo,

ma Iudas Iskariot, aia sauba ke sauligia a Iesu.

A Iesu e Sasani Tinoni Me Maurisigira na Lobogu

(Mateo 4:23-25; 5:1-12)

¹⁷ Mi kalina a Iesu e tsunamai kolugira gana duli talu tana vungavunga, maia e ba tuu tana neta kolugira danga goto gana duli. Ma na toga danga ara talumai pipi moa nauna tana Judea, mi Jerusalem, mi tana vera i tasi i Tire, mi Sidon, mara pitugotoa tana.

18 Ara sulungana mai na rongomiana a Iesu maia ke maurisigira tania niqira lobogu. Ara laba goto igira e totuwigira na tidao seko ma Iesu e maurisigira sui.

19 Igira sui na toga ara tovoa laka kara ba pelelea moa a Iesu me tugunogoa, rongona na susuligana aia e galaba konina, mara gini mauri na tinoni sui.

20 Ma Iesu e moro baa i koniqira gana duli me tsaria,

“!Kamu gini mage igamu amu tau tamanina sa omea,
rongona nimui nogo na Verana God!

21 “!Kamu gini mage igamu amu vitoa kalina eni;
sauba kamu masu!

“!Kamu gini mage igamu amu ngangai kalina eni;

sauba kamu kiakia!

22 “!Kamu gini mage goto kalina igira na tinoni kara reisavigamu, ma kara sove tanigamu, ma kara gokopea vanigamu, ma kara soa sekoligamu rongona nogo igamu amu muriau inau na Dalena Tinoni!

23 Kamu mage, ma kamu gini tsipupeka kalina kara laba na omea vaga gira, rongona God e vangaraunogoa na peluna loki vanigamu i baragata. Kamu laka novo ti kara sekoligamu vaganana, rongona na omea seko vaga ia, igira na mumuaqira ara naugotoa vanigira na propete i sau.

24 “!Eo, sauba ke seko baa vanigamu igamu amu tamani danga na omea kalina eni;
amu tsodonogoa nimui mauri lakagana ieni i lao!

25 “!Sauba ke seko baa vanigamu igamu amu masu kalina eni;

kesa dani kamu vatsangia na vitoa!

“!Sauba ke seko baa vanigamu igamu amu kiakia kalina eni;

kesa dani kamu melu ma kamu ngangai!

26 “Sauba ke seko sosongo baa vanigamu kalina igira na toga sui kara tsonikaegamu; igira na mumuaqira nogo igira, ara nauvaganana goto i sau vanigira na propete peropero.

*Kamu Galuvegira Igira Ara Reisavigamu
(Mateo 5:38-48; 7:12a)*

27 “Minau au tsarivanigamu igamu sui amu totu ieni mamu rongomiau: Kamu galuvevisugira gamui gala, ma kamu naudou vanigira igira ara reiisavigamu,

28 kamu soadougira igira ara gokoseko vanigamu, ma kamu nonginongi vanigira igira ara rotasigamu.

29 “Ti vaga kesa ke davaa kesa tabana na ngoramui, ma kamu sauvania ke davagotoa kesa tabana; ti kesa ke laua na polomui tsavugotu katsi, ma kamu tamivania ke adigotoa na polomui sagesage.

30 Ti visana kara nongi omea i konimui, ma kamu tamia moa vanigira, mi kalina ti kesa ke adilea sa nimui omea, ma kamu laka goto na nongivisuana.

31 Kamu nauvanigira na tinoni tavosi na omea vaga igamu amu ngaoa kara nauvanigamu.

32 “?Ti vaga kamu galuvegira moa igira ara galuvegamu, masei ke soaidouigamu matena? !

Migira goto na tinoni sasi ara galuvegira igira ara galuvegira!

³³ ?Me ti vaga igamu kamu naudou vanigira moa igira ara naudou vanigamu, masei ke soadougamu matena? !Migira na tinoni sasi mara nauvaganana goto ia!

³⁴ ?Me ti vaga igamu kamu tusu omea vanigira moa igira igamu amu dona nogo laka sauba kara tusuvisu tuguna vanigamu, masei sauba ke soadougamu matena? !Migira goto na tinoni sasi ara dona na vaitusugi niqira omea, rongona ara dona nogo laka sauba kara tusuvisu tuguna i muri niqira omea!

³⁵ !Tagara! !Ke tau vaga ia! !Kamu galuvegira gamui gala, ma kamu naudou vanigira; saua nimui omea, ma kamu laka na amesiana ke tuguga! Aia nogo ke vaga ti sauba kamu adia na peluna loki, ma kamu gini lia na dalena God na Taovia Saliu i Gotu. Rongona God aia nogo e dou vanigira sui na tinoni sasi, me vanigira goto igira ara voo na soadouana.

³⁶ Kamu vaigaluvegi vaga nogo God na Tamamui aia e galuvegamu.

*Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Pedepkeaqira na Tinoni Tavosi
(Mateo 7:1-5)*

³⁷ “Kamu laka goto na pedepkeaiqira na tinoni tavosi, maia God sauba ke tau goto pedegamu; laka na kedeaqira na tinoni tavosi, ma God sauba ke tau goto kedegamu; kamu padalea niqira sasi na tinoni tavosi, ma God sauba ke padalegotoa nimui sasi.

³⁸ Kamu vangalaka vanigira na tinoni tavosi; ma God sauba ke vangalaka vanigamu goto. Eo, sauba ke danga dou saikesa, me ke danga tsara aia ke tusuvanigamu. Na dangana na tuva vaga igamu amu sauvanigira na tinoni tavosi, aia goto ke vaga na dangana na tuva sauba God ke sauvanigamu.”

³⁹ Ma Iesu e tsarivanigira kesa goto na gokolia: “Kesa na mane koko e utu vania ke idagana sautu vania kesa goto na koko; me ti vaga aia ke tovoa, me sauba kaira kara ka puka sui tana qou.

⁴⁰ E utu vania kesa tinoni e sasani moa ke sasaga loki liusia gana tarai. Me pipi tinoni kalina e aditovusia na omea sui ara sasania, sauba aia ke usuliragoa gana tarai.

⁴¹ “?Egua vaga ti amu morosia moa na lobolobo lee e totu i matana na tasimui, mamu tau gini boe na kubu e totu i laona na matamui segeni nogo igamu?

⁴² ?Egua vaga ti igamu amu tau gini vangamaa na tsarivaniana na tasimui: ‘Tasiqo ko tami-vaniau, ma kau tsikiligia na lobolobo e totu i matamu’, migamu amu tau saikesa reia laka e totu nogo kesa na kubu i laona na matamui segeni nogo igamu? !Tinoni vanga malapalu igamu! Kamu ida talu kamu adiligia na kubu tania na matamui ma kamu moro maka dou talu, mi muri ti kamu gini tangomana na tsikiligiana na lobolobo lee e totu i laona na matana tasimui.

*Pipi Sui na Gai Ka Reigadovinogoa Tana Vuana
(Mateo 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ “Na gai dou e utu ke molo vuana seko, ma na gai seko e utu ke molo vuana dou.

44 Pipi sui na gai kamu reigadovinogoa tana vuana; e utu kamu pitsua na vuana na gaviga tana gai na rara, me utu goto kamu pitsua na bulana na vuvu tana livolivorodo.

45 Na tinoni dou, e dou goto nina sasaga, rongona e pukuga mai tana papada dou e totu nogo i tobana. Ma na tinoni seko, e seko goto nina sasaga, rongona e pukuga mai tana seko e totu nogo i tobana. Rongona na mangana tinoni e gini goko moa na omea ara talumai i laona na tobana.

*Ara Ka Ruka na Mane Ara Ka Logo Vale
(Mateo 7:24-27)*

46 “?Egua te amu soaginiau sailagi moa, ‘Taovia, Taovia’, mamu tau vati murigira moa na omea au tsarivanigamu kamu naua?

47 Asei moa e mai i koniqu, me rongomigira niqu goko me murigira, eo, inau sauba kau sauvulagi vanigamu e koegua na tinoni vaga ia:

48 Aia e vaga kesa na mane e logo valena. Aia e baa me tsaitalua na qilu, me laba na vatu, me moloa na tsutsuvatu i kelana, me logoa na valena. Me tave na obo, me obotia na valena, me tau lelee aligiri, rongona aia e logodoua i kelana na vatu.

49 “Me ti vaga kesa ke rongomigira rago niqu goko, me ke tau moa murigira, aia e vaga moa kesa na mane e logo valena tana kao lee, me tau moloa na tsutsuvatu kakai. !Mi kalina e tave na obo loki, me obotia na valena, me tsaku lee e tavui, me toroutsu sui lakalaka!”

7

*A Iesu e Maurisia Nina Maneaqo Gaqira
Taovia na Mane Vaumate ni Roma
(Mateo 8:5-13)*

¹ Mi kalina a Iesu e suilavaginia nina goko vanigira na toga, maia e tuu me vano i Kaper-naum.

² Me kesa niqira tagao na mane vaumate ni Roma e totu tana vera ia, me kesa nina maneaqo aia e galuve sosongolia e lobogu loki sosongo, me varangi ke mate.

³ Mi kalina na mane tagao e rongomia gana rongo a Iesu, maia e mologira visana niqira ida na Tsiu kara ba konina a Iesu ma kara nongia ke mai me ke maurisia nina maneaqo.

⁴ Migira ara vano mara balaba konina a Iesu, mara nongi kakaia mara tsaria, “Na mane iani e ulagana manana nomoa ko sangaa.

⁵ Rongona aia e galuve sosongoligira nida tinoni, maia segeni e logoa nida valelotu.”

⁶ Ma Iesu e tuu, me tsarimuriqira. Mi kalina e varangi nogo kara tsau tana valena na mane tagao, maia na mane tagao e molobagira visana na kulana kara ba tsarivania a Iesu, “!Taovia, ko laka na gini rota na mai! Rongona e tau ulagaqu ko sage i valequ,

⁷ mau tau goto pada ke ulagaqu inau na balaba i matamu igoe. E tugua ko goko moa igoe me ke mauri doutugua niqu maneaqo.

⁸ Minau goto kesa, au totu i vavana niqu taovia loki, mau tamanigira nomoa niqu malagai. Me ti kau raia kesa ma kau tsarivania: ‘!Ko vano!’ maia e vano. Me ti vaga kau soaa kesa ma kau

tsarivania: ‘!Ko mai!’ maia e mai. Me ti kau ketsalia kesa niqū tseka ma kau tsarivania: ‘!Ko naua na omea iani!’ maia e naua.”

⁹ Ma Iesu e gini novo loki sosongo kalina e rongomia gaqira taovia na mane vaumate ni Roma e goko vaga ia, me pilovisu me tsarivanigira na toga ara tsarimurina, “!Inau au tsarivanigamu, au tau vati tsodoa i laoqira na tinoni ni Israel ke kesa ke tutuniqu vaga na mane iani!”

¹⁰ Mi kalina igira ara adi turupatu ara visu baa i valena na mane tagao ni Roma mara reia nina maneaqo e mauri nogo.

A Iesu e Maurisivisia na Dalena Kesa na Daki Tinamate

¹¹ Me tau oka i muri, ma Iesu e vano kesa tana vera, na soana Nain. Ara dulikolua igira gana duli ma na alaala loki na tinoni.

¹² Mi kalina ara ba tsau varangisia na matsapana na vera, mi tana ara laba rutsumai kesa na alaala na tinoni ara vano na qiluana kesa na baka mane. Aia lelee moa na dalena kesa na daki tinamate, ma na alaala na tinoni danga ara dulikolua.

¹³ Mi kalina na Taovia e reia na daki ia, me galuve sosongolia, me tsarivania, “Ko laka na ngangai.”

¹⁴ Ma Iesu e garu ba varangi me pelea na bela, migira na mane ara tsebaa, ara tumui. Ma Iesu e tsaria, “!Baka mane, inau tsarivanigo ko tuu!”

¹⁵ Ma na tinoni mate e totu tsau me tuturiga na goko, ma Iesu e tusuvisu vania tinana.

¹⁶ Migira sui ara gini matagu mate, mara soalokia God mara tsaria, “!Kesa na propete loki

e labamai nogo i konida! !Aia God nogoria e mai ke maurisigira nina tinoni!”

¹⁷ Ma na turupatu tana rongona a Iesu e tavosa me rarasa bamai tana Judea popono mi tana vera taligu sui.

*A Ioane Batista e Molovanokaira Ruka Gana Duli Kara Ka Baa I Konina a Iesu
(Mateo 11:2-19)*

¹⁸ Igira gana duli a Ioane ara tatamanga vania tana rongona pipi na omea sui vaga gira, maia e soakaira ka ruka vidaqira,

¹⁹ me molovanokaira kara ka ba laba i konina na Taovia, ma kara ka veisuaa, “?Laka igoe nogoria aia kesa a Ioane e gini goko vanigami me tsaria laka ke kesa sauba ke mai, se laka igami kami pipitua ke kesa segeni?”

²⁰ Mi kalina kaira ara ka mai tsau i konina a Iesu, mara ka tsarivania, “?A Ioane Batista e raimai kagami, kami ka veisuago ti laka igoe nogoria aia sauba ke mai, se igami kami pipitua ke kesa segeni?”

²¹ Mi tana tagu tsotsodo ia, ma Iesu e maurisigira danga sosongo na tinoni e gadovigira pipi na vatana na lobogu, migira goto e totuvigira na tidao seko, maia e naua mara gini moro danga na koko.

²² Me goko vanikaira nina mane adigoko a Ioane me tsaria, “Kamu ka visu baa kagamu, ma kamu ka ba tsarivania a Ioane nagua amu ka reia mamu ka rongomia: na koko ara moro, na logu ara vanovano, migira na mudo e mavutugua na kokoraqira, na muikuli ara rorongo, migira na tinoni mate ara maurivisutugua, ma na

Turupatu Dou ara turupatuna vanigira na tinoni ara tau tamanina sa omea.

²³ !Me dou sosongo baa vanigira igira ara tau tobaruka tana rongogu inau!”

²⁴ Mi kalina ara ka visu kaira na mane e molomaikaira a Ioane, ma Iesu e tuturiga na gini goko vaniaqira na toga tana rongona a Ioane me tsarivanigira, “?Egua, kalina igamu amu baa i konina a Ioane tana legai mangu, ma nagua amu amesia na reiana tana? ?Kesa ngatsu na ade e malelesia na guguri?

²⁵ ?Nagua amu sulungana baa na morosiana? ? Kesa ngatsu na mane e sagelia na polona dou? ! Tagara! Igira na tinoni ara sagelia na polodou mara mauri tana magemage, tinoni vaga gira, tana valeqira moa na taovia e tugua kamu reigira.

²⁶ ?Kamu tsarivaniau laka nagua amu sulungana baa na morosiana? ?Kesa na propete? Eo manana, minau au tsarivanigamu, igamu amu morosia kesa e loki tsapakae liusia baa na propete.

²⁷ Rongona God e gini goko tana rongona nogo a Ioane kalina aia e tsaria tana Mamare Tabu, ‘Inau sauba kau molo baa niqumane adigoko, maia ke ida vanigo, me ke vangarau sautu vanigo.’

²⁸ Eo, inau au tsarivanigamu na manana, laka a Ioane e loki tsapakae liusigira igira sui ara vasugira ida nogo. Maia moa na tetelona baa i laona na Verana God aia e loki liusia baa nomoa a Ioane.”

²⁹ Migira sui na tinoni, migira goto na mane

aditakesi igira ara rongomia ia, igira nogo ara tabea na gokona God, mara lesovitabu nogo i konina a Ioane.

³⁰ Migira moa na Parisii ma na tarai na Ketsa ara sove tania na muriana na omea God e pede vanigira, mara sove na lesovitabu i konina a Ioane.

³¹ Me goko baba moa a Iesu me tsaria, “?Kalina eni nagua baa tangomana kau pada vanigira na tinoni ara sove tania na muriana na omea God e pede vanigira? ?Ara koegua vaga?

³² Igira ara vaga saikesa moa na baka ara totu i lao tana vale na maketi, mara sisinagi. Mara vaiguvigi mara tsaria, ‘!Igami ami uviriga vanigamu, migamu amu sove na gavai! !Ami lingena vanigamu na linge na qiluqilu, mamu sove na tangitangi!’

³³ Eo, me vaga goto kalina e labamai a Ioane Batista, maia e naua na sese na vitoa me tau inu uaeni, migamu amu tsaria laka aia e tamani tidao.

³⁴ Mau mai goto inau na Dalena Tinoni, mau mutsa mau inu, migamu amu tsaria, ‘!Kamu reia baa ngana! !Aia e mutsa tauvatsa, me inu sosongo, me dulikolugira na mane aditakesi migira goto na tinoni e tangi seko na rongogira!’

³⁵ Eo, e labavulagia na manana nina sasaga loki God i konigira moa igira ara tabedoua na omea God e pede vanigira.”

A Iesu i Valena a Simon na Parisii

³⁶ Kesa na Parisii, a Simon na asana, aia e soaa a Iesu ke ba mutsa kolua i valena. Ma Iesu e sage i valena, me totu i lao me sanga mutsa.

³⁷ Mi tana vera ia e totu kesa na daki, maia tana maurina popono e totu tana sasi. Maia e rongomia laka a Iesu e mai mutsa i valena na Parisii, te e adimaia na bilo loki na ko sisigini dou,

³⁸ me ba me totu i lao murina a Iesu varangisia na tuana, me ngangai, ma na koo na matana e lesoviginia na tuana. Mi muri me mamatsaliginia na ivuna, me domia na tuana a Iesu, me qetu ba gotoa na ko sisigini tana tuana.

³⁹ Mi kalina aia na Parisii e morosi vaganana ia, me tsarisegenina, “!Ae, ti vaga na mane iani na propete manana, me sauba moa ke donaginia aseï na daki iani e pelea; me ke donaginigotoa laka aia e kesa na daki seko manana!”

⁴⁰ Ma Iesu e tsarivania a Simon, “Igoe a Simon e kesa na goko kau tsarivanigo.”

Me tsaria a Simon, “Eo, Taovia, baa, ko tsarivaniau.”

⁴¹ Ma Iesu e tuturiga na goko me tsaria, “Ara ka ruka na mane ara ka kaoni qolo i konina kesa na tinoni. Kesa ka vidaqira e gini loaga tsege sangatu na qolo, ma na mane tavosi e gini loaga tsege sangavulu moa.

⁴² Mi kaira sui e utugana vanikaira na tuguvisu vaniana nina qolo ia. Maia e tuu me luvusile vanikaira sui moa ka loaqira. ?Vaga ia, migoe o pada laka aseï ka vidaqira na mane kaira sauba ke galuve lokia baa na tinoni ia?”

⁴³ Me gokovisu a Simon me tsaria, “Inau au pada laka aia nogoria na mane na tinoni ia e luvusi lee vania danga baa na loana.”

Ma Iesu e tsaria, “O tsarigadovia igoe.”

⁴⁴ Ma Iesu e pilo baa konina na daki, me goko vania a Simon me tsaria, “?Laka igoe o reia na daki iani? Inau au sagemai i valemu, migoe o tau sauvaniau na koo gana kau vuliginia na tuaqu, maia na daki iani e vuliginia na tuaqu na koo na matana, me mamatsaliginia na ivuna.

⁴⁵ Migoe o tau domiau kalina au labamai, maia e tau kuti na domiana na tuaqu tu kalina au labamai.

⁴⁶ Igoe o tau ninaginia na lovaqu na mona, maia e qetutsavua na tuaqu na ko sisigini.

⁴⁷ Minau au tsarivanigo, nina galuve loki e nauvaniau na daki iani, i tana nogo e sauvulagia laka ara tanusi sui nina sasi danga. Masei ti vaga ara nusi tsaurae lee vania, maia e tsaurae lee goto nina galuve.”

⁴⁸ Te e tuu a Iesu, me tsarivania na daki, “Nimu sasi ara tanusi sui nogo.”

⁴⁹ Migira ara sanga mutsa tana, ara papada segeni i tobaqira, “?Asei vaga iani, me dona goto ke nusiligigira na sasi?”

⁵⁰ Ma Iesu e tsarivania na daki, “Nimu tutuni e maurisigo nogo; ko vano tana rago.”

8

Ara Visana Goto na Daki Ara Tsarimurina a Iesu

¹ Kesa tagu i muri, ma Iesu e liu bamai tana vera loki mi tana vera tetelo, me turupatuna na Turupatu Dou tana rongona na Verana God. Migira na sangavulu gana duli ara dulikolua,

² mara sangatsari goto visana na daki igira nogo na daki a Iesu e maurisigira tania na

tidao seko ma gaqira lobogu: Ko Maria, aia ara soaginigotoa ko Madalena, maia nogo na daki ara tu vitu na tidao seko a Iesu e tsialigitugira tania;

³ maia ko Joana na savana a Kusa, aia na mane tagao i valena a Herod; maia ko Susana, mara visana goto na daki tavosi; migira sui ara dona na gini aqo niqira qolo segeni tana maurisiaqira a Iesu migira gana duli.

Na Gokolia na Mane e Rasavaginia na Vatuna na Uiti

(Mateo 13:1-9; Marko 4:1-9)

⁴ Ma na toga danga ara maimai moa i konina a Iesu, ara talu pipi nauna tana vera ma na vera; mi kalina igira ara saikolumai, ma Iesu e gini goko vanigira na gokolia vaga iani:

⁵ “E kesa na mane e vano na rasavaginiana na vatuna na uiti i laona nina uta. Mi kalina aia e rasavaginia, mara visana na vatuna ara puka lee tana sautu. Migira na tinoni ara tsogorigira, ma na manu ara ganigira.

⁶ “Mara visana na vatuna ara puka tana kao vatuvatuga. Mi kalina ara kutsu me tsaku ara makede lee, rongona e mamatsa na kao.

⁷ Mara visana na vatuna ara puka i laona na itai kokonaga, ma na konakona ara dato kolugira, mara poko kapusigira.

⁸ Mara visana na vatuna ara puka tana kao dou; mara dato mara vua, mara vungu dou sosongo, visana ara kesa sangatu na vatuna konina.”

Mi kalina a Iesu e goko sui vaga ia, maia e gudato me tsaria, “!Eo, kamu rorongou dou, ti vaga kamu tamanina na kulimui!”

*Ara Laverongona Nina Gokolia a Iesu
(Mateo 13:10-17; Marko 4:10-12)*

⁹ Migira gana duli a Iesu ara veisuaa nagua na rongona na gokolia vaga ia.

¹⁰ Ma Iesu e goko vanigira me tsaria, “Vanigamu segeni igamu au vuresi makalia na manana e totu popoi tana gokolia ara kalea na Verana God, rongona igamu kamu gini pada-gadovigira dou. Me vanigira na tinoni tavosi sui, inau au sasaniginigira moa tana gokolia, na rongona igira kara momoro, me utu kara reigadovia, ma kara rorongou, me utu kara padagadovia, rongona igira ara tau gini boe na pukudouana niqou goko.

*A Iesu e Nusirongona na Gokolia na Mane e
Rasavaginia na Vatuna na Uiti
(Mateo 13:18-23; Marko 4:13-20)*

¹¹ “Na rongona na gokolia ia e vaga iani: aia na vatuna e vaga moa ti na gokona God.

¹² Ma na vatuna ara puka liligina na sautu e kalegira igira ara rongomiragoa na gokona God, mi muri me laba na tidao seko me veoligia na gokona God i laona na tobaqira, rongona ti igira kara tau tutunina ma kara gini mauri.

¹³ Migira na vatuna ara puka tana kao vatuvatuga e kalegira igira ara rongomia na gokona God, mara gini magemage tsaku na adiana. Me

tau moa lamuga kalavata i tobaqira. Ara tutunina kesa tagu tetelo moa, mi kalina e labamai na tabotabo mara pukaligi lee.

¹⁴ Migira na vatuna ara puka tana itai kokonaga e kalegira igira ara rongomiragoa na gokona God, me ngoligira moa na papadana na omea ni lao eni ma na kiliqolo danga ma na magemage lee tana mauriqira, me gini sugutia na gokona God i tobaqira, me gini utugana kara dato dou.

¹⁵ Migira na vatuna ara puka tana kao dou e kalegira igira e dou me goto na tobaqira. Ara rongomidoua na gokona God, mara pukukakaia i tobaqira, mara berengiti tsau kalina ara moloa e danga na vuaqira.

Na Gokolia Tana Rongona na Laeti I Vavana na Popo

(Marko 4:21-25)

¹⁶ “Tagara ke kesa ke dona na tungiana na laeti, me ke tsavuginia na popo, se ke moloa i vavana na nige. Tagara, e molokaea nomoa i kelana na bela rongona ke gini mararasigira igira sui ara sagemai.

¹⁷ “Nagua sui moa ti kara molopoia, sauba kara laba malemale sa dani, ma nagua moa ti kara tsavupoia, sauba kara tsodoa, ma kara adilabatia i malena.

¹⁸ “Vaga ia, me ke reigamu kamu rorongou; rongona ti vaga kesa ke tamanina nogo danga nina omea, me sauba kara pabovanigotoa. Me ti vaga kesa ke tau tamanina sa nina omea, me sauba kara adiligi sui tania, me tsau tana omea tetelo lee aia e tamanina.”

Na Tinana ma na Tasina Ara Ngaoa Laka Kara Reia a Iesu

(Mateo 12:46-50; Marko 3:31-35)

¹⁹ Na tinana migira na tasina a Iesu, ara tu laba mai i konina, mara tu tau tangomana kara tu ba varangisia, rongona na toga danga ara kapi i laona na vale.

²⁰ Maia kesa e tsarivania a Iesu, “Na tinamu mi tugira na tasimu ara tu mai tuu i tano, mara tu ngaoa na reiamu.”

²¹ Ma Iesu e tsarivanigira sui ara totu tana, “Na tinaqu, ma na tasiqu inau, igira nogoria ara rongomia na gokona God, mara muria.”

E Goko a Iesu me Beata na Tasi

(Mateo 8:23-27; Marko 4:35-41)

²² Me kesa dani, ma Iesu e tsarivanigira gana duli, “Ida ma ka savu baa i tabana na reku.” Mara sage tana uaqa mara vano.

²³ Mi kalina ara vovotu, ma Iesu e tsaro me matura rago. Me tavongani laba na guguri loki i mao, me gado kakai tana reku, ma na tasi e tuturiga na sage tana uaqa, mara ngari luvu.

²⁴ Migira gana duli ara galisia a Iesu mara tsarivania, “!Taovia, Taovia! !Sauba ka tu mate tugita!”

Ma Iesu e tuu, me goko vania na guguri ma na tasi, me puka na guguri, me beata mate na tasi.

²⁵ Maia e tsarivanigira gana duli, “?Iava nimui tutuni igamu?”

Migira gana duli ara ganataa mara matagu, mara vaigokovigi segeniqira mara tsaria, “?Asei mane sagata ngana? !Aia e goko vanikaira na guguri ma na tasi, mara ka rongomi mangana!”

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane E Totuvia na Tidao

(Mateo 8:28-34; Marko 5:1-20)

²⁶ A Iesu migira gana duli ara votu, mara savu baa tana niqira butona na vera na Gadara, gana ngongo votu i Galili.

²⁷ Mi kalina a Iesu e tsipu i one, me mai laba i konina kesa na mane ni tana e totuvia na tidao. E oka nogo na mane iani e tau pipisi, me tau dona na totu i vera, me totu pipi kalina moa tana nauna i tana ara totu na vatuluma gana na qilu tinoni mate.

²⁸ Mi kalina aia e reia a Iesu, me guloki me taoporuporu i matana, me gudato me tsaria, “! A Iesu igoe nogo na Dalena God i gotu vasau! ?Nagua o ngaoa ko nauvaniau? !Au nongigo kakai, ko laka na kedeaqu lee!”

²⁹ Aia e gini tsarivaganana ia, rongona a Iesu e ketsalinogoa na tidao seko ke vanoligi tania na mane ia. Danga nogo kalina na tidao seko e turuvia na mane ia, me atsa moa ti vaga kara soriginia na itai tapala na limana ma na tuana ma kara totupitua, maia e kutigira na itai tapala, ma na tidao seko e tabarusia me gini vano tana legai mangu.

³⁰ Ma Iesu e veisuaa na mane, “?Asei na asamu?”

Ma na mane e tsaria, “Alaala na asaqu.” Aia e gini tsarivaganana ia, rongona ara danga na tidao seko ara sage i laona.

³¹ Migira na tidao ara nongia a Iesu ke laka

tsiatsunagira tana qou loki.*

³² Me kesa na alaala loki na boo ara totu varangi, mara mutsamutsa tana vungavunga. Migira na tidao seko ara nongia a Iesu ti ke tami ma kara sage i laoqira na boo. Ma Iesu e tamivanigira.

³³ Te ara rutsuligi tania na mane ia, mara ba sage i laoqira na boo. Ma na alaala popono na boo ara tabulosi mara viri tsogo katsaratsuna, mara tsoku tana reku, mara lulumi sui.

³⁴ Mi kalina igira na mane ara reitutugugira na boo ara reia na omea e laba vaga ia, ara ulo baa mara rasavagini bamaia na turupatuna tana verabau ia, me pipi tana vera taligu goto.

³⁵ Migira na tinoni ni tana ara ba reia na omea e laba. Mi kalina ara laba i konina a Iesu, mara reia laka aia na mane igira na tidao ara rutsuligi tania, e tototu kolunogoa a Iesu. E sagelia na polona, me doutugua na sasagana, migira sui ara gini matagu.

³⁶ Migira ara sanga na reiana na omea vaga ia, ara turupatuna vanigira laka e koegua na mane ia te e douvisutugua.

³⁷ Maia nogoria te igira sui lakalaka na tinoni tana butona na vera ia ara gini matagu mate, mara nongia a Iesu ke vanoligi tanigira. Ma Iesu e sagevisutugua tana uaqa me mololegira.

³⁸ Mi kalina a Iesu e aligiri na vavano, maia na mane na tidao seko ara rutsuligi tania e mai

* **8:31 8:31** “qou loki” Na tinoni ni sau ara pada laka igira na tidao seko ara totu sosori kesa tana qou loki i lao vasau pitua na dani na Pede Loki.

me nongia me tsaria, “Ko tamivaniau ma kau murigo.”

Ma Iesu e raia ke vano, me tsarivania,
³⁹ “Ko visu i veramu, mo ko turupatuna bamai na omea God e nauvanigo.”

Maia na mane e vano me gini turupatuna bamai pipi nauna tana vera loki ia, na omea vaga a Iesu e nauvania.

*A Iesu e Maurisia na Dalena A Jairus Me Kesa na Daki e Pelea Moa na Polona
 (Mateo 9:18-26; Marko 5:21-43)*

⁴⁰ Mi kalina a Iesu e visumaitugua talu i tabana na reku, migira na tinoni danga ara mai valalea, rongona igira sui ara totupitunogoa i tana.

⁴¹ Mi tana e labamai goto kesa na mane, a Jairus na asana, maia na tagao tana lotu tana vera ia. Me mai me taotsuporu i matana a Iesu, me nongia ke baa i valena,

⁴² rongona aia e tamanina kesa moa na dalena daki, e sangavulu ruka moa na ngalitupana me varangi ke mate.

Mi kalina a Iesu e vavano moa i sautu, migira na toga ara kovia tabana mi tabana.

⁴³ Mi laoqira na toga tana, e totu kesa na daki e vasugabu e sangavulu ruka nogo na ngalitupa; maia e tsonigira sui nogo nina qolo vanigira danga na mane tatali, me tau tangomana kesa ke talimaurisia.

⁴⁴ Maia e tsarimai i murina a Iesu, me pelea na isuisuna polona. Mi kalina tsotsodo aia e pelea na polona, ma na vasugabu e nanga lee tania.

⁴⁵ Ma Iesu e veisuaa, “?Asei e peleau?”

Migira sui ara tiatagaraa, ma Petero e tsarivania, “!Lao Taovia, ma na tinoni danga ara polipoligo mara bingigo!”

⁴⁶ Ma Iesu e tsaria, “Tagara. Ke kesa nomoa e peleau, rongona au vatsangi gadovia na susuli-gaqu e baa i konina.”

⁴⁷ Ma na daki ia e reigadovia laka ara tsodovulaginogoa nagua e naua, maia segenina e mai, me gariri me tsunatuturu i matana a Iesu. Mi tana, i mataqira na toga sui, na daki ia e tsarivania a Iesu na rongona gua ti aia e peleginia na polona, me laka aia e gini dou saviliu nogo.

⁴⁸ Ma Iesu e tsarivania, “Dalequ igoe, nimu tutuni nogo e maurisigo. Ko baa tana rago.”

⁴⁹ Me gogoko moa a Iesu, me labaimai goto kesa na mane e adigokomai talu i valena a Jairus me tsarivania, “!A Jairus igoe! E matepitsu nogo na dalemu, na manigua goto na bulesiana baba moa na Taovia.”

⁵⁰ Ma Iesu e rongomia nagua e tsaria na mane ia, me tsarivania a Jairus, “Ko laka na matagu; ko tutunina moa, ma na dalemu daki sauba ke gini mauri.”

⁵¹ Mi kalina ara tsau i valena a Jairus, ma Iesu e tau tamivanigira na tinoni kara sage kolua i laona, tugira moa a Petero, ma Ioane, ma Iakobo, mi kaira goto na tinana ma na tamana na baka.

⁵² Ma na tinoni sui ara ngangai, mara viri tangitangi rongona na baka e mate nogo. Ma Iesu e tsarivanigira, “Kamu laka na ngangai. ! E tau mate na baka, e maturu lee moa!”

⁵³ Migira sui tana ara gilugana a Iesu, rongona ara donamaka laka na baka ia e matepitsu nogo.

⁵⁴ Ma Iesu e tangolia na limana na baka, me gokodato me tsaria, “!Dalequ, ko tuu!”

⁵⁵ Me visutugua na mamagona na baka me mauri, me tu galigali, ma Iesu e ketsaligira kara palaa me ke mutsa gana.

⁵⁶ Kaira na tamana ma na tinana ara ka novo loki, ma Iesu e tongo vanikaira kara ka laka na tsarivaniana ke kesa na omea e laba.

9

A Iesu e Molovanogira Na Sangavulu Ruka (Mateo 10:5-15; Marko 6:7-13)

¹ Ma Iesu e soasaigira na sangavulu ruka gana duli, me sauvanigira na susuligana ma na tangomana gana na tsialigiaqira na tidao seko sui, ma na maurisiaqira na tinoni lobogu.

² Mi muri, maia e mologira kara vano, ma kara gini turupatu tana rongona na Verana God, ma kara maurisigira na tinoni lobogu.

³ Ma Iesu e tsarivanigira, “Kamu laka na adiana sa nimui omea gana i sautu: na itoro, se na lapa, se na mutsa, se na qolo, laka goto na adiana na polo na oli.

⁴ Tana nauna tana kara soalakagamu dou, tana vale vaga ia kamu totu, poi tsau kalina kamu vanoligi tania na vera ia.

⁵ Mi tana nauna tana kara tau soalakagamu dou, kamu mololea na vera vaga ia, ma kamu tsapuligigotoa na kaona na vera ia tania na perana tuamui, ngiti papadana na parovata vanigira.”

⁶ Migira gana duli ara aligiri, mara vano, mara liu pipi tana vera, mara turupatuna na Turupatu

Dou, mara maurisigira na tinoni lobogu pipi nauna tana ara liu.

E Ponopala Tobana a Herod

(Mateo 14:1-12; Marko 6:14-29)

⁷ Tana tagu nogo ia, a Herod e tagaovera tana Galilii. Mi kalina aia e rongomia laka e laba na omea vaga gira, maia e gini ponopala tobana, rongona visana tinoni ara tsaria laka a Ioane Batista e maurivisutugua.

⁸ Mara visana tavosi ara tsaria laka e labamai a Elija na propete. Mara visana goto ara tsaria laka e kesa vidaqira na propete ni sau e maurivisutugua.

⁹ Ma Herod e tsaria, “?Asei mane vaga goto ia ara gini goko ni? Ma Ioane, inau au kutinogoa na lovana.” Ma Herod e tsonilalavena a Iesu, me ngaoa ke reilakana.

A Iesu e Palagira Tsege na Toga Na Tinoni

(Mateo 14:13-21; Marko 6:30-44; Ioane 6:1-14)

¹⁰ Mara laba visumaitugua gana duli a Iesu, mara tatamanga vania na rongoqira na omea sui ara naua. Ma Iesu e adigira, me dulikoluvanogira kesa tana vera, i Betsaida na asana.

¹¹ Mi kalina na toga ara rongomia laka a Iesu e vano tana, migira goto ara tsarimurina. Maia e gokodou vanigira, me turupatuna vanigira na rongona na Verana God, me maurisigira igira e gadovigira na lobogu.

¹² Mi kalina e varangi nogo ke suu na aso, mara mai na sangavulu ruka, mara tsarivania a Iesu, “Taovia, e dou ti ko raigira na tinoni girani, ma kara baa visana tana vera tabana, kara gini lave

gaqira mutsa ma na nauna tana kara maturu, rongona ieni na nauna mangu lee.”

¹³ Ma Iesu e tsarivanigira, “Igamu segeni nogo kamu sauvanigira na mutsa kara gania.” Mara tsaria, “Igami ami tamanina e tsege lelee na brede me ruka moa na tsetse. ?Megua, laka o ngaoa kami vano voli mutsa goto na mani palaaqira na toga popono girani?”

¹⁴ Migira sui ara totu tana ara gana ngongo tsege na toga na tinoni. Ma Iesu e tsarivanigira gana duli, “Kamu ketsaligira na tinoni kara totupuka i lao, ma kara tsege sangavulu tinoni pipi kesa tana tototu.”

¹⁵ Migira ara nauvaganana ia, ma na tinoni sui ara totupuka i lao.

¹⁶ Ma Iesu e tangolitugira tsege na brede me ruka na tsetse, me morodato i gotu, me soadoua God. Mi muri, maia e ngitigira, me tusuvanigira gana duli kara tuvari vanigira na toga.

¹⁷ Migira sui na toga ara mutsa mara masu dou sui. Mi kalina ara mutsa sui, migira gana duli a Iesu ara tsako kolugira na tsarana na mutsa, mara dangaliginigira sangavulu ruka na kei.

*A Petero e Tsarivulagia Laka Asei A Iesu
(Mateo 16:13-19; Marko 8:27-29)*

¹⁸ Kesa dani kalina a Iesu e nongiinongi segena, migira gana duli ara mai i konina. Ma Iesu e veisuagira me tsaria, “?Egua, igira na toga ara pada laka ase i nau?”

¹⁹ Mara tsaria, “Visana ara tsaria laka igoe a Ioane Batista. Visana ara tsaria laka igoe a Elia,

migira goto visana ara tsaria laka e kesa vidaqira na propete ni sau vasau nogo e maurivisutugua.”

²⁰ Maia e veisuagira goto, “?Migaimu, egua? ? Amu pada laka ase i nau?”

Ma Petero e tsaria, “Igoe nogo nina Mesia God.”

A Iesu e Katevulagia Nina Rota Ma na Mateana (Mateo 16:20-28; Marko 8:30-9:1)

²¹ Ma Iesu e parovatavigira kakai kara laka na tsarivaniana ke kesa.

²² Me tsarigotoa vanigira, “Inau na Dalena Tinoni, ni qu a qo nomoa kau rota loki, ma kara sove taniau igira na tinoni loki ma na taovia na lotu, migira goto na tarai na Ketsa. Me sauba kara matesiau, mi murina tolu na bongi, minau sauba kau maurivisutugua tania na mate.”

²³ Ma Iesu e pilo baa koniqira na tinoni toga ara totu tana, me tsarivanigira, “Ti vaga ke kesa ke ngaoa na tsarimuriqu inau, ma nina a qo ke pea segenina, me ke kalagaia nina gai ulutaligu pipi dani, me ke tsarimai i muriqu.

²⁴ Na rongona ase i moa ti ke padaloki sosongolia na maurina segeni, me sauba aia ke nangalilea. Masei moa ti vaga ke bisaa na maurina segeni tana rongoqu inau, aia sauba ke maurisia.

²⁵ ?Eo, ma nagua sauba ke pelua kesa tinoni ti ke ngaoa ke managana me ke tamanina na barangengo popono, me ke nangalilea na maurina segeni ma kara tsoniligia i taba?

²⁶ “Ti vaga kesa tinoni ke gini vangamaa tana rongoqu inau ma ni qu sasani, me sauba inau na Dalena Tinoni kau vangamaa tanigotoa aia kalina kau labamai tana mararaq, mi tana

mararana goto na Tamaqu kolugira na angelo tabu.

²⁷ Inau au katemakali vanigamu laka ara totu visana ieni kalina ia, me sauba kara tau vati mate moa igira, poi kara sanga na reiana na Verana God.”

*E Oli na Rereina a Iesu
(Mateo 17:1-8; Marko 9:2-8)*

²⁸ Putsi alu na dani murina a Iesu e goko vaga ia, maia e aditugira a Petero, ma Ioane, ma Iakobo kolua, mara tu vano na nonginongi kesa tana vungavunga.

²⁹ Mi kalina e nonginongi a Iesu, me tavongani oli na rereina, me sere maka na polona.

³⁰ Mara ka tavongani laba i konina ruka na mane, mara ka goko kolua. Kaira nogo a Moses ma Elija

³¹ ara ka laba tana marara ni gotu, mara ka gogoko kolua a Iesu tana rongona na mate sauba ke gadovia aia i Jerusalem, ti ke gini manatovu na omea sui God e vangarau idanogoa vania.

³² Ma Petero mi kaira gana duli ara tu maturu mate. Mi kalina ara tu mamata tugua, mara tu reia na mararana a Iesu, mi kaira ruka na mane ara ka totupala kolua.

³³ Mi kalina kaira a Moses ma Elija ara ka mololea a Iesu, ma Petero e tsarivania, “!Taovia, e dou sosongo rago na totu ieni! Sauba kami tu logoa ke tolu na valepolo, ke kesa vanigo igoe, me ke kesa vania a Moses, me ke kesa vania a Elija.” Ma Petero e tau goto donaginia nagua e gini goko rongona.

³⁴ Me gogoko moa a Petero, me tavongani laba kesa na parako, me ungasitugira. Mara tu matagu mate tugira gana duli kalina na ungana na parako e tsavutugira.

³⁵ Me tangi kesa na goko i laona na parako me tsaria, “!Iani na Dalequ, aia au vilinogoa, kamu rongomi mangana!”

³⁶ Mi kalina e tangi sui na goko ia, ma Iesu segenina moa e totu tana. Mara tu gini mui dodo moa tugira gana duli, mara tu tau gini mavi na gokogini vaniana ke kesa na omea ara tu reia.

*A Iesu e Maurisia Kesa na Baka Mane E Totuvia na Tidao Seko
(Mateo 17:14-18; Marko 9:14-27)*

³⁷ Mi tana dani ngana, ma Iesu mi tugira tolu gana duli ara tu tsuna laba i lao talu tana vungavunga, migira na toga danga ara mai vaitsodogi kolua a Iesu.

³⁸ Me kesa na mane i laoqira na toga e gudato me tsaria, “!Taovia! !Au nongigo ko morosia baa na dalequ, aia e kesa lele moa na dalequ mane au tamanina!

³⁹ !Ma na tidao seko e totuvia me tavongani guloki, me tsuna e labusagi tana kao, me gagariri, me tsotso na bubuena; me tau kuti na rotasiana vaga ia, me tau dona ke mololetsakua!

⁴⁰ Au ngasugira nogo gamu duli igoe laka kara tsialigia na tidao seko tania, migira ara tau goto tangomana.”

⁴¹ Ma Iesu e goko vanigira na toga me tsaria, “!Tinoni vanga vo tutuni igamu, me tabaru sosongo nimui sasaga! ?Ke oka koegua sagata kau totu i konimui, ma kau berengiti kolugamu?”

Me pilo baa i konina na tamana na baka me tsarivania, “Ko adimaia ieni na dalemu.”

⁴² Mi kalina e maimai moa na baka mane ia, ma na tidao seko e pisatsunaa i lao, me gagariri. Ma Iesu e ketsaliligia na tidao seko, me maurisia na baka mane, me sauvisua vania na tamana.

⁴³ Migira sui na tinoni ara gini novo na reiana na susuligana loki God.

A Iesu e Gini Goko Tugua Tana Rongona na Mateana

(Mateo 17:22-23; Marko 9:30-32)

Migira na toga ara ganataa moa pipi na omea e aqosigira a Iesu, maia e tuu me goko vanigira segeni gana duli me tsaria,

⁴⁴ “Kamu pukukakaia i tobamui na omea inau sauba kau tsarivanigamu kalina ia. Inau na Dalena Tinoni, sauba kara sauligiau tana limaqira na tinoni seko.”

⁴⁵ Migira gana duli ara tau moa padagadovia na rongona nina goko a Iesu. E popoi vanigira moa te ara tau padagadovia, migira sui ara gini matagu na veisuaana a Iesu nagua na rongona na goko vaga ia.

Laka Asei e Tsapakae Liuliu Baa Tana Verana God

(Mateo 18:1-5; Marko 9:33-37)

⁴⁶ Me kesa na vaiganigi e labadato i laoqira gana duli a Iesu, rongona laka ase i vidaqira e tsapakae liuliu baa.

⁴⁷ Ma Iesu e dona nagua vaga ara padaa, te e adia kesa na baka tetelo me turuvaginia i ligisana,

⁴⁸ me tsarivanigira, “Asei ti ke soalakadoua na baka tetelo vaga iani tana asaqu inau, aia e soalakadouau inau; masei ti ke soalakadouau inau, maia e soalakadougotoa aia e molomaiau inau. Na rongona aia e tetelo baa i laomui igamu, aia nogoria e tsapakae liuliu baa.”

Asei Ti Ke Tau Tukapusigamu Aia Nogo e Sangapata Kolugamu
(Marko 9:38-40)

⁴⁹ A Ioane e gokodato me tsaria, “Taovia, igami ami morosia kesa na mane e tsialigi tidao tana asamu igoe, mami tongo vania rongona aia e tau sanga totu i laona nida saikolu igita.”

⁵⁰ Ma Iesu e tsarivania, me vanigira goto gana duli tavosi, “Kamu laka goto na tongo vaniana, rongona ase i ti ke tau tukapusigamu aia nogo e sangapata kolugamu.”

Kesa Tana Vera ni Samaria Ara Sove Tania a Iesu

⁵¹ Ma Iesu e dona laka e varangi mai nogo na dani tana aia ke dato i baragata, te aia e pada sosongolia laka ke vano nomoa i Jerusalem.

⁵² Te aia e tuu me molovanogira talu visana kara idavano. Migira ara baa, mara balaba kesa tana vera ni Samaria, mi tana laka kara vangarau manogati vania pipi na omea.

⁵³ Migira na tinoni ni tana ara sove tania a Iesu rongona ara dona nogo laka aia e sulungana na baa i Jerusalem.

⁵⁴ Mi kalina kaira a Iakobo ma Ioane ara ka reia na omea vaga ia, mara ka tsaria, “?Taovia, laka igoe o ngaoa kami ka soatsunamaia na lake

ke talu i gotu, ma ke iruvi sekoligira igira, vaga e naua a Elija i sau?”

⁵⁵ Ma Iesu e pilo baa ka koniqira, me totoasaga vanikaira me tsaria, “E koegua ka nimui sasaga kagamu te amu ka goko vaga ia; minau na Dalena Tinoni, au tau sulungana mai laka kau sekolia na mauriqira na tinoni; au gini mai na rongona moa kau vagamaurisigira.”*

⁵⁶ Ma Iesu migira gana duli ara vano kesa tana vera tavosi.

*Tolu na Mane Ara Tu Nongia a Iesu Laka Kara Tu Tsarimurina
(Mateo 8:19-22)*

⁵⁷ Ara vano baba moa i sautu igira, me mai kesa na mane me tsarivania a Iesu, “Taovia, sauba inau kau murigo iava moa tana igoe ko vano.”

⁵⁸ Ma Iesu e tsarivania moa, “Migira na pai atsi mara tamanina na kovakova na gai tana kara tsaro. Migira na manu ara tamanina na binuqira. Minau na Dalena Tinoni, mau tau tamanina sa nauna dou tana kau tsaro ma kau mango rago.”

⁵⁹ Ma Iesu e goko vanigotoa kesa na mane tavosi, me tsaria, “Migoe ko tsarimuriqu.”

Maia e nongia a Iesu, “Taovia, ko tamivaniau ma kau visu i veraqu, ma kau qilutalua na tamaqu.”

⁶⁰ Ma Iesu e tsarivania, “Ko molovanigira nogo igira ara mate kara qilu segeniqira niqira

* **9:55 9:55** Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na tsaqina goko “me tsaria: E koegua vagamaurisigira.”

mate. Migoe moa ko baa, mo ko sanga na gini turupatuna na rongona na Verana God.”

⁶¹ Me mai kesa goto na mane me tsaria, “Inau kau tsarimurimu Taovia; mo ko tamivaniau kau vano, ma kau ba vailivugira talu igira i valequ.”

⁶² Ma Iesu e tsarivania, “Ti vaga kesa ke tuturiga nogo na pilokao, me ke tau kuti na morovisu, tinoni vaga ia e tau saikesa ulagana ke aqo vangana na Verana God.”

10

A Iesu e Molovanogira Ara Vitu Sangavulu Ruka Gana Duli

¹ Mi murina ia, ma Iesu e viligira vitu sangavulu ruka na mane tavosi, me molovanogira kara duli ruka babaa, ma kara idavano vania, ma kara liu pipi tana verabau, me pipi tana nauna sui tana aia segenina sauba ke liu baa.

² Maia e tsarivanigira, “E raranga nogo na uta loki, mara tsaurae lee na tinoni aqo gana na tsuriviana. Kamu nongia na tamanina na uta ke molovanogira na tinoni aqo kara ba tsurivia nina uta, me kara angunikolugira i vale na lakana.

³ !Kamu baa! Inau au molovanogamu mala vaga na dalena sipi i laoqira na pai atsi veveigaa.

⁴ Kamu laka na adiana gamui todo na qolo, se gamui lapa, se gamui porotua; kamu laka goto na goko vaniana sa tinoni ti kamu tsodoa i sautu.

⁵ “Ti kalina kamu tuu na sage i laona kesa na vale, kamu ida talu kamu tsaria, ‘Na rago ke totu tana vale iani.’

⁶ Me ti vaga ke totu tana kesa na mane e rago nogo tobana, me sauba goto nimui goko na rago

ke baa me ke totu i konina; me ti vaga ke tagara, ma nimui goko na rago sauba ke kidivisu lee tugua i konimui.

⁷ Kamu totu kalavata tana vale vaga ia, ma nagua sui moa kara gini vangalaka vanigamu kamu gania ma kamu inuvia, rongona na tinoni aqo e ulagana kara sauvania na matena nina aqo. Kamu laka goto na oli vale bamai.

⁸ “Ti kalina kamu sage i laona kesa na verabau, ma kara soalakagamu dou na tinoni ni tana, kamu ganiragoa nagua kara sauvanigamu,

⁹ kamu maurisigira na tinoni lobogu tana vera ia, ma kamu tsarivanigira, ‘Na Verana God e mai varangisigamu nogo.’

¹⁰ “Me ti vaga igamu kamu laba kesa tana verabau, migira na tinoni ni tana kara tau soalakagamudou, kamu liu tana sautuna na vera ia, ma kamu tsaria,

¹¹ ‘Ami tiduvaligia na kaona na veramui e bulu tana perana tuamami, aia ngiti papadana na parovata vanigamu. !Ma kamu donadou nomoa, laka na Verana God e mai varangisigamu nogo!’

¹² Au tsarimakali vanigamu laka tana Dani na Pede, sauba God ke galuvegira dodo baa na Sodom, liusia na vera vaga ia i tana ara sove na rongomiana nimui goko.

*Sauba Ke Seko Vanigira na Vera Tana Ara Tau Tutunina a Iesu
(Mateo 11:20-24)*

¹³ “!Sauba ke seko sosongo rago vanigamu nomoa igamu na Korasin! !Sauba ke seko sosongo rago vanigamu goto igamu na Betsaida!

!Rongona ti vaga igira na valatsatsa ara laba nogo i laona na veramui igamu, kara laba vaga goto i sau i Tire mi Sidon, me sauba ke oka nogo igira na tinoni ni tana kara totupuka i lao, ma kara sagelia na polo baubau, ma kara gini uliuli na tora, na mani sauvulagiana laka ara pilotoba tanigira nogo niqira sisi!

¹⁴ Eo, mi tana Dani na Pede, sauba God ke galuegira dodo baa na Tire ma na Sidon liusigamu igamu na Korasin ma na Betsaida.

¹⁵ !Me vaga goto vanigamu igamu na tinoni ni Kapernaum! ?Amu kilia ngatsu laka kamu tsapakae liusigira na vera tavosi sui? !Migamu, sauba God ke tsonitsunagamu tana vera na rota saviliu!”

¹⁶ Mi muri, ma Iesu e tsarivanigira gana duli, “Asei moa ti ke rongomigamu igamu, aia e rongomiau goto inau, masei ti ke sove tanigamu igamu, maia e sove taniau goto inau, masei ti ke sove taniau inau, maia e sove tanigotoa aia e molomaiau inau.”

Ara Visumai Igira na Vitu Sangavulu Ruka Gana Duli a Iesu

¹⁷ Ara visumai igira na vitu sangavulu ruka na mane, mara magemage loki. Mara tsarivania a Iesu, “!Taovia, migira goto na tidao seko ara rongomigami igami kalina ami tsialigigira tana asamu igoe!”

¹⁸ Ma Iesu e tsarivanigira, “Eo, inau au reia Satan e pukatsuna vaga kalina e kirapi na angaanga.

¹⁹ !Kamu rorongo dou! Au tusuvanigamu nogo na susuliga gana kamu gini tangomana na

tsogoriaqira na muata ma na liva, me pipi sui gana susuliga gamui gala na tidao seko, me sauba e utu ke sekoligamu sa omea seko.

²⁰ Migamu, ma kamu laka na gini mage moa tana rongona igira na tidao seko ara rongomigamu; kamu gini mage putsikae baa tana rongona God e maretsunagira nogo na asamui i baragata.”

*A Iesu e Mage me Soadoua na Tamana
(Mateo 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Mi tana tagu ia, ma na Tarunga Tabu e dangaliginia na tobana a Iesu na magemage, maia e tsaria, “!Mama, igoe nogo na Taovia ni gotu mi lao! Inau au soadougo rongona igoe nogo o tusuvulagi vanigira na tinoni ara tau liu tana sasani, na omea igoe o molopoia vanigira na tinoni ara liu tana sasani mara sasaga loki. Eo Tamaqu, igoe segenimu nogo o pedea ke vaga, me gini dou i matamu.”

²² Mi muri, ma Iesu e goko vanigira na toga, me tsaria, “Eo, na Tamaqu e tusuvaniau nogo pipi na omea sui lakalaka. Me tagara ke kesa ke donaginia laka aseï manana aia na Dalena God. Aia segenina moa God Tamana aia e donaginia. Me tagara ke kesa ke donaginia na Tamana. Aia segenina moa na Dalena aia e donaginia, kolugira goto igira aia na Dalena e viligira kara sanga na donaginiana.”

²³ Ma Iesu e pilo baa koniqira gana duli me tsarivanigira segeni, “!Eo, e dou baa vanigamu igamu amu reigira na omea amu morosigira kalina ia!

24 Inau au tsarivanigamu laka ara danga nogo na propete ma na taovia tsapakae e silovigira na reiaqira na omea vaga igamu amu reigira kalina ia, mara tau tangomana na reiaqira, ma na rongomiaqira na omea igamu amu rongomigira, migira ara tau tangomana na rongomiaqira.”

Na Gokolia Tana Rongona Kesa Na Mane Galuve ni Samaria

25 Kesa na tarai na Ketsa e mai laka ke tovoa na tubulaginiana a Iesu. Te e tuu me veisuaa a Iesu, “?Taovia, nagua kau nua ti kau tamaniginia na mauri saliu?”

26 Ma Iesu e tuguvisua nina goko me tsaria, “?Ma nagua ara marea tana Mamare Tabu? ? Nagua o tsokoa tana?”

27 Ma na mane e tsaria, “Ko galuvea na Taovia nimu God tana tobamu popono, mi tana tidaomu popono, mi tana susuligamu popono, mi tana papadamu sui, mo ko galuvegira na kulamu vaga igoe o galuve segenimu.”

28 Ma Iesu e tsarivania, “!Igoe o tsarigadovia! Ko nauvaganana ia, me sauba ko mauri saliu.”

29 Maia na tarai na Ketsa e ngaoa moa ke tulusia a Iesu, te e veisuaa goto, “?Masei vaga igira na kulaqu?”

30 Mi tana, ma Iesu e tsarivania na gokolia iani, “E kesa na mane e talu i Jerusalem me vano kalea i Jeriko. Mi tana sautu, igira na tukatso ara tangolia mara labua, mara laugira na polona me pipi nina omea sui, mara mololea e tsaro varangi mate.

³¹ Me labamai tana sautu ia kesa na mane tabu; mi kalina e reia na mane e boka, maia e liuligi tania.

³² Me liumai goto i tana kesa na Levite, me ba konina na mane, me reia, me liuligi tanigotoa.

³³ “Mi muri, me liumai i tana kesa na mane ni Samaria, maia e reia na mane e tsaro boka tana me galuve sosongolia i tobana.

³⁴ Me ba saviliu i konina, me ninaginia na mona, me getua na uaeni tana bokana me veqogira; mi muri, me molokaea na mane i gotuna nina asi, me adivanoa kesa tana lumaqira na tinoni labana, mi tana e totu kolua me aragoa.

³⁵ Mi tana dani ngana, maia e adia ruka na qolo me sauvania na tamanina na luma me tsarivania, ‘Ko reitutugua na mane iani, mi kalina kau visumaitugua ieni, minau sauba kau tuguvisu vanigo na matena nimu omea sui igoe o galuveginia.’ ”

³⁶ Mi tana, ma Iesu e veisuaa na tarai na Ketsa, “?Tana nimu papada igoe nagua o pada, laka ase i tu vidaqira tolu na mane tugirani, e vaga na kulana dou aia na mane ara bokalia na tukatso?”

³⁷ Ma na tarai na Ketsa e tsaria, “Aia nogo e galuvea na mane ia.” Ma Iesu e tsarivania, “Ko baa igoe, mo ko nauvaganana goto ia.”

A Iesu e Tsigovikaira Ko Marta Ma Ko Maria

³⁸ Ma Iesu migira gana duli ara vano baba moa i sautu, mara balaba kesa tana vera. Me kesa na daki tana vera ia, ko Marta na asana, e soaa a Iesu ke baa i valena.

³⁹ Me totu goto tana kesa na tasina ko Marta, ko Maria na asana, maia e totu i lao i tuana na Taovia, me rongomi vatavia nina sasani.

⁴⁰ Maia ko Marta e ngolia moa pipi na aqo sui, te e tuu me tsarivania a Iesu, “?Taovia, laka o tau gini boe igoe na tasiqo e molovaniau inau na aqo sui? !E dou ko ketsalia ke mai me ke sangaaui!”

⁴¹ Ma na Taovia e tsarivania, “!Marta, Marta! Igoe o gini boe, mo padailokiigira sosongo danga na omea.

⁴² Me kesa moa na omea e dou ke ida talu. Ko Maria aia e vilia na omea e dou baa, ma na omea iani e utu ke kesa ke adiligi tania.”

11

A Iesu e Sasanigira na Nonginongi (Mateo 6:9-13; 7:7-11)

¹ Kesa dani ma Iesu e nonginongi kesa tana nauna. Mi kalina aia e nonginongi sui, me kesa vidaqira gana duli e mai me tsarivania, “Taovia, ko sasanigami na nonginongi, vaga a Ioane aia e sasanigira nogo gana duli.”

² Ma Iesu e tsarivanigira, “Kalina ti kamu tuu na nonginongi, ma kamu goko vaga iani:

‘Tamamami i gotu

ke tabu na asamu;

ko mai ko tamanigami sui,

³ ko vanigami na mutsa na pipi na dani.

⁴ Mo ko padalea na omea seko ami nauvanigo, vaga igami ami padalea na omea seko ara nauvanigami na tinoni tavosi

mo ko laka na mololegami vania na tabotabo.’ ”

⁵ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira, “Ti vaga ke kesa vidamui ke ba laba i valena kesa na kulana tana levugata, me ke tsarivania, ‘!Kulaqu, ko tamivaniau kau kaoni ke tolu na breidi,

⁶ rongona e kesa na kulaqu e vano na vinano, me vasini moa e mai laba i valequ, mau tau tamanina sa mutsa kau palaginia!’

⁷ Me ti vaga aia na kulana e totu i laona na vale, ke gokotsuna vania me ke tsaria, ‘!Ko laka na bulesiaqu! Au ravenogoa na bani, migira na dalequ minau ami tu tsaro sui nogo i nige. Me utu goto kau tuu ma kau sauvanigo sa omea.’

⁸ ?Me ti ke vaga ia, me sauba kegua? Inau au tsarivanigamu, e atsa moa ti aia ke sove na tuu, ma na ba tusuvianiana na kulana na breidi rongona aia e galuvea na kulana, me sauba moa ke tuu, me ke tusuvia pipi na omea aia e kilia, rongona e qisi na rongomiana na kulana e tau vangamaa na totu matengana na nono.

⁹ “Me vaga ia, minau au tsariivaniigamu: Kamu nongia, me sauba kamu adia; kamu lalavea, me sauba kamu reivulagia;

¹⁰ rongona pipi sei ti ke nongia sauba ke adia, masei moa ti ke lalavea sauba ke reivulagia, ma na bani sauba kara sangavi vania ase moa ti ke kidikidi.

¹¹ “?Laka ke kesa i laomui igamu na tamaga, ke tusuvia na dalena kesa na muata ti vaga aia na dalena ke nongia na tsetse?

¹² ?Se ke sauvia na liva kalina aia ke nongia na toluna?

¹³ ?Ti vaga igamu na tinoni seko, mamu dona rago na tusuana na omea dou vanigira na

dalemui, megua, laka na Tamamui i gotu ke tau saua na Tarunga Tabu vanigira igira ara nongia i konina?”

Visana Tinoni Ara Tsaria Laka a Iesu E Gini Aqo na Susuligana Beelsebul

(Mateo 12:22-30; Marko 3:20-27)

¹⁴ A Iesu e tsialigia kesa na tidao tania kesa na mane e bulu lapina; mi kalina na tidao e rutsuligi tania na mane ia, maia e tuturiga na goko. Ma na toga ara gini novo loki,

¹⁵ mara visana tinoni ara gini goko vaga iani, “Aia Beelsebul gaqira taovia na tidao, aia nogo e tusuvania na susuligana te aia e gini dona na tsialigiaqira na tidao.”

¹⁶ Mara visana goto ara ngaoa laka kara tubu-laginia a Iesu, te ara nongia ke naua kesa na valatsatsa me ke gini sauvulagiginia laka ti na susuligana aia e talu i gotu.

¹⁷ Ma Iesu e donaginia na omea igira ara padaa, te aia e tsarivanigira, “Ti vaga kesa tana vera, igira segeniqira nogo na tinoni kara tuu ma kara vaivotagi segeniqira ma kara vailabugi kolu, me sauba e utu lelee ke oka me ke taveo lee na vera vaga ia.

¹⁸ ?Me vaga goto ti tana verana Satan igira segeniqira nogo kara tuu me kara vaivotagi ma kara vailabugi kolu, me ke koegua ti ke tukakai goto na verana aia? Migamu, amu tsaria laka Beelsebul nogo e sauvaniau na susuligana ti au gini tangomana inau na tsialigi tidao.

¹⁹ ?Me ti vaga inau kau tsialigi tidao tana susuligana Beelsebul, migira nimui tinoni igamu, tana susuligana asei ara tangomana igira na gini

tsialigi tidao? !Me vaga ia, migira nogo nimui tinoni segeni sauba kara tuu ma kara pedegamu!

²⁰ Ma ti inau au tsialigi tidao tana susuligana nogo God, maia nogoria e gini sauvulagia laka na Verana God e mailaba nogo i konimui.

²¹ “Ti vaga kesa na mane susuliga ke sagelia gana sagore, me ke pitudoua na valena, me sauba kara totudou pipi nina omea sui.

²² Me ti ke labamai goto ke kesa na mane tavosi ke susuliga baa liusia aia me ke labua, maia sauba ke lauligia pipi sui gana sagore aia na tamanina na vale e gini tsotsovata i konina, me ke tuvarivotagira na omea sui aia e komia i konina.

²³ “Asei ti ke tau tabana koluau, aia e tukapusiau. Masei ti ke tau sanga na tsakosai koluauqu, aia e sarangasia.

*Na Omea e Dona Ke Laba Vanigira E Tau
Lamuga Dou Niqira Tutuni
(Mateo 12:43-45)*

²⁴ “Kalina kesa na tidao seko e rutsuligi tania kesa na tinoni, maia e baa me rurugu bamai tana kao mamatsa, me lalavea na nauna tana ke mango. Me ti vaga aia ke tau reia kesa na nauna dou tana ke mango, maia ke goko segenina me ke tsaria, ‘Dou, inau sauba kau visutugua tana valequ tana au mololenogoa.’

²⁵ Maia e visutugua, me reia na vale ara salamale doua, me dou pipi na omea sui i laona.

²⁶ Maia e tuu, me rutsu visutugua, me ba lalavegira ara tu vitu na tidao seko tavosi ara tu seko liusia baa aia. Mara tu mai, mara tu sage

mara tu totu kalavata i laona na tinoni ia. Mi tana susuina, ma na tinoni vaga ia e seko loki baa liusia tana idana.”

Kesa na Daki e Tsonikaea a Iesu

²⁷ Mi kalina a Iesu e gogoko vaga moa ia, me kesa na daki e gokodato i laoqira na toga me tsarivania, “!E dou sosongo kiki vania aia na daki e vasugo igoe me tsutsugo!”

²⁸ Ma Iesu e tsarivania, “!Eo, me dou sosongo goto baa vanigira ara rongomia na gokona God mara muria!”

Igira Ara Ngaoa Moa Laka Kara Reia na Valatsatsa

(Mateo 12:38-42)

²⁹ Mi kalina igira na toga danga ara tupolia a Iesu, maia e goko babaa me tsarivanigira, “!E seko sosongo rago nomoa niqira sasaga na tinoni ni dani eni! Igira ara nongi valatsatsa moa, me utu goto kau naua kesa vanigira, me sauba moa kara reia kesa na valatsatsa, vaga nogo e laba vania a Jona i sau.

³⁰ I sau a Jona na propete e lia mala papadana vanigira na tinoni ni Nineve, me atsa vaga goto na Dalena Tinoni sauba aia goto ke lia ngiti papadana vanigira na tinoni ni dani eni.

³¹ “Mi tana Dani na Pede, me sauba ke tuu aia na Daki Taovia ni Seba, me ke taimataqira na tinoni ni dani eni, rongona aia e talu tana vera ao sosongo, me sulungana mai na rongomi vata-viana nina totogoko sasaga a Solomon. Minau au tsarimakali vanigamu laka e totu nogo kesa ieni aia e loki liusia baa a Solomon.

³² “Mi tana Dani na Pede, sauba kara tuu igira na tinoni ni Nineve, ma kara taimatamui igamu rongona igira ara pilotoba tanigira nogo niqira sasi, kalina ara rongomia a Jona e tosasaga vanigira. !Minau au tsarimakali vaniigamu, laka e totu nogo kesa ieni aia e loki liusia baa a Jona!

Na Mararana na Konida
(*Mateo 5:15; 6:22-23*)

³³ “Tagara ke kesa ke dona na tungiana na laeti me ke ba molopoia i vavana na bela, se ke tsavuginia na popo; e utu. Sauba ke tsauraginikaea nomoa tana tuguru, ti ke marairasiiginiigira na tinoni ara sagemai i vale.

³⁴ Na matamui e vaga ti na marara vania na konimui. Kalina e dou na matamui, ma na konimui popono e marara; mi kalina e tau dou na matamui, ma na konimui popono e totu moa tana rodo.

³⁵ Kamu parovata dou, rongona na marara e totu nogo i konimui ke tau oli me ke lia na rodo.

³⁶ Ti vaga na konimui popono ke marara me ke tagara goto sa turina ke totu tana rodo, me sauba ke marara popono pipi nauna sui tana konimui, vaga nogo kalina na laeti e mararasiginigamu na mararana.”

A Iesu e Taimataqira na Parisii Ma na Tarai na Ketsa

(*Mateo 23:1-36; Marko 12:38-40*)

³⁷ Mi kalina e goko sui a Iesu, me tuu kesa na Parisii, me nongia ke ba sanga na mutsa i valena; ma Iesu e sage, me totupuka me mutsa.

³⁸ Maia na Parisii e gini novo kalina e reia laka a Iesu e tau vulivuli talu ti ke mutsa.

³⁹ Ma na Taovia e tsarivania, “Eo, migamu na Parisii, amu vulimalegira rago i taba nimui popo na mutsa, mi laomui igamu e dangaliginigamu na susugu ma na papada seko.

⁴⁰ !Amu bule! ?Laka amu tau donaginia laka God aia e aqosia i taba me aqosigotoa na laona?

⁴¹ Minau au tsarivanigamu, kamu gini vangalaka na omea i laona nimui tseu ma nimui popo vanigira na tinoni ara tau tamanina sa omea. Aia nogo kamu nauvaganana, ti pipi na omea sui kara male vanigamu.

⁴² “!Sauba ke seko rago vanigamu na Parisii! Igamu amu sauragoa vania God kesa na sangavulunina turina pipi na omea tetelo amu tamanina, tsau tana omea tetelo lee, vaga na roketete ma na gotso, mamu tau gini boe na nauana na pedegoto vanigira na tinoni, ma na galuve vania God. Kamu sauragoa nimui vangalaka vania God, ma kamu laka moa na padaleana na nauana na aqo galuve vanigira na tinoni tavosi.

⁴³ “!Sauba ke seko rago vanigamu igamu na Parisii! Amu dona na viliana na sasamui dou i laona na valelotu, mamu ngaoa moa laka na tinoni kara soadougamu i mataqira na toga.

⁴⁴ !Manana sauba ke seko rago vanigamu! Igamu amu vaga moa na qiluna tinoni ara tau kusua, mara mai na tinoni mara tsotso moa i kelana, rongona ara tau reigadovia laka na qiluqilu e totu tana.”

⁴⁵ Me kesa na tarai na Ketsa e goko baa vania a Iesu me tsaria, “!Taovia, kalina igoe o goko vaganana ia, me vaga moa ti o peagami goto igami!”

⁴⁶ Ma Iesu e tsarivania, “!Eo, sauba ke seko rago vanigamu goto igamu na tarai na Ketsa! Amu molokaea tana kokoveqira na tinoni tavosi na kalagai mamava sosongo, migamu segenimui amu tau goto sanga na peleginiana na kakaumui.

⁴⁷ !Sauba ke seko rago vanigamu! Igamu amu aragodougira rago na qiluqira na propete, migira nogoria na mumuamui igamu ara labumatesigira i sau.

⁴⁸ Me vaga nogo ti amu sangatami goto igamu tana omea ara aqosia igira na mumuamui; rongona igira na mumuamui ara matesigira na propete, migamu amu tuu mamu aragodoua na qiluqira.

⁴⁹ Tana rongona nogo na omea vaga gira, ti aia God e gini goko vaga iani tana Mamare Tabu, ‘Inau sauba kau molovanogira na propete ma niq̄u mane adigoko vanigira; migira sauba kara tuu, ma kara labumatesigira visana, ma kara rotasigira lee visana.’

⁵⁰ “Vaga nogoria ti sauba na tinoni ni dani eni kara gadovikedena na rongona na mateaqira na propete sui ara labumatesigira tuu tana tuturigana na barangengo,

⁵¹ tuu kalina ara lamutasia a Abel, me ke tsau baa kalina ara lamutasia a Sekaria, aia ara labumatesia tana ka levugaqira na belatabu na mani kodoputsa i tano, ma na Nauna Tabu. !Eo, inau au tsaria na manana vanigamu, laka igira nogo na tinoni ni dani eni sauba ke gadovigira na kede tana rongogira na omea sui lakalaka girani!

⁵² “!Sauba ke seko rago vanigamu na tarai na Ketsa! Amu tangolipoia na kii gana na san-

gaviginiana na matsapana na vale na lavedona, migamu segeni goto amu sove na sage i laona, mamu tongo kapusi vanigira goto igira ara ngaoa kara sage baa i laona.”

⁵³ Mi kalina a Iesu migira sui na tinoni ara mololea na vale ia, migira na tarai na Ketsa ma na Parisii ara tuturiga na vaitsarigana a Iesu, mara torogoko i konina tana rongoqira danga na omea.

⁵⁴ Ara tovoa laka kara tubulaginia me ke gini goko sasi, mi tana kara gini tamanina niqira rongona na tatamanga gana.

12

Visana na Parovata (Mateo 10:26-27)

¹ Mi tana igira na toga ma na toga na tinoni ara saikolu mai, mara vaikapitsigi mara vaitsogorigi. Me tuu a Iesu me goko talu vanigira gana duli, me tsarivanigira, “Kamu parovata tania niqira sasaga malapalu igira na Parisii, rongona i taba ara rerei dou rago, mi laona na tobaqira e tau male.

² Minau au tsaria vanigamu, laka nagua sui moa ti kara tsavupoia na tinoni, sauba kara labavulagia i malena; me pipi sui na papada popoi sauba kara labamaka.

³ Vaga ia, ma nagua sui moa ti kamu tsaripopoia i laona na rodo, sauba kara tangilaba tana mararana, ma nagua sui moa amu gini gagasa tana kuliqira na tinoni i laona na voki, sauba kara tangilaba i taba.

*Ka Laka na Mataguniaqira Na Tinoni Lee
(Mateo 10:28-31)*

⁴ “Minau au tsarivanigamu igamu na kulaqu, kamu laka moa na mataiguniaqira lee igira ara dona kara labumatesia moa na konimui, mi muri, me utu goto kara naua sa omea vania na tidaomui.

⁵ Inau kau katevanigamu ase i moa aia igamu kamu matagunia; kamu matagunia moa God, rongona ti ke matesia na konimui, maia segeni e tamanina goto na susuliga ke tsonia na tidaomui tana rota e vo sui. !Eo, inau au tsarivanigamu, aia moa kamu matagunia!

⁶ “Igamu amu dona nogo laka e ruka lelee moa na tavi na qolo na matena na voliginiana tsege na piupiu tetelo. Ma God aia e tau goto padalea ke kesa vidaqira.

⁷ Atsa moa igira na kolina ivu tana lovamui, God e tsokogira sui nogo. !Me vaga ia, ma kamu laka goto na matagu; rongona i matana God igamu amu loki liusigira baa na dangana na piupiu!

*Na Katevulagiana ma na Tiatagarana A Iesu Kristo
(Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ “Inau au tsarivanigamu laka ti vaga ke kesa ke tuu me ke katevulagia i mataqira na toga laka aia niqu tinoni inau na Dalena Tinoni, minau sauba kau nauvaganana vanigotoa aia i mataqira nina angelo God.

⁹ Me ti vaga kesa ke tiatagara i mataqira na toga laka aia e tau niqu tinoni inau, me sauba

inau goto kau tiatagara aia i mataqira nina angelo God.

¹⁰ “Ti vaga kesa ke gokoseko vaniau inau na Dalena Tinoni, me tau utu ke tanusi nina sasi; masei moa ti ke gokoseko vania na Tarunga Tabu, tinoni vaga ia e utu saikesa ke tanusi nina sasi.

¹¹ “Me ti vaga kara raqagamu baa i mataqira na taovia na lotu, se i mataqira na taovia tagao momoru, se na taovia tagao vera tana rongogu inau, migamu kamu laka na gini boe ke koegua ti kamu isutugu segenimui, se nagua sauba kamu tsaria.

¹² Rongona na Tarunga Tabu aia segeni nogo sauba ke sasanigamu nagua kamu tsaria tana tagu vaga ia.”

Na Gokolia Tana Rongona Kesa na Mane Tamani Omea Danga

¹³ Kesa na mane i laoqira na toga e mai konina a Iesu me tsarivania, “Taovia, au nongigo ko ketsalia na tasiqum ke ke tuvarivotaa vanikami igira na omea e mate tanigira ka tamamami.”

¹⁴ Ma Iesu e tsarivania, “Kulaqu igoe, tau niqum aqo inau kau pede ma kau tuvarivotagira vanikagamu.”

¹⁵ Ma Iesu e pilo baa koniqira na toga me tsarivanigira, “Kamu parovata, ma kamu kana tania na kili tamani omea danga, rongona na maurina manana na tinoni e tau pukugamai tana rongona laka aia e tamanina na omea danga te e gini dou na maurina.”

16 Mi muri, ma Iesu e tsarivanigira na gokolia vaga iani: “E totu kesa na mane e tamanina na kao dou sosongo, me vuaga danga.

17 Me tuturiga na papada segenina i tobana me tsaria, ‘?Nagua kau naua inau? Au tau tamanina sa nauna dou i tana ke tuguau kau mololakagira pipi sui na vuana niq u ta.’

18 E pada segenina i tobana me tsaria, ‘Eo, kalina eni au dona nogo nagua sauba kau naua. Sauba kau veoligigira niq u vale na molo mutsa, ma kau logogira tugua ke visana na lokina baa, mi tana kau mololakadougira pipi sui niq u mutsa ma niq u omea levo tavosi goto.

19 Mi tana inau kau tsarivaniau segeni, !Dou rago vaniau kalina ia! Au tamanina nogo pipi na omea dou au kilia gana na totudou i laona ke danga na ngalitupa. !Me tuu kalina eni, e utu goto kau gini rota na aqo, sauba kau totu lee rago moa, ma kau mutsamutsa ma kau inuinu, ma kau magemage!’

20 Maia God sauba ke tsarivanja na mane vaga ia, ‘!O bule igoe! Tana bongi eni nogo sauba inau kau adiligi tanigo na maurimu igoe. ?Masei sauba ke tamanina pipi nimu omea girani igoe o mololakagira vanigo segeni?’

21 “Aia nogoria sauba ke vaga vanigira igira sui ara gini boe moa na sarosaiagira na omea danga vanigira segeni, mara tau mololakaa gaqira suguna konina God.”

*Ka Tami Vania God Ke Tagaovia na Maurida
(Mateo 6:25-34)*

²² Ma Iesu e goko tugua vanigira segeni igira gana duli me tsaria, “Aia nogo na rongona ti inau au tsarivanigamu kamu laka na gini boe sailagi na mutsa amu kilia gana na maurimui, se na polo gana na konimui.

²³ Na maurimui e loki baa liusia na mutsa amu ganigira, ma na konimui e loki baa liusia na polo amu sagelia.

²⁴ Kamu reigira na manu. !Igira ara tau tsuka, mara tau tsurigaqira, mara tau goto tamanina sa niqira vale na molo mutsa; maia God e palagira nomoa! !Migamu amu loki putsikae baa liusigira na manu!

²⁵ ?Asei vidamui igamu tangomana ke ratsua na maurina rongona moa aia e gini boe loki na aragoana na konina? Tagara kesa.

²⁶ ?Me ti igamu amu tau nogo tangomana tana omea vaga ia, me matena gua goto ti amu gini boeginigira na omea tavosi?

²⁷ “Kamu reigira baa na latsena gai atsi ara viri dato lee bamai, mara rerei dou rago. Igira ara tau aqo uta, mara tau vosi poloqira segeni. Minau au tsarivanigamu: e atsa moa ti a Solomon aia na Taovia Tsapakae kolugira nina omea levolevo sui, maia e tau goto tamanina sa polo ke atsa kolua na rereidouna sa vidaqira na latsena gai vaga girani.

²⁸ Eo, God aia nogo e maurisigira mara rereidou na buruburu atsi ni legai igira ara mauri i dani eni, me ke dani kara mate mara kodogira lee. ?Me laka aia ke tau aragogamu dou baa goto igamu? !Na vanga tetelo lee sagata nimui tutuni igamu!

29 “Vaga ia, ma kamu laka na pada sosongoliana ma na gini boe sailagi nagua sauba kamu gania se kamu inuvia.

30 Igira saikesa nogo na tinoni ponotoba tana barangengo eni, ara gini boe sailagi laka kara tamanigira na omea vaga gira. Ma na Tamamui i gotu e dona nogo laka amu kiligira na omea sui vaga girani vania na maurimui.

31 Migamu, kamu gini boe talu na tamivaniana God ke tagaovia na maurimui, maia nogo sauba ke tusulea vanigamu na omea sui tavosi.

Na Tamanipata Koluana God

(Mateo 6:19-21)

32 “Kamu laka na matagu igamu niqū alaala tetelo, rongona God na Tamamui e kilia kamu tamanipata kolua tana susuligana.

33 Kamu tsabirigira nimui omea levolevo, ma kamu tuvairiilea na matena vanigira na tinoni ara tau tamanina sa omea. Migamu, kamu gini boe moa na tamaniana na vatana na qolo e voo ke pura, aia nogo na peluina nimui aqo galuve e totu pitugamu i baragata, i tana e voo ke nanga lee, me utu ke sage na tinoni komikomi, me utu goto ke gania na ane.

34 Rongona na papadamui sauba ke totu sailagi tana iava e totu nimui qolo.

Na Maneaqo Dou Aia e Totupitua Na Maiana Gana Taovia

(Mateo 24:43-44)

35 “Kamu vangarau pitua nagua sui moa ti ke labamai. Kamu sorikakaia polomui, ma nimui sulu ke iruiru.

³⁶ Kamu vaga na maneaqo dou ara totupitua gaqira taovia ke visumai talu tana kavomutsa na tauga. Kalina ti vaga aia ke labamai me ke kidikidi, migira sauba kara sangavi vanitsakua na matsapa.

³⁷ !E dou manana vanigira na maneaqo vaga gira, kalina gaqira taovia e tsodogira ara mamata mara totupitua kalina aia e visumai! Au tsarivanigamu laka na taovia ia sauba ke adiligia nina polo tsavugotu, me ke tsarivanigira nina maneaqo kara totupuka i lao, maia ke palagira.

³⁸ !E dou manana vanigira igira ti vaga aia ke mai, me ke reia laka ara totupitua atsa moa ti aia ke labamai tana levugata, se tana tagu sui moa!

³⁹ “Eo, mamu dona laka ti vaga kesa na tamanina na vale ke donaginia na tagu tana ke mai na mane komi, maia sauba e utu ke tamivania ke ratsia na valena.

⁴⁰ Migamu goto, nimui aqo kamu mamata, ma kamu pipitu, rongona inau na Dalena Tinoni sauba kau visumai kesa tana tagu tana igamu kamu tau padapitau.”

*Na Maneaqo Dou ma na Maneaqo Seko
(Mateo 24:45-51)*

⁴¹ Ma Petero e tsaria, “?Taovia, laka na gokolia vaga iani e kaletugami segeni moa tugami, se o padavanigira goto na tinoni sui?”

⁴² Ma Iesu e tsarivania, “?Ma nagua o pada igoe? ?Laka ase i aia na maneaqo dou me sasaga tana nina aqo? Aia nogo na maneaqo vaga ia gana taovia e norua ke reitutugua na valena, me ke tuvari gaqira mutsa na maneaqo tavosi.

⁴³ !Eo, sauba ke dou sosongo vania na maneaqo dou vaga ia, ti kalina gana taovia ke visumai me ke reia laka aia e naudoua nina aqo!

⁴⁴ Manana, inau au tsarivanigamu laka gana taovia sauba ke tuu me ke molovania ke reitu-tugugira pipi nina omea sui.

⁴⁵ “Me ti vaga na mane ia, na maneaqo seko, me sauba aia ke pada segenia i tobana laka gana taovia sauba ke oka sosongo ti ke visumai. Maia ke tuturiga na labuaqira na tinoni aqo tavosi, na mane ma na daki, me ke mutsa loki me ke inu loki, me ke gini bule.

⁴⁶ Maia gana taovia sauba ke visumai tana dani aia nina maneaqo e tau pada laka aia ke visumai, mi tana tagu aia ke tau donaginia. Ma gana taovia sauba ke kedekakaia, me ke tsonia ke ba kolugira na tinoni vanga petsakoe.

⁴⁷ Na tinoni aqo ti vaga ke dona nogo na omea gana taovia e pedevania ke naua, maia segenina moa e tau madodo na aqosiana, me sauba gana taovia ke ramitsikakaia.

⁴⁸ “Me ti vaga kesa tinoni aqo maia ke tau moa donaginia nagua gana taovia e pedevania ke naua, maia e baa me tsukia visana na omea e tugunogoa gana taovia ke ramitsia, maia sauba ke tau ramitsia loki sagata. Masei ti vaga kara tusu omea danga vania, maia nina aqo ke tusuvisugotoa ke danga; masei ti vaga kara tusu omea danga baa vania, maia nina aqo ke tusuvisugotoa ke danga baa.

*A Iesu na Pukuna na Vaivotagi
(Mateo 10:34-36)*

49 “!Inau au gini mai rongona kau soqoia na lake i barangengo, mau kili sosongolia laka ke galaba nogo!

50 Me kau e kesa goto na vatana na lesovitabu i laona na rota e totupituau moa, maia ba nogo e ngoli sosongoliau poi kau putsu tania.

51 “?Igamu amu pada ngatsua laka inau au gini mai rongona kau moloa na rago tana barangengo? !Tagara! Tau na rago, na vaivotagi.

52 Me tuu kalina eni me ke baa, ti vaga kara tu tsege na tinoni i laona kesa na tamadale, mi tugira sauba kara tu tuu, ma kara tu vaivotagi tana rongoqu inau. Kara tu tolu kara tu reisavikaira ara ka ruka, rongona kaira ara ka muria niqu goko inau; mi laona kesa na tamadale segeni, kara ka ruka kara ka reisavitugira ara tu tolu, rongona tugira ara tu muria niqu goko inau.

53 Na tamaga sauba kara reisavigira na daleqira mane, rongona ara muria niqu goko inau; mi laona visana na tamadale, na daleqira mane sauba kara reisavigira na tamaqira rongona ara muria niqu goko inau. Na tinaga sauba kara reisavigira na daleqira daki rongona ara muria niqu goko inau; ma na daleqira daki sauba kara reisavigira na tinaqira rongona ara muria niqu goko inau. Migira na tarungaga sauba kara vaireisavigi ruka tabana, rongona kesa tabana e muria niqu goko inau.”

Na Padagadoviana na Rongona na Omea e Laba
(Mateo 16:2-3)

⁵⁴ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira na toga, “Kalina ti vaga igamu amu morosia e tuu na parako i mao, me tsaku igamu amu tsaria laka sauba ke mai na usa, me tumu manana nomoa na usa.

⁵⁵ Mi kalina amu vatsangia e bisimai na guguri ni ata, migamu amu gini goko laka sauba ke papara, me sina manana nomoa na aso.

⁵⁶ !Na tinoni vanga malapalu igamu! Amu dona rago na reigadoviana e koegua nina aqoaqo na parako ma na guguri. ?Me matena gua te amu tau vati dona moa na padagadoviana na rongona na omea e laba i laomui tana tagu eni?

*E Kilia Ka Vaigotosigi Ida Talu Nogo
(Mateo 5:25-26)*

⁵⁷ “?Me matena gua te e utugana vanigamu na pedesejeniana na omea e dou kamu naua?

⁵⁸ Ko reia, ti vaga ke kesa ke ngaoa ke raqago tana pede, me dou ko tovoa kamu ka vaigotosigi segeni talu nogo i sautu, rongona aia ke tau raqago i matana na taovia na pede, maia na taovia na pede ke mologo baa i limana na mane reitutugu vale sosori, maia ke tuu, me ke tsonisagego tana vale sosori.

⁵⁹ Minau au tsarivanigo, e utu ko rutsu tania na vale sosori poi tsau kalina ko tsonigira sui na qolo popono na matena na loamu.”

13

Kamu Pilotoba se Kamu Mate Kolua Nimui Sasi

¹ Mi tana tagu ia, igira visana tinoni ara totu tana ara gini goko vania a Iesu tana rongoaqira

visana na tinoni ni Galilii, igira aia Pilate e labumatesigira kalina ara naua niqira aqo na kodoputsa vania God.

² Ma Iesu e tsarivanigira, “Igamu amu gini goko vaniau tana rongona a Pilate aia e labumatesigira na tinoni ni Galilii vaga ia. ?Megua, amu pada ngatsu laka i tana nogo e sauvulagiginia laka e loki sosongo baa niqira sasi igira, liusia niqira sasi na tinoni sui tana Galilii popono?

³ !Tagara saikesa! Inau au tsarivanigamu ti vaga igamu kamu tau pilotoba tanigira nimui sasi, me sauba igamu sui kamu mate lee vaga goto igira.

⁴ “?Me koegua goto tana rongogira igira ara sangavulu alu na tinoni ni Siloam, igira ara mate kalina e tatsora na kusu me kobigira? ? Laka amu pada igamu tana omea e laba vaga ia, e sauvulagiginia laka igira e loki sosongo baa niqira sasi igira, liusigira na tinoni sui tavosi ara mauri i Jerusalem tana tagu ia?

⁵ !Tagara saikesa! Inau au tsarivanigamu, ti vaga kamu tau pilotoba tanigira nimui sasi, me sauba igamu sui kamu mate lee goto vaga igira.”

Na Gokolia na Gai Vuaga E Tau Molo Vuana

⁶ Mi muri, ma Iesu e tsarivanigira goto kesa na gokolia: “Kesa na mane e tsuka kesa na gai vuaga i laona gana uta. Mi muri, maia e ba tsigoa laka ti vaga ke vua, me tau lelee reia sa vuana i konina.

⁷ Te e tuu, me tsarivania na mane e aqoa nina uta: ‘!Ko reia baa! I laona e tolu nogo na ngalitupa au mai na tsigoana na gai iani laka ti

ke vua, mau tau lelee reia sa vuana i konina. ! E dou ti ko kaviligia moa! !Na mani gua moa na moloana ke tototu, aia e purasilea na kao!’

⁸ “Ma nina mane aqo e tsarivania, ‘Ko molotalua moa Taovia, me ke totu kesa goto na ngalitupa. Sauba inau kau tsai polipolia na pukuna, ma kau qari kaona.

⁹ Mi tana ngalitupa i muri, ti vaga na gai ia ke vua, me dou nogo; me ti vaga ke tau goto molovuana, mi tana ti igoe ko pedea ma kau kaviligia.’ ”

A Iesu e Maurisia Kesa na Daki Lobogu Tana Dani na Sabat

¹⁰ E kesa tana Dani na Sabat ma Iesu e sasani tana vale lotu.

¹¹ Me totu goto tana kesa na daki e sangavulu alu nogo na ngalitupa e totuvia na tidao seko me gini lobogu; e gogovagi, me tau saikesa tangomana ke tu pidi.

¹² Mi kalina a Iesu e morosia, me goko baa vania me tsaria, “!Daki igoe, o mauri nogo tania gamu lobogu!”

¹³ Maia e molo baa limana tana daki lobogu ia, mi tana tagu tsotsodo ia, ma na daki e tu pidi me tsonikaea God.

¹⁴ Maia na mane tagao tana vale lotu ia e gini kore, rongona a Iesu e maurisi tinoni tana Dani na Sabat; me gokodato me tsarivanigira na tinoni ara totu tana, “!Ara ono nogo na dani i tana igita ka aqo; mi laona nogo na dani tugira e tugua igamu kamu mai, maia ke maurisigamu, ma kamu laka goto na mai tana Dani na Sabat!”

15 Ma na Taovia e tsaria, “!Na vanga malapalu igamu! ?Laka pipi kesa vidamui igamu e tau aqo kalina aia e nusia nina buluka se nina asi, me adivanoa i koo ke inu tana Dani na Sabat?

16 Ma na daki iani, aia goto e kesa na kukuana a Abraham, maia Satan e sorigininogoa na lobogu e sangavulu alu na ngalitupa. ?Megua, laka au gini sasi inau, rongona tana Dani na Sabat au maurisia tania nina lobogu?”

17 Mi tana nina goko vaga ia a Iesu, maia e gini paluvangamaqira gana gala. Migira sui na tinoni ara totu tana ara gini mage loki na reiana pipi na omea loki sui a Iesu e naugira.

*Na Gokolia Tana Rongona Na Vatuna Na Gai
(Mateo 13:31-32; Marko 4:30-32)*

18 Ma Iesu e veisuagira, “?Laka e koegua vaga na Verana God? ?Me laka nagua e ulagana kau tovoginia?

19 Aia e vaga moa ti kesa na vatuna gai tetelo lee e adia kesa na mane, me ba tsukaa tana nina uta. Mi kalina e dato, me lia na gai loki. Migira na manu ara mai mara aqosia na binuqira tana arana.”

*Na Gokolia Tana Rongona na Isti
(Mateo 13:33)*

20 Ma Iesu e veisuagira goto, “?Ma nagua tangomana kau tovoginia laka e vaga na rereina na Verana God?

21 Na Verana God e vaga na isti. Kesa na daki e adia na isti me lalo koluginia kesa na turina na baeke na pulaoa. Ma na isti ia e naua nina aqo babaa, poi tsau kalina e subu me dato popono na pulaoa.”

*Na Matsapa Govikoko
(Mateo 7:13-14, 21-23)*

²² Ma Iesu e liu baa tana sautu e vano kalea i Jerusalem, me sasanigira na tinoni tana vera loki mi tana vera tetelo.

²³ Me labamai kesa na tinoni me veisuaa, “? Taovia, laka sauba kara tsaurae lee moa na tinoni kara tangoimana na tsauliana na mauri saliu?”

Ma Iesu e tsarivanja me vanigira goto na toga sui ara totu tana,

²⁴ “Kamu tovokakaia na sage baa tana matsapa govikoko; rongona inau au tsariivaniigamu, sauba kara danga sosongo na tinoni kara tovoa na sage baa tana, ma kara tau tangomana.

²⁵ Na tamanina na vale sauba ke tuu me ke ravea na bani, mi tana igamu kamu tuu moa i tano, ma kamu kidikidi tana bani ma kamu tsaria, ‘!Taovia, ko sangavi vanigami na matsapa!’ Ma na tamanina na vale ke tsarivanigamu, ‘!Au tau donaginigamu iava amu talumai igamu!’

²⁶ Migamu sauba ti kamu tsaria, ‘!Igami nogo ami mutsa mami inu kolugo; migoe nogo o sasanigami i laona na veramami!’

²⁷ Maia ke goko vanigira tugua me ke tsaria, ‘Inau au tau donaginigamu iava amu talumai. ! Igamu sui na tinoni seko, kamu baligi taniau!’

²⁸ !Mi tana, igamu sauba kamu ngangai me ke varage na livomui kalina kamu morosigira a Abraiham, ma Isaak, ma Jakob, migira sui na propete ara tototu i laona na Verana God, migamu kara tsidavaginigamu, ma kamu totu lee moa i tano!

²⁹ Na toga sauba kara talumai i longa mi tasi, i ata mi vava, ma kara totukolu tana kavomutsa tana Verana God.

³⁰ Mi tana tagu ia, igira ara palamuri kalina eni, sauba kara palaida; migira ara palaida kalina eni, sauba kara palamuri.”

A Iesu e Galuve Sosongolia na Verabau ni Jerusalem

(Mateo 23:37-39)

³¹ Mi tana tagu nogo ia, visana na Parisii ara mai i konina a Iesu mara tsarivania, “Ko vanoligi tania na vera eni mo ko ba totu sa vera segeni, rongona a Herod e ngaoa na labuamu.”

³² Ma Iesu e tsarivanigira, “Baa, ma kamu tsarivania na mane kologoe ia, laka inau au tsialigi tidao, mau nau valatsatsa, mau maurisi tinoni i dani eni me ke dani mi tana tolunina dani, poi kau suilavaginia niqū aqo. Ia nogo na omea vaga ia kamu baa ma kamu tsarivania a Herod.

³³ Eo, niqū aqo kau kiki rago kau liu babaa i dani eni me ke dani, mi tana tolunina dani ti kau ba laba i Jerusalem, rongona e tau ulagana kesa propete kara labua kesa nauna segeni, mi Jerusalem nomoa.

³⁴ “!Jerusalem, Jerusalem! !Igira na tinoni i laomu igoe ara labumatesiigira na propete, mara taimatesigira nina mane adigoko God, aia e molomaigira vanigo! !Danga nogo kalina au ngaoa laka kau adisaigira nimu tinoni vaga moa na kudo kalina aia e sarosaigira na dalena tetelo i vavana na rapona, migoe o tau saikesa tamivaniau!

³⁵ !Eo, me vaga ia, ma nimu Vale Tabu sauba ke totu mangu lee! Minau au tsarimakali vanigo laka sauba ko tau nogo reilakaqu, poi ke tsaumai tana dani tana igira na tinoni i laomu kara tsaria na goko vaga iani tana rongoqu inau, '!God ke soadoua aia e labamai tana asana na Taovia!' "

14

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane Lobogu

¹ Kesa tana Dani na Sabat, ma Iesu e ba sanga na mutsa i valena kesa na mane e ida i laoqira na Parisii, migira visana tana ara tuvi sosongolia a Iesu.

² Me kesa na mane e tsomo na tuana ma na limana e mai konina a Iesu.

³ Ma Iesu e goko, me veisuagira na tarai na Ketsa ma na Parisii, "'Ma nagua amu pada igamu? ?Laka e dou moa na maurisi tinoni tana Dani na Sabat, se tagara?'"

⁴ Migira ara mui lee. Ma Iesu e tuu, me tangolia na limana na mane me maurisia, me moloa ke vano.

⁵ Maia e veisuagira goto, "'?Ti vaga kesa vidamui e reia na dalena se kesa nina buluka ke tavongani puka tana tuvu tana Dani na Sabat, me laka ke tau raqaligitsakua, atsa moa ti na dani ia na Dani na Sabat?'"

⁶ Migira ara tau goto dona nagua kara tsarivania.

Igira Ara Molokae Segeniqira, Migira Ara Molotsuna Segeniqira

⁷ Ma Iesu e reia niqira sasaga visana vidaqira, igira ara vili sasaqira dou tana tototu na mutsa, te aia e tsaria na gokolia iani vanigira:

⁸ “Kalina ti vaga kesa ke soago ko ba sanga na mutsa tana kavomutsa na tauga, migoe ko laka na mavi na ba totu i nago baa. E tau utu ti ke labamai ke kesa segeni e loki liusigo.

⁹ Me ke tuu na taovia na kavomutsa aia e soakagamu sui me ke tsarivanigo, ‘Kulaqu, na sasamu ko vania na mane e vasini laba.’ Mi tana igoe sauba ko gini vangamaa na visu i muri tsotsodo.

¹⁰ “Migoe, ti kalina kara vailivugo na ba sanga na mutsa, e dou ko baa mo ko totu i muri tsotsodo. Mi kalina ke labamai na taovia na kavomutsa, maia sauba ke tsarivanigo, ‘Kulaqu ko datomai, mo ko totu tana sasamu dou i nago.’ Mi tana igoe ko gini tsapakae i mataqira sui ara sanga na mutsa kolugo.

¹¹ Na rongona ase i ti ke molokae segenina, sauba kara molotsunaa, masei ti ke molotsuna segenina, sauba kara molokaea.”

¹² Mi muri, ma Iesu e pilo baa konina na taovia na kavomutsa me tsarivania, “Migoe ti kalina ko tuu na vangarau mutsakolu gana na niaso se na ngulavi, mo ko laka na vailivuaqira moa na kulamu se na tasimu, se igira na kamamu segeni se igira moa na tinoni tamani omea danga, rongona sauba kara tau tuu igira goto sa dani, ma kara tusutuguna visu vanigo.

¹³ Migoe, kalina ti ko tuu na vangarauana kesa na kavomutsa, me dou ko vailivugira moa na tinoni ara tau tamanina sa omea, migira goto na

tuamatea, na logu, ma na koko.

¹⁴ Mi tana ti igoe sauba ko dou i matana God, rongona igira na tinoni vaga ia e utugana vanigira kara tuguisu vanigo nimu mutsa. Maia moa God sauba ke tusupeluna vanigo tana dani i tana igira na tinoni dou kara maurivisitugua tania na mate.”

*Na Gokolia Tana Rongona Na Kavomutsa Loki
(Mateo 22:1-10)*

¹⁵ Mi kalina kesa na mane aia e sanga na totu i laona na kavomutsa tana dani ia e rongomia na goko vaga ia, maia e tuu, me tsarivanja a Iesu, “!E dou sosongo baa vanigira igira sauba kara sangatotu tana kavomutsa i laona na Verana God!”

¹⁶ Te e tuu a Iesu, me tsaria na gokolia iani vania na mane ia, “E totu kesa na mane e naua kesa na kavomutsa loki, maia e vailivugira danga na tinoni.

¹⁷ Mi kalina e tsau nogo na tagu na mutsakolu, maia e molovanoa kesa nina mane aqo ke ba soamaigira igira aia e viligira nogo kara mai na totogoro tana kavomutsa, me ke tsarivanigira, ‘!Kamu mai, e manoga nogo pipi na omea sui!’

¹⁸ “Mi tana, migira sui aia e vailivugira ara tuturiga na televolevo. Kesa e tsarivanja nina mane aqo na taovia, ‘Au vasini volia kesa na kao. Niqo aqo kau vano ma kau morosia. Vaga ia, me utu kiki vaniau kau baa tana kavomutsa.’

¹⁹ Me kesa segeni e tsaria, ‘Au vasini voligira sangavulu na buluka na aqo, me sauba kau vano nogo kalina ia ma kau tovolegira. Vaga ia, me utu kiki vaniau kau baa tana kavomutsa.’

²⁰ Me kesa segeni goto na mane e tsaria, 'Au vasini tauga moa, maia na rongona e gini utu vaniau kau baa.'

²¹ "Maia nina maneago na taovia e visu lee moa, me tatamanga vania gana taovia na omea sui ara tsarivania. Ma na tamanina na vale e kore loki sosongo, me tsarivania nina mane ago, 'Ko tsaku, mo ko liu tana sautu loki me pipi sui tana tsuruna na vera, mo ko soamaigira sui na tinoni ara tau tamanina sa omea, migira goto na tuamatea, ma na koko ma na logu.'

²² Me tau oka i muri, me visumai tugua na mane ago me tsarivania gana taovia, 'Au nausuinogoa na omea vaga igoe o ketsaliginiau taovia, me tau vati kapi moa na vale.'

²³ "Ma na taovia e tsarivanitugua nina mane ago, 'Ko baa, mo ko murigira pipi sui na masarina sautu, mo ko raigira na tinoni kara mai, me ke gini dangatovu na vale na kavomutsa.

²⁴ !Inau au tsarivanigamu sui, laka tagara saikesa ke kesa vidaqira igira au vailivugira ida nogo kara sanga na ganiana ke kesa goto na piqena tetelo niq mutsa!' "

Asei Gira Tangomana Kara Lia Gana Duli a Iesu

(Mateo 10:37-38)

²⁵ Na toga ara tsari moa murina a Iesu, maia e pilovisu me tsarivanigira,

²⁶ "Asei ti vaga ke ngaoa ke tsarimuriq inau, maia e utu ke lia gaqu duli ti vaga ke tau padalokiau baa inau, liusia aia e padalokigira na tamana ma na tinana, na tauna ma na dalena, na

tasina ma na vavinena, ma na maurina segeni goto ia.

²⁷ E utu ke kesa ke tangomana ke lia gaqu duli inau, ti ke tau kalagaia nina gai ulutaligu, me ke tau vangarau segenina na tsarimuriqu tsau tana mate.

²⁸ “Vaga ia, ma nimui aqo kamu papada dou talu. Me ti vaga kesa vidamui ke pada na logoana kesa nina valedato, ma nina aqo ia ke totupuka talu, me ke vilekea laka e visa na qolo na matena na aqo ia, me ke reia ti ke tamanina na qolo ke tugua na logosuiana na vale se tagara.

²⁹ Me ti vaga ke tau vilekedou vaganana talu ia, me ke tuu moa, me ke tavongani moloa na tsutsuvatu, mi muri me ke utu vania na suilavaginiana na vale, migira sui ara reia e laba vaga ia, sauba kara gilugana ma kara tsaria,

³⁰ ‘!Na mane iani aia e tuturiga na logoana kesa nina valedato, me utu lelee ke suilavaginia na logoana!’

³¹ “Ma kamu padagotoa ti vaga kesa na taovia tsapakae, me ke tamanina sangavulu na toga nina mane malagai, maia ke ngaoa na veilabugi koluana kesa na taovia tsapakae tavosi, aia e tamanina rukapatu na toga nina mane malagai. ?Me gua, laka aia ke tau totupuka talu i lao, me ke papada talu laka ti ke ulagana na vailabugi koluana se tagara?

³² Me ti ke reia laka e tau ulagana, me sauba moa ke molovanogira visana nina tinoni, kara ba tsodoa na taovia tsapakae tavosi ia kalina aia e maimai ao moa, ma kara nongia kara vaigotosigi lee moa.

³³ “Me vaga goto, e tau tangomana kesa i laomui ke lia gaqu duli inau, ti vaga aia ke tau mololegira talu nina omea sui e tamanina.”

Na Solo e Nanga na Vavaina
(*Mateo 5:13; Marko 9:50*)

³⁴ Ma Iesu e tsarigotoa, “Na solo igamu amu sologaginia gamui mutsa aia na omea dou. ?Me ti vaga ke nanga lee na vavaina, me ke koegua ti ke vavai visutugua?

³⁵ Na solo e nanga nogo na vavaina e tau tugua kamu aqosiginia sa omea; tugua moa kamu tsoniligilea. !Igamu kamu rorongo, ti vaga kamu tamanina na kulimui!”

15

Na Gokolia Tana Rongona Na Sipi e Nanga
(*Mateo 18:12-14*)

¹ Kesa dani kalina igira danga na mane adi-takesi ma na tinoni e tangi seko na rongogira ara mai na rongomiana nina goko a Iesu,

² migira na Parisii ma na tarai na Ketsa ara tuturiga na goko ngulungulu mara tsaria, “! Na mane iani e goko dou kolugira na tinoni e tangiseko na rongogira, me ba mutsa kolugira goto!”

³ Ma Iesu e tsarivanigira na gokolia iani, ke gini makalidoua vanigira laka rongona gua te aia e goko kolugira na tinoni e tangiseko na rongogira me mutsa kolugira. Me tsaria,

⁴ “?Ti vaga kesa vidamui igamu ke tamanina kesa sangatu nina sipi me ke nanga kesa vidaqira, me laka nagua sauba aia ke naua? Sauba

nomoa aia ke mololegira talu ara siu sangavulu siu na sipi tavosi tana nauna ara mutsamutsa, me ke vano talu na laveana aia na sipi e nanga, poi tsau kalina ke tsodovulagia.

⁵ Mi kalina aia e reivulagia e gini mage loki, me kilokoa

⁶ me adivisua i vera. Me soamaigira na kulana ma gana verakolu, me tsarivanigira, ‘!Kamu magepata koluau! Au reivulaginogoa niqu sipi e nanga.’

⁷ “Minau au tsarivanigamu ke vaganana goto, sauba kara gini magemage loki sosongo baa igira sui i baragata, kalina kesa tinoni seko e pilo tobana, liusia niqira magemage tana rongogira na siu sangavulu siu na tinoni e dou saviliu na sasagaqira me tau kiligotoa kara pilotoba.”

Na Gokolia Tana Rongona Na Qolo e Nanga

⁸ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira, “?Ti vaga kesa na daki ke tamanina sangavulu na qolo, me ke nangalia kesa, me laka nagua sauba ke naua? Aia sauba nomoa ke tungia na sulu, me ke salaa na valena, me ke laveidoua pipi nauna, poi tsau kalina ke reivulagitugua.

⁹ Mi kalina aia e reivulaginogoa, e soasaigira na kulana ma gana verakolu, me tsarivanigira, ‘!Kamu magepata koluau rongona au reivulaginogoa niqu qolo e nanga!’

¹⁰ Minau au tsarivanigamu ke vaganana goto, igira nina angelo God sauba kara gini mage loki kalina kesa na tinoni seko e pilotobana.”

Na Gokolia Tana Rongona Na Baka Tsotsogo

¹¹ Ma Iesu e goko babaa moa me tsaria, “E kesa na mane e tamanina ruka na dalena mane.

¹² Me kesa dani, maia na muriti baka e tsarivanja ka tamaqira, ‘Mama, ko tuvarivota vaniau kalina ia niq̄u turina na omea levo e totu konimu.’ Maia ka tamaqira e tuvarivotaa nina tamani vanikaira ruka na dalena.

¹³ “Me visana moa na dani i muri, maia na muriti baka e tsabiria nina turina na kao, me adia na qolona, me mololea na verana me vano kesa tana vera ao, mi tana e sekolilegira nina qolo tana mauri bubulega.

¹⁴ E suilavaginigira lee pipi na qolo sui e tamanina. Mi muri, ma na uvirau e liu tana vera taligu tana e totu, maia e tau tamanina sa omea, me tuturiga na vitoa mate.

¹⁵ Me tuu, me vano nongi aqo i konina kesa na tinoni i laona na vera ia, ma na mane ia e molovania ke baa me ke reitutugugira nina boo.

¹⁶ Maia na baka e padangaoa ke sanga na gini masu na turina gaqira mutsa na boo, me tagara ke kesa ke tusuvania sa piqena.

¹⁷ “Mi tana aia e padavisua i tobana me tsaria, ‘!Pipi gira sui nina tinoni aqo na tamaqu ara mutsa masu dou rago igira, minau ieni au gini mate na vitoa!

¹⁸ Sauba kau tuu, ma kau visutugua i konina na tamaqu ma kau tsarivanja, “Mama, inau au sasi sosongo i matana God mi matamu igoe.

¹⁹ E tau goto ulagaqu ti ko soaginiau na dalemu; ko tamivaniau ma kau lia mala kesa nimu maneaqo moa.” ’

²⁰ Mi tana aia e tuu me aligiri na visu i konina tamana.

“Maia e maimai ao moa, ma na tamana e reia baa; me galuve sosongolia i tobana, me ulo baa me tsodoa, me kulakula kolua me salomia.

²¹ Maia na dalena e tsarivania na tamana, ‘Mama, inau au sasi sosongo i matana God mi matamu igoe. Me tau ulagaqu ti ko soaginiau na dalemu.’

²² “Ma na tamana e soamaigira nina maneago me tsarivanigira, ‘Kamu tsaku, ma kamu adimaia na polo sagesage dou baa ma kamu sangelivania. Sagelaginia na ringi tana kakauna, ma na porotua tana tuana.

²³ !Ma kamu baa, me kamu adimaia na dalena buluka au pala manogatinogoa, ma kamu labua, migita ka naua na leleso matena na dalequ!

²⁴ Rongona na dalequ iani au pada laka e mate nogo, maia e mamauri moa; aia e nanga nogo, me laba visumaitugua.’ Mi tana igira ara tuturiga na aqosiana na mutsa na leleso.

²⁵ “Mi tana tagu vaga ia, maia na idana baka e aqo moa i legai. Me sui nina aqo, maia e visumai, mi kalina e maitsau varangisia na vale te e rongomia na tatangina na riga ma na gavai.

²⁶ Me soaa kesa nina maneago na tamana me veisuaa, ‘?Goena, nagua sagata e laba?’

²⁷ “Ma na maneago e tsaria, ‘Na tasimu e visumaitugua, ma na tamamu e labua na dalena buluka aia e pala manogatinogoa, rongona na tasimu e nanga e mauri moa me laba visumaitugua.’

²⁸ “Ma na tasina loki e kore loki sosongo, me sove na sage i vale. Ma na tamana e tsuna i tano, me soaa ke sage i vale.

²⁹ Maia e tsarivania na tamana, ‘Ko reia, danga nogo na ngalitupa au aqo vanigo vaga kesa nimu tseka, mau tau goto peaa sa nimu ketsa. ? Ma nagua o sauvaniau igoe? !O tau goto vati sauvaniau kesa na naniqoti sa dani rongona kau gini kavomutsa kolugira na kulaqu!

³⁰ !Maia na dalemu iani, aia e sekolilegira pipi nimu qolo sui tana paro, mi kalina aia e visumai i vera, migoe o labuvania na dalena buluka o pala manogatinogoa!’

³¹ “Ma na tamana e tsarivania, ‘Dalequ, igoe o totu koluau ieni pipi kalina, migira na omea sui lakalaka au tamanina inau, nimu omea nogo igoe.

³² Migita e dou ti ka kavomutsa ma ka gini mage, rongona na tasimu igita a pada laka e mate nogo, maia e mamauri moa; aia e nanga, mi kalina eni e laba visumaitugua.’ ”

16

Na Gokolia Tana Rongona Na Mane Reitutugu

¹ Ma Iesu e goko vanigira gana duli me tsaria, “E totu kesa na mane e tamanigira danga nina omea. Me totu goto kesa nina maneaqo e reitutugugira nina omea levo. Me kesa dani, visana na tinoni ara tatamanga vania na taovia rongona nina maneaqo e sekolilea nina qolo gana taovia.

² Maia na taovia e soasagea nina maneaqo ia i valena me tsarivania, ‘?Nagua vaga au rongomia e tangiseko tana rongomu igoe? Ko tsarivulagia nagua ma nagua o nauginigira niqo omea sui,

rongona e tuu kalina eni e utu nogo vanigo ko reitutugugira babaa niqu omea levo.'

³ "Mi tana, maia na mane reitutugu e tsarisegenina, 'Gaqu taovia sauba ke molot-sunaau tania niqu aqo. ?Vaga ia, ma nagua sauba kau naua? Inau au tau nogo susuliga na tsaikao, mau vangamaa goto na nono gaqu.

⁴ Eo, kalina ia au dona nogo nagua sauba kau naua ti kara galuveginiau ke visana, ma kara soalakaau i valeqira kalina inau kau tsuna tania niqu aqo.'

⁵ "Te aia e tuu, me soamaigira igira sui aia e dona laka ara kaoni i konina gana taovia. Me veisuaa na kesanina mane, '?Laka e visa igoe o kaoni tana nina omea gaqu taovia?'

⁶ Maia e tsaria, 'Kesa sangatu na popotutu na mona.' Ma na mane reitutugu e tsarivania, 'Iani na mamarena nimu kaoni. Ko totupuka, mo ko mare-olia ke tsege sangavulu.'

⁷ "Me veisuagotoa kesa segeni, '?Migoe, e visa na dangana nimu kaoni?' Maia e tsaria, 'E kesa na toga na kei loki na uiti.' Maia na mane reitutugu e tsarivania, 'Iani na mamarena nimu kaoni. Ko mare-olia ke alu sangatu.'

⁸ "Maia gana taovia e gini beke nina sasaga malapalu nina maneaqo iani, rongona aia e tangosuli me nautsakua na omea ke gini managana. Eo, aia nogoria e vaga niqira sasaga igira na tinoni ara padalokia moa na omea ni barangengo. Igira ara dona na aqo sasaga liuliu baa liusigira igira ara padalokia moa na aqo matena na vera ni gotu."

⁹ Ma Iesu e goko babaa moa vanigira gana duli me tsaria, “Minau au tsarivanigamu: kamu nauginia na aqo galuve igira na qolo ma na omea levolevo ni barangengo, mi tana tagu kalina kamu mate, maia God ke soalakagamu baa tana verana saliu i gotu.

¹⁰ “Asei moa ti vaga aia ke mana tana omea tetelo lee, maia sauba ke mana goto tana omea loki; masei goto ti ke dona na peqo tana omea tetelo lee, maia sauba ke dona goto na peqo tana omea loki.

¹¹ ?Ti vaga igamu kamu tau nogo dona na gini aqo dou na qolo ma na omea levolevo ni barangengo, me ke koegua goto ti God ke norugamu tana reitutuguana na omea doulaka ni gotu?

¹² ?Me ti vaga kamu tau nogo dona na aqo mana tana reitutuguana niqira omea levo na tinoni tavosi, masei sauba ke norugamu tana reitutuguana nimui omea segeni?

¹³ “Tau tangomana ke kesa ke aqopata vanikaira ruka tavosi na taovia; rongona aia sauba ke reisavia kesa me ke padalokia na rukanina; sauba ke rongomangana kesa me ke peaa na rukanina. Migamu goto e vaga, e utu kamu aqopata vanikaira sui aia God ma na qolo.”

*Visana Goto Nina Goko Parovata a Iesu
(Mateo 11:12-13; 5:31-32; Marko 10:11-12)*

¹⁴ Igira goto visana na Parisii ara rongomia kalina a Iesu e goko vaga ia, mara gini gilugana rongona igira nogo ara padaloki sosongolia na qolo.

¹⁵ Ma Iesu e tsarivanigira, “Igamu tsotsodo nogo na Parisii, amu ngaoa laka igira na tinoni kara padalokigamu, ma God aia e donagininogoa na laona na tobamui. Na omea igira na tinoni ara padaloki sosongolia, igira nogoria na omea ara seko saikesa i matana God.

¹⁶ “Na omea ara totu i laona nina Ketsa a Moses ma niqira mamare na propete igira nogoria ara tagaoviginigamu, tsau kalina e labamai a Ioane Batista; me tu kalina inau au turupatuna vanigamu na Turupatu Dou tana rongona na Verana God, migira na tinoni sui ara gini mavi sosongo na sage i laona.

¹⁷ Eo, mau tsari nomoa vanigamu, e lakagana sosongo vanikaira na baragata ma na barangengo kara ka nangaligi lee, ma na Ketsa aia e utu saikesa ke tavongani nangaligi lee, atsa moa ti kesa turina tetelo lee, tagara saikesa goto.

¹⁸ “Me ti vaga kesa na mane aia ke tsonitsunaa na tauna, me ke taugaa kesa na daki tavosi aia e kiboga nogo; ma na mane e tauga kolua na daki e mololea na savana, aia e kiboga goto.”

Na Gokolia na Mane Tamani Qolo, Ma na Mane e Tau Tamani Omea

¹⁹ Ma Iesu e gini goko vanigira kesa goto na gokolia me tsaria, “E totu goto kesa na mane e tamanina danga na qolo, me sageli polo dou sosongo loki matena, me aqosia na mutsa loki pipi dani.

²⁰ Me totu goto tana kesa na mane e tau tamanina sa omea, a Lasarus na asana. Aia e viri vora popono na konina, me pipi kalina igira ara

adimaia i matsapana na valena na mane tamani qolo,

²¹ rongona ke gini tsikomigira na duduna na mutsa ara puka i vavana nina bela na mutsa na mane tamani qolo. Ma na pai ara mai mara lopilopia na vorana.

²² “Me mate a Lasarus, migira na angelo ara adia mara ba moloa i ligisana a Abraham tana kavomutsa i baragata. Me mate goto na mane tamani qolo mara qilua,

²³ maia e ba tana qou loki i lao vasau me vatsangisavia na rota loki tana lake. Te e moro lengatada, me reia baa a Abraham e totu ao, ma Lasarus i ligisana.

²⁴ Maia e gu baa vania a Abraham me tsaria, ‘! Mama Abraham! !Ko galuveau, mo ko raiginia a Lasarus ke lumia na kakauna tana koo, me ke mai bisiliginia na lapiqu, inau au rota loki sosongo tana lake iani!’

²⁵ “Ma Abraham e tsarivania, ‘Ko padavisua dalequ, laka tana maurimu igoe o tsodogira na omea dou sui, ma Lasarus aia e tsodogira na omea seko sui. Mi kalina eni aia e totu magemage ieni, migoe o totu rota tana.

²⁶ Me tau sui. I tana e totu goto kesa na qou loki e votagita, rongona igira ara ngaoa kara savu tu ieni ma kara ba i konimu, e utu kara tangomana, vaga goto tau tangomana kesa ke savumai tu i konimu igoe i tana, me ke labamai ieni i konimami igami.’

²⁷ “Maia na mane tamani qolo e tsaria, ‘Minau au nongigo Mama Abraham, ko ketsalia a Lasarus me ke baa tana valena na tamaqu,

28 i tana ara tu totu tsege na tasiq. Ko mologinia ke baa me ke parovatavitugira, rong-ona kara tu tau goto mai tugira tana nauna na rota ieni.’

29 “Ma Abraham e tsarivania, ‘Tana Mamare Tabu a Moses migira na propete ara sauparovata nogo vanitugira na tasimu, ma tu niqira aqo nogo tugira kara tu rongomia na omea ara tsaria igira.’

30 “Ma na mane e tsaria, ‘Eo, Mama Abraham, me ti ke vaga ia, me tau moa vati tugua, me ti ke kesa nomoa ke maurivisitugua tania na mate me ke ba laba goto tu koniqira na tasiq, mi tana ti kara tu reiginia, ma kara tu gini pilotoba tania tu niqira sasi.’

31 “Ma Abraham e tsarivania, ‘Me ti vaga tugira kara tu tau nogo rongomangaqira a Moses migira na propete, me sauba kara tu tau goto tutunina, atsa moa ti ke kesa ke maurivisitugua tania na mate me ke ba laba tu koniqira.’ ”

17

Na Tubulagini Tinoni Me Ke Puka Tana Sasi (Mateo 18:6-7; Marko 9:42)

1 Ma Iesu e tsarivanigira gana duli, “E utu nomoa kara tau laba na tabotabo kara gini tubulagi na tinoni. !Me sauba ke seko sosongo baa vania nomoa aia kesa e nausautuna te ara gini tubulagi!

2 Ma na tinoni e tsukia me gini tubulagi kesa vidaqira na tetelona vaga girani, ke dou ba vania ti kara kurua na vatu loki i liona ma kara tsoni luvusia i laona na maorodo.

³!Vaga ia, ma kamu parovata ta nagua sui moa amu naua!

*Ka Padalegira Igira Ara Sasi Vanigita
(Mateo 18:15, 21-22)*

“Ti vaga ke sasi vanigo kesa na tasimu, mo ko tosasaga vania, me ti vaga aia ke pilotoba, migoe ko padalea moa nina sasi.

⁴Me ti vaga ke sasi vanigo ke vitu kalina i laona kesa moa na dani, maia ke visumai pipi kalina i konimu me ke tsaria, ‘Au padasavia niqu sasi au nauvanigo,’ migoe nimu aqo ko padalevania nina sasi.”

Na Susuligana na Tutuni

⁵Migira na apostolo ara tsarivanja na Taovia, “Me ti e vaga ia, me dou ko pabogotoa nimami tutuni.”

⁶Ma Iesu e tsarivanigira, “Ti vaga kamu tamanina na tutuni ke loki vaga kesa na piuna na tabao, me tangomana moa kamu ketsalia na gai vaga e totu ieni, ‘!Ko tavutikae mo ko ba tsuka segenimu i laona na tasi!’ maia sauba ke rongomi mangamui.

Nina Aqo na Maneaqo

⁷“Me ti vaga ke kesa i laomui, maia e tamanina kesa nina tinoni ke aqo vania, vaga tana pilo kao se tana reitutugu buluka. ?Me ti kalina aia ke vasini visumai talu tana aqo i legai, me laka igoe sauba ko tsarivanja, ‘E dou ko mai saviliu ieni, mo ko mutsa gamu’?

⁸E utu, sauba moa ko tsarivanja, ‘Ko baa mo ko vangaraua gaqu mutsa talu inau, mo ko oli polomu, mi muri ti ko mai mo ko tuva gaqu.

Minau kau mutsa ma kau inu, mi muri moa ti igoe ko baa, mo ko mutsa gamu mo ko inu.'

⁹ ?Egua, laka e kilia nomoa igoe ko soadoua nimu maneaqo rongona aia e naua na omea igoe o ketsaliginia? !Tagara!

¹⁰ Maia nogo ke vaga tana rongomui igamu; kalina ti amu nausugira nogo na aqo God e ketsaliginigamu kamu naua, me tugua ti kamu tsaria moa, 'Igami na tinoni aqo lee moa, mami naua moa na omea God e ketsaliginigami na nauana.' "

A Iesu e Maurisigira Sangavulu na Mane

¹¹ Ma Iesu e liu babaa moa tana sautu e vano kalea i Jerusalem ka levugaqira na Samaria ma na Galili.

¹² Me ba tsau nogo kesa tana vera, mi sautu e tsodogira ara sangavulu na mane e gadovigira na lobogu seko, me vora loki na kokoraqira popono. Ara tuu ao moa,

¹³ mara gudato, "Iesu! !Taovia! !Ko galuvegami!"

¹⁴ Ma Iesu e morosigira, me tsarivanigira, "Kamu vano, ma kamu tusuvulagia na kokoramui vanigira na taovia na lotu, migira kara vilekegamu."

Mara vano, mi sautu me tavongani mavu tu kokoraqira.

¹⁵ Me kesa lelee moa i vidaqira, kalina aia e reia laka e mavu nogo na kokorana, maia e tuu, me visumai me gudato me soalokia God.

¹⁶ Me tao tsuporu tana kao i tuana a Iesu, me soadoua. Ma na mane ia e tau na Tsiu, na Samaria.

¹⁷ Ma Iesu e tsaria, “?Me laka ara tau sangavulu na mane e mavu na kokoraqira? ?Miava tugira ara tu siu?

¹⁸ ?Megua ti iani moa na tinoni na vera tavosi ni, e visumai me soadoua God?”

¹⁹ Ma Iesu e tsarivania na mane, “Ko tuu mo ko vano; nimu tutuni nogo e maurisigo.”

*Na Verana God e Totu Nogo i Laomui
(Mateo 24:23-28, 37-41)*

²⁰ Mara visana na Parisii ara veisuaa a Iesu laka kengisa ti ke labamai na Verana God. Ma Iesu e goko vanigira me tsaria, “Na Verana God aia e utu ke labamai vaga ti kesa na omea tangomana na reiginiana na matana tinoni.

²¹ E utu goto ke tsaria kesa, ‘!Ko reia, e totu ieni!’ se ‘!Aia tagaria!’ rongona na Verana God aia e totu nogo i laomui.”

²² E goko sui vaga ia, mi muri ma Iesu e goko vanigira gana duli segeni me tsaria, “Sauba ke laba moa na tagu i tana kamu kili sosongolia na reiana na Dalena Tinoni ke totu kolugamu, atsa ti ke kesa moa na dani, me sauba ke utu vanigamu nomoa na reiana.

²³ Me sauba kara tuu visana, ma kara tsarivanigamu, ‘!Morosia, aia tagaria!’ se, ‘!Morosia, aia ieni!’ Migamu kamu laka saikesa na ba togaviana.

²⁴ Na visumai aqu inau na Dalena Tinoni, sauba ke labamaka dou vanigira na tinoni sui. Ke maka vaga na mararana na angaanga e mararasi poponoa na masaoka tuu i tabana me tsau tabana.

25 Tana idana e kilia kau rota loki talu, ma kara sove taniau igira na tinoni ni dani eni.

26 “Mi tana dani kau visumai inau na Dalena Tinoni, sauba ke vaga saikesa nogo na omea e laba tana tagu a Noa i sau.

27 Igira sui na tinoni ara totu matengana moa na mutsa ma na inu, ma na vaitaugagi na mane ma na daki, me tsau ba tsotsodo tana dani a Noa e sage i laona na vaka, me tave na obo loki, me luvusia na barangengo popono, mara mate sui lakalaka igira.

28 “Me sauba ke vaga saikesa goto na omea e laba tana tagu a Lot. Igira na tinoni sui tana tagu ia ara gini boe moa na mutsa ma na inu, na vovoli ma na tsabiri omea, na aqo uta ma na logo vale.

29 Mi tana dani kalina a Lot e mololea i Sodom, na lake ma na vatu romaroma e tumutsuna mai vaga na usa talumai i gotu, me matesigira na tinoni sui lakalaka.

30 Ia nogoria na tinoni sauba kara nauvananana ia, tana dani tana inau na Dalena Tinoni kau visumaitugua.

31 “Mi tana dani nogo ia, ti vaga kesa tinoni ke totu i tano, ke laka na sagevisu i valena ma na binaboliana nina omea levo; me vaga goto ti ase ke totu tana nina uta, ke laka goto na visu i vera.

32 !Kamu padatugua na tauna a Lot!

33 Ti vaga ase ke padalokia na maurina segeni ieni i lao, sauba ke nangalilea; masei ti ke nangalia na maurina ieni i lao, sauba aia ke adivisutugua tana mauri saliu.

³⁴ “Mi tana bongi ia, inau au tsarivanigamu, ti kara ka ruka na tinoni kara ka matura kesa moa tana nige, kesa sauba kara adiligia, me ke kesa ke totuvisu.

³⁵ Ti kara ka ruka na daki kara ka gola ka gaqira, kesa sauba kara adiligia, me ke kesa ke totuvisu.

³⁶ Ti kara ka ruka na mane kara ka aqosai tana uta, kesa sauba kara adiligia, me ke kesa ke totuvisu.”*

³⁷ Migira gana duli ara veisuaa, “?Miava sauba ke laba na omea vaga ia Taovia?”

Ma Iesu e tsarivanigira, “I tana e totu na kubuqira ara mate, i tana nogoria kara saikolu na manusata.”

18

Na Gokolia na Daki Tinamate e Nongia na Manepede Ke Sangaa

¹ Ma Iesu e ngaoa ke sasanigira gana duli laka niqira aqo kara nonginongi sailagi, ma kara tau qisi, te aia e tsarivanigira na gokolia iani,

² “Kesa tana vera e totu kesa na manepede, aia e tau matagunia God, me tau goto kukuni tanigira na tinoni.

³ Mi tana vera ia e totu goto kesa na daki tinamate, maia e tau kuti na mai sailagi i konina na manepede, ma na nongiana laka ke isutuguna me tsarivania, ‘!Au nongigo, ko sangaa na tukapusiana kesa gaqu gala!’

* **17:36 17:36** Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 36.

4 “Me oka sosongo aia na manepede e sove na rongomiana, mi tana susuina maia e pada segenina i tobana me tsarisegenia, ‘Atsa moa ti inau kau tau matagunia God, se kau tau kukuni tanigira na tinoni,

5 ma na rongona moa e bulesiau sailagi na daki tinamate iani, minau sauba kau tovoa kau isutuguna ma kau pede gotosivania na omea aia e kilia. !Rongona ti vaga inau kau tau nauvania na omea e kilia, maia sauba ke tau kuti na maimai sailagi me ke molo qisi vaniau babaa moa!’ ”

6 Me goko babaa moa na Taovia me tsaria, “Kamu padadoua na omea e tsaria na manepede seko ia.

7 ?Megua, laka amu pada God ke tau isutuguqira nina tinoni segeni, igira ara ngangai dato vania na bongi ma na dani rongona aia ke sangagira? ?Me laka aia sauba ke tau tu tsaku me ke sangagira?

8 Inau au tsarivanigamu, sauba ke tu tsaku nomoa, me ke isutuguqira, e utu goto ke kisiaa. ?Eo, mi kalina inau na Dalena Tinoni kau visumaitugua i barangengo, me laka sauba kau tsodogira ke visana tinoni kara tutuniqu moa?”

Na Gokolia Tana Rongona na Parisii Ma na Mane Aditakesi

9 Ma Iesu e tsaria na gokolia iani vanigira igira ara pada laka e dou baa niqira sasaga, mara peagira na tinoni tavosi.

10 “Kesa dani ara ka ruka na mane ara ka sage i laona na Vale Tabu rongona kara ka nonginongi: aia kesa na Parisii, me kesa na mane aditakesi.

¹¹ “Maia na Parisii e tutu segenina, me nonginongi me tsaria, ‘Au soadougo niqû God, rongona inau au tau mataipuku, mau tau dona na peqo ma na kiboga, vaga igira na tinoni sui tavosi, mau tau vaga goto na mane aditakesi iani.

¹² Inau au naua na sese na vitoa ruka dani pipi uiki, mau sauvanigo kesa na sangavulunina turina i laona niqû tamani sui.’

¹³ “Ma na mane aditakesi aia e tutu ao tetelo, me tau goto pidikae lovana me ke morodato, e lumua moa na aseasena tana padasavi me tsaria, ‘!God, ko galuveau, inau na tinoni seko!’

¹⁴ Minau kau tsarivanigamu, aia moa na mane aditakesi, me tau na Parisii, aia e goto sasagana kolua God kalina aia e visu i verana. Na rongona ti aseï ke molokae segenina, sauba God ke molotsunaa, masei ti ke molotsuna segenina, sauba God ke molokaea.”

*A Iesu e Tabugira na Baka Tetelo
(Mateo 19:13-15; Marko 10:13-16)*

¹⁵ Visana tinoni ara adimaivania a Iesu na daleqira tetelo, rongona aia ke moloa na limana i lovaqira. Migira gana duli ara reivaganana ia, mara galegira na tinoni.

¹⁶ Ma Iesu e soagira na baka tetelo kara mai i konina, me tsaria, “Kamu tamigira na baka tetelo kara mai i koniqu, ma kamu laka na tongo kapusiaqira, rongona na Verana God e totu vanigira nogo na vaganana girani.

¹⁷ Manana, inau au tsarivanigamu, aseï moa ti ke tau norua nina tagao God tana maurina vaga na baka tetelo e norua na tamana, maia sauba e utu ke sage tana Verana God.”

*Na Mane e Tamanina Danga na Omea
(Mateo 19:16-30; Marko 10:17-31)*

¹⁸ Kesa niqira ida na Tsiu e nongia a Iesu, “?Taovia, igoe na tarai dou, au nongigo ko tsarivulagi vaniau nagua kau naua inau ti kau gini tangomana na tsauliana na mauri saliu?”

¹⁹ Ma Iesu e tsarivania, “?Egua ti igoe o soaginiau dou? Tagara kesa ke dou, aia God segeni moa.

²⁰ Igoe o donaginigira nogo nina ketsa God: ‘Laka na kiboga; laka na matesi tinoni; laka na komi; laka na pero; mo ko kukuni tanikaira na tamamu ma na tinamu.’ ”

²¹ Ma na mane ia e tsarivania a Iesu, “Taovia, e tu nogo tana bakaqu inau au muridougira sui na ketsa vaga gira.”

²² Mi kalina a Iesu e rongomi vaganana ia e tsarivania, “E kau e kesa lelee moa na omea nimu aqo ko naua. Ko baa, mo ko tsabirigira pipi nimu omea sui o tamanina, mo ko tusulea na qolona vanigira ara tau tamanina sa omea, migoe sauba ko gini tamanina na omea danga i baragata; mi muri ti igoe ko mai mo ko tsarimuriqu inau.”

²³ Mi kalina na mane e rongomia na goko vaga ia, e gini melu sosongo tobana, rongona aia e tamanigira na omea danga sosongo.

²⁴ Ma Iesu e reigadovia laka e melu tobana, te e tsaria, “!E kakai sosongo manana vanigira igira ara tamanina danga na omea na sage tana Verana God!

²⁵ Eo, e lakagana dodo baa vania na kamelo na tsuku tsapatugu tana ovana na nila na tsuki polo,

liusia baa ti kesa mane e tamanina danga na omea ke tangomana na sage tana Verana God.”

²⁶ Igira ara rongomia kalina a Iesu e goko vaga ia ara veisuaa, “?Vaga ia, masei sagata nomoa tangomana ke sage tana mauri saliu?”

²⁷ Ma Iesu e tsaria, “Na omea sui ti ke utugana vanigira na tinoni, me tau nomoa utugana vania God.”

²⁸ Ma Petero e tsaria, “?Vaga ia, me kegua tana rongomami igami? !Igami ami mololenogoa na veramami mami tsarimurimu igoe!”

²⁹ Ma Iesu e tsarivanigira, “Eo, e manana nomoa, ti vaga ke kesa ke mololea na verana, ma na tauna, ma na tasina, ma na tamana ma na tinana, ma na dalena tana rongona na aqo matena na Verana God,

³⁰ maia sauba ke tamanina ke danga baa tana maurina i lao eni, me ke tamanina goto na mauri saliu ke sau.”

Na Tolunina Kalina a Iesu e Gini Goko Tana Rongona na Mateana

(Mateo 20:17-19; Marko 10:32-34)

³¹ A Iesu e soaligigira na sangaivulu ruka gana duli, me tsariivanigira, “!Kamu rorong! Igita sauba ka vano i Jerusalem. Mi tana, sauba kara manatovu pipi sui na omea ara marenogoa na propete tana rongoqu inau na Dalena Tinoni.

³² Sauba kara sauligiau i limaqira na tinoni ponotoba. Migira sauba kara gilugaqu, ma kara tsiriau ma kara tsuveliau.

³³ Sauba kara ramitsiau ma kara matesiau, mi tana tolunina bongi i muri, minau sauba kau maurivisutugua.”

³⁴ Migira gana duli ara tau padagadovia sa vidaqira nina tsaqina goko vaga gira. Na rongogira na goko girani e totu popoi moa vanigira, migira ara tau donaginia nagua a Iesu e gini goko tana rongona.

*A Iesu e Maurisia Kesa na Mane Koko
(Mateo 20:29-34; Marko 10:46-52)*

³⁵ Mi kalina a Iesu e mailaba varangisia i Jeriko, mi tana e kesa na mane koko e totu i lao ligisana na sautu me nono gana.

³⁶ Mi kalina e rongomigira na alaala ara liumai gana ngongo i konina, maia e veisuagira, “?Asei igamu? ?Nagua sagata e laba?”

³⁷ Migira ara tsarivania, “A Iesu ni Nasaret e liumai ieni.”

³⁸ Maia e gu dato me tsaria, “!A Iesu, Dalena a David, ko galuveau!”

³⁹ Migira na toga i nago ara galea mara tsarivania ke mui dodo. Maia e gu loki goto baa, “!Dalena a David, ko galuveau!”

⁴⁰ Ma Iesu e tuu, me ketsaligira kara adimai vania na mane koko ia. Mi kalina aia e maitsau, ma Iesu e veisuaa,

⁴¹ “?Nagua o ngaoa kau nauvanigo?”

Ma na mane e tsaria, “Taovia, au ngaoa kau moro.”

⁴² Ma Iesu e tsarivania, “!Baa, mo ko moro! Nimu tutuni nogo e maurisigo.”

⁴³ Mi tana tagu tsotsodo nogo ia e moro na matana na mane ia, me tsarimurina a Iesu me soadoua God. Mi kalina igira na toga ara reia na omea vaga ia e laba, migira sui ara soalokia God.

19

A Iesu ma Sakeus

¹ Ma Iesu e tsau nogo i Jeriko. Me sage i laona na vera ia, me koe laka ke vano saviliu.

² Mi tana e totu kesa na mane, a Sakeus na asana, aia gaqira taovia na mane aditakesi me tamanigira danga na omea.

³ Me tovoa laka ke morosia a Iesu, maia na ngetu, me gini utugana ke morosia a Iesu rongona ara kapi sosongo na toga.

⁴ Maia e ulo idaida liusigira na toga, me dato kesa tana gai rongona ke morosia a Iesu kalina aia ke liu gana ngongo tsuna i tana.

⁵ Mi kalina a Iesu e tsau tana nauna ia, me morokae, me reia a Sakeus me tsarivania, "Sakeus igoe, ko tsunamai tsaku. Inau au ngaoa kau totu i valemu i dani eni."

⁶ Ma Sakeus e tsunamai galigali me gini magemage loki na soalakana a Iesu i valena.

⁷ Migira sui ara reivaganana ia, ara gini tuturiga na goko ngulungulu mara tsaria, "I Na mane iani e ba sage i laona na valena kesa na tinoni sasi!"

⁸ Me tuu a Sakeus, me tsarivania na Taovia, "I Ko rorongo Taovia! Inau sauba kau tusua na turina popono niqū tamani sui vanigira ara tau tamanina sa omea, me ti vaga inau au peqonogoa ke kesa, me sauba kau tusuvisu vania ke vati kalina liusia na dangana nina omea au peqo vania."

⁹ Ma Iesu e tsarivania, "I dani eni nogo e laba na mauri saliu tana vale eni, rongona na mane iani aia e kesa goto na kukuana a Abraham.

10 Inau na Dalena Tinoni, au gini mai ti kau lavegira ma kau maurisigira igira ara sarevo.”

*Na Gokolia Tana Rongona na Qolomila
(Mateo 25:14-30)*

11 Mi kalina igira na toga ara rorongona vata babaa moa, ma Iesu e gini goko vanigira kesa goto na gokolia. Mi tana tagu ia, ma Iesu e varangi nogo ke tsau i Jerusalem, migira ara pada laka e tagara ngatsu ke tau oka me ke labamai na Verana God.

12 Ma Iesu e tsaria, “Kesa dani, me totu kesa na mane taovia, maia e vano kesa tana vera ao sosongo rongona i tana kara ba tabua, ti aia ke visumai me ke taovia tsapakae vanigira na tinoni ni verana.

13 Mi kalina e tau vati vano moa, maia e soamaigira ara sangavulu nina maneaqo, me tusuvanigira tango kesa na qolomila, me tsarivanigira, ‘Kalina vaga inau kau vano, migamu kamu gini aqo girani, ma kamu reia nagua kamu tsodoginia.’

14 Migira gana verakolu na mane taovia ia ara reisavia, mara tuu, mara mologoko tsari baa i murina mara tsaria, ‘Igami ami tau reingaoa na mane vaga ia ke lia gamami taovia tsapakae.’

15 “Ma na mane taovia ia, ara tabua nomoa me lia nogo na taovia tsapakae, me visumaitugua i verana. Mi kalina e laba visumai, maia e tsonigoko tsaku vanigira nina maneaqo, igira aia e vanigira nogo na qolo kara gini aqo. E soagira kara laba sui i matana, rongona ke dona laka ti e visa nogo na qolo ara tsodoa tana niqira aqo.

16 “Me mailaba na kesanina mane me tsaria, ‘Taovia, au gini aqo mara laba sangavulu na qolo, kamagana aia kesa moa igoe o sauvaniau tana idana.’

17 “Ma gana taovia e tsarivania, ‘Igoe na maneaqo dou sosongo, o gini aqo sasaga na omea tetelo lee au noruginigo. Vaga ia, minau sauba kau mologo mo ko ida tana reitutuguaqira ke sangavulu na vera.’

18 “Me mailaba na rukanina maneaqo me tsaria, ‘Taovia, au gini aqo mara laba tsege na qolo, kamagana aia kesa moa igoe o sauvaniau tana idana.’

19 “Ma gana taovia e tsarivania, ‘!Dou! Sauba igoe ko ida tana reiitutuiguana ke tsege na vera loki.’

20 “Me mai goto kesa na maneaqo me tsaria, ‘Taovia, iani nimu qolo; au molopoia moa i laona kesa na polo.

21 Au matagunigo igoe, rongona igoe na mane tagao kakai mo dona na adiana na omea e tau nimu, ma na tsuriviana na lakana na omea o tau tsukaa.’

22 “Mi tana na taovia e tsarivania, ‘!Igoe na maneaqo seko! !Sauba kau kedeginigo nimu tsaqina goko segeni nogo! Igoe o dona nogo laka inau na mane tagao kakai, mau adia na omea e tau niqu, mau tsurivia na lakana na omea au tau tsukaa.

23 ?Megua ti o tau moloa niqu qolo tana vale na moloqolo, tana e dona ke pabo, ma kau tsodoginia niqu qolobotsa kalina kau visumai?’

24 “Te e tuu na taovia, me tsariivaniigira ara totu tana, ‘!Kamu adiligi tania na qolo i

konina, ma kamu tusovania aia e tamanina nogo sangavulu na qolo!’

²⁵ “Migira ara tsarivania ‘!Lao, Taovia! ?Maia e tamanina nogo sangaivulu na qolo, me kegua?’

²⁶ “Maia na taovia e tsarivanigira, ‘Au tsarivanigamu laka ti vaga kesa ke tamanina danga nogo, me sauba kara pabovanigotoa. Me ti vaga kesa ke tau tamanina sa omea, me sauba kara adiligi tania tsau tana omea tetelo lee aia e tamanina.

²⁷ !Mi kalina ia, kamu adimaigira ieni gaqu gala inau, igira ara tau reingaoa laka inau kau lia gaqira taovia tsapakae, mieni kamu labumatesigira i mataqu!’ ”

A Iesu e Sage Mala Taovia i Jerusalem

(Mateo 21:1-11; Marko 11:1-11; Ioane 12:12-19)

²⁸ Ma Iesu e tsarivaganana sui ia, maia e ida, mara vano i Jerusalem.

²⁹ Mi kalina e maitsau varangisia i Betpage mi Betani tana Vungavunga na Olive, maia e molovanokaira ruka gana duli kara ka idavano tana vera tabana baa.

³⁰ Me tsarivanikaira, “Baa, ma kamu ka ba laba tana vera tagaria. Mi tana sauba kamu ka reia na dalena asi ara soria tana, me tau vati sage moa kesa i konina. Kamu ka nusia, ma kamu ka tudumimaia vaniau ieni.

³¹ Me ti vaga ke kesa ke veisuakagamu egua ti amu ka nusia, ma kamu ka tsarivania laka na Taovia nogo e ngaoa.”

³² Mi kaira ara ka vano, mara ka ba reivulagia pipi na omea vaga e tsarivanikaira nogo a Iesu.

³³ Mi kalina ara ka nusia na dalena asi, migira na tamanina ara veisuakaira, “!Kamuna! ?Egua ti amu ka nusia ngana?”

³⁴ Mara ka tsaria, “Na Taovia nogo e ngaoa.”

³⁵ Mara ka adia mara ka tudumivanoa vania a Iesu. Ara ka tsaboa ka poloqira i gotuna na asi, mi muri mara ka tangoli vania a Iesu, maia e dato i gotuna.

³⁶ Mi kalina e vavano, migira na toga ara viri tsaboa na poloqira tana sautu tana aia ke liu.

³⁷ Mi kalina ara maitsau varangisia i Jerusalem, tana sautu e tsuna baa tana Vungavunga na Olive, migira na alaala loki gana duli a Iesu ara tuturiga na gugu loki, mara soadoua God mara tsonikaea matena na omea loki sui ara reia a Iesu e aqosigira.

³⁸ Mara tsaria, “! Ka soadoua na taovia tsapakae, aia e mai tana asana na Taovia! !Kara mage tana rago igira i gotu! !Ka soalokia God i gotu vasau!”

³⁹ Mara tuu visana na Parisii i laoqira na alaala, mara goko vania a Iesu mara tsaria, “! Taovia, ko ketsaligira gamu duli ma kara mui!”

⁴⁰ Ma Iesu e tsarivanigira, “Au tsariivaniigamu, ti vaga igira kara mui, me sauba igira na vatu sui ara totu ieni kara tuturiga na gugu loki.”

A Iesu e Tangisia na Vera ni Jerusalem

⁴¹ Mi kalina a Iesu e tsau nogo varangisia i Jerusalem, maia e morosia na vera me melu tobana me tangisia,

⁴² me tsaria, “!E kiki, ti moa vaga igoe ko reigadovia i dani eni na omea e kilia ko naua ti

ke gini laba vanigo na rago! !Me utugana vanigo moa ko reigadovia!

⁴³ Me sauba nomoa ke mai na tagu i tana igira gamu gala kara tu polipoligo ma kara bokigo.

⁴⁴ !Sauba kara vuipukaligo igoe, ma kara labu matesigira na toga i laomu, me ke tagara lelee goto ke kesa na vatuna na valemu ke totuvisu tana sasana, rongona igoe o tau nogo reigadovia na tagu kalina God e mai me tsigovigo!”

A Iesu e Tsiagira na Mane Tsabiri Tania na Vale Tabu

(Mateo 21:12-17; Marko 11:15-19; Ioane 2:13-22)

⁴⁵ Mi muri, ma Iesu e sage i laoina na Vale Tabu, me tuturiga na tsialiigiqira na mane tsabiri,

⁴⁶ me tsariivanigira, “Ara marenogoa tana Mamare Tabu laka God e tsaria, ‘Na Valequ inau, na vale na nonginongi.’ !Migamu, amu nauginia vaga moa ti na vatulumaqira na tukatso!”

⁴⁷ Me pipi dani a Iesu e sasani i laona na Vale Tabu. Migira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa, ma gaqira ida na toga ara ngaoa kara labumatesia.

⁴⁸ Mara tau moa dona nagua kara naua ti kara tangomana na tangoliana a Iesu, rongona na toga popono ara rongomi vatavia moa aia, mara tau goto ngaoa kara pitsa tania kesa nina tsaqina goko.

20

Na Torogoko Tana Rongona Gana Mana a Iesu (Mateo 21:23-27; Marko 11:27-33)

¹ Me kesa dani, kalina a Iesu e sasanigira na toga tana Vale Tabu me goko vanigira tana rongona na Turupatu Dou, migira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa, kolugira na ida tana lotu, ara mai,

² mara veisuaa a Iesu mara tsaria, “?Ko tsari-maia vanigami, laka iava igoe o adia na mana gana na nauana na omea vaga girani? ?Masei e tusuvanigo na mana vaga ia?”

³ Ma Iesu e tsarivanigira, “Kalina ia, minau goto kau veisuagamu kesa na omea. Kamu tsarimai vaniau,

⁴ ?na lesovitabu e tusua a Ioane, laka e talumai i konina God se i koniqira moa na tinoni lee?”

⁵ Mi tana, migira ara tuturiga na vaigokovigi segeniqira mara tsaria, “?Vaga ia ma nagua sauba ka tsaria igita? Rongona ti vaga igita ka tsaria laka e talu i konina God, maia sauba ke tsarivanigita, ?Baa, me ti e vaga ia, ma na rongona gua ti igamu amu tau tutunina a Ioane?”

⁶ Me ti vaga igita ka tsaria laka e talu moa tana tinoni lee, ma na toga popono girani sauba kara taigita, rongona igira ara tutunina kakai nogo laka a Ioane aia e kesa na propete.”

⁷ Te ara tsarivisua moa, “Ami tau goto dona igami iava e talumai.”

⁸ Ma Iesu e tsarivanigira, “Me ti e vaga ia, minau goto, tagara kau tau tsarivulagia vanigamu iava tana e talumai na mana inau au nauginigira na omea girani.”

Na Gokolia Tana Rongona Na Mane Reitutugu Uta

(Mateo 21:33-46; Marko 12:1-12)

⁹ Ma Iesu e gini gokolia vanigira na toga na gokolia vaga iani: “Kesa dani me totu kesa na mane, maia e tsukaa kesa nina uta loki. Mi muri, maia e tuu, me moloa vanigira visana tinoni kara gini aqo nina uta, maia e aligiri, me vano totu oka sosongo kesa tana vera ao.

¹⁰ Mi kalina e tsau tana tagu na raranga, maia na tamanina na uta e molovanoa kesa nina maneaqo ke balaba i koniqira igira ara reitutugu vania nina uta, me ke adia i koniqira gana tuva e talu tana vuana nina uta. Mara tuu igira na reitutugu uta, mara ramitsia nina maneaqo na taovia, mara ketsali visulea, mara tau goto tusuvania sa omea.

¹¹ “Maia na tamanina na uta e molovanoa kesa segeni goto nina maneaqo ke baa. Mara tuu igira na reitutugu uta, mara ramitsia mara paluivan-gaimana, mara ketsalivisule gotoa, mara tau goto tusuvania sa omea.

¹² Ma na tamanina na uta e molovanogotoa na tolunina nina maneaqo; migira ara reitutugua nina uta ara bokaligotoa ia, mara tsoni tabaligia tania na uta.

¹³ “Mi kalina na tamanina na uta e reiva-ganana ia, maia e tu me tsaria, ‘? Vaga ia, ma nagua sauba kau naua inau? !Sauba moa kau molovanoa aia na dalequ galugaluve segeni nogo! !Aia ngatsu sauba kara kukuni tania!’

¹⁴ “Mi kalina igira na reitutugu uta ara reia aia e mailaba, mara vaigokovigi segeniqira mara tsaria, ‘Kalina ia, maia na dalena segeni nogo

na tamanina na uta e mai. !Ida gita ma ka labumatesia, ma ka tamanina igita nina omea sui!’

¹⁵ Mi tana, migira ara tuu, mara tsoni tabaligia tania na uta mara labumatesia.”

Ma Iesu e veisuagira na toga ara totu tana, “?Vaga ia, ma nagua amu pada sauba ke naua aia na tamanina na uta vanigira na mane ara reitutugu vania nina uta?

¹⁶ Sauba nomoa ke mai me ke labumatesigira na mane girani, me ke tusua nina uta vanigira ke visana na tinoni tavosi kara reitutugudoua vania.”

Mi kalina igira na tinoni ara rongomi vaganana ia mara tsaria, “!Tagara! !E utu lelee ke vaga ia!”

¹⁷ Ma Iesu e moro baa i konigira me tsaria, “? Me ti igamu amu tsaria laka e utu ke laba vaga ia, ma nagua papadana ti ara marea tana Mamare Tabu na tsaqina na goko vaga iani?

‘Aia na vatu igira na mane logovale ara tsonilig-ilea vaga moa ti na omea tagara sa rongona,

maia tsotsodo nogo na vatu ia e lia na vatu tamani rongona pukuga baa vanigira sui.’

¹⁸ Me ti vaga ke kesa ke tubulagi i konina na vatu ia, me sauba ke puka me ke taquru. Me ti vaga na vatu ia ke puka me ke kobia ke kesa, maia sauba ke rapa vaga na tsa.”

*Na Torogoko Tana Rongona Na Voli Takesi
(Mateo 22:15-22; Marko 12:13-17)*

¹⁹ Igira na tarai na Ketsa ma na taovia na lotu ara ngaoa laka kara tangolia a Iesu tana

dani nogo ia, rongona ara padagadovia laka na gokolia vaga a Iesu e vasini tsaria e kalegira igira, mara tau moa tangolia rongona ara mataguni-gira na toga.

²⁰ Te ara lalavea kesa na tagu dou tana ke lakagana vanigira na tangoliana. Mara tuu, mara volidodogira visana na mane rongona kara valoa a Iesu. Mara molovanogira kara torogoko i konina, rongona a Iesu ke gini goko sasi, mi tana ke gini managaqira, ma kara raqavanoa i matana na taovia tagao butona na momoru.

²¹ Migira na mane ara volidodogira nogo laka kara valoa a Iesu ara mailaba i konina mara tsarivania, "Taovia, igami ami dona laka igoe o goko mana pipi kalina, ma na omea sui o gini sasani ara mana sui. Me atsa moa vanigo ti na tinoni loki se na tinoni lee moa. Mo saumakali vanigira na tinoni sui na sautu vaga nogo God e kilia kara muria.

²² Vaga ia, mami nongigo ko tsarimai vanigami nagua o pada igoe. ?Laka e dou ti igita na Tsiu ka voli takesi vania na Sesar ni Roma se tagara?"

²³ Ma Iesu e dona nogo laka igira ara valoa moa, te aia e tuu me tsarivanigira,

²⁴ "Kamu sauvulagimai vaniau kesa na qolo vaga amu gini voli takesi. ?Baa, me laka aseï na nununa ma na soana e totu tana qolo iani?"

Mara tsaria, "Nina nogo na Sesar."

²⁵ Ma Iesu e tsarivanigira, "Me ti e vaga ia, me dou ti kamu tusovania na Sesar nina omea na Sesar, ma kamu tusovania God nina omea God."

²⁶ Mi tana, migira ara tau tangomana na tubulaginiana a Iesu tana nina goko i mataqira

na toga. Mara gini novo moa nina goko a Iesu e tsarivanigira, mara mui dodo.

Na Torogoko Tana Rongona na Maurivisu Tania na Mate

(Mateo 22:23-33; Marko 12:18-27)

²⁷ Mi muri, migira visana na Sadusii, igira nogo ara tsaria laka na tinoni ara mate nogo e utu goto kara maurivisutugua tania na mate, ara mailaba i konina a Iesu mara tsarivania,

²⁸ “Taovia, a Moses nogo e marevanigita na ketsa iani: ‘Ti vaga kesa na mane ke mate tania na tauna, me tau vati tamani dalena moa i konina, ma nina aqo na tasina nogo na mane e mate ke taugaa na daki aia na kulana segeni e mate tania, rongona kara ka gini tamani baka, ma na baka ia ke vaga nogo ti na dalena na kulana e mate ida.’

²⁹ “Me kesa dani, mara tu totu vitu na mane tamatasi. Maia na mane ida e tauga, me mate me tau tamani dalena.

³⁰ Mi muri, ma na rukanina mane e taugaa na tinamatena na tasina, maia e mate tanigotoa na daki ia.

³¹ Maia na tolunina mane e taugagotoa na tinamatena, me mate tanigotoa aia. Me kesa moa atsa na omea e laba vanitugira sui vitu na mane tamatasi, ara tu mate tanisua kesa moa na daki, mi tugira sui ara tu tau tamanina sa tu daleqira i konina.

³² Mi tana susuina, maia na daki goto e mate.

³³ ?Baa, mi tana dani igira ara mate nogo kara maurivisutugua, me sauba ase i tu vidaqira na mane tugirani ke lia na tauna manana na daki

ia? !Rongona tugira sui vitu na tamatasi ara tu tauga kolusua moa na daki ia!”

³⁴ Ma Iesu e tsarivanigira, “Eo, igira na mane ma na daki i lao eni ara vaitaugagi rago,

³⁵ migira moa e ulagaqira kara maurivisitugu tania na mate ma kara tsaulia na mauri saliu i gotu, ara tau nogo vaitaugagi.

³⁶ Ara lia vaga nogo na dalena God, rongona ara maurivisitugua nogo tania na mate.

³⁷ Ma Moses nogo tana nina mamare e gini gokomaka tana rongona ia, kalina God e laba vania tana gai iruiru, ma Moses e soaginia God aia ‘nina God a Abraham, ma nina God a Isaak, ma nina God a Jakob.’

³⁸ I tana nogo e gini labamaka laka igira na tinoni sui kara maurivisu tania na mate rongona God aia niqira God igira ara mauri, me tau niqira God igira ara mate rongona i matana God na tinoni ara totu mamauri saviliu.”

³⁹ Mara visana na tarai na Ketsa ara gokodato mara tsaria, “!E dou sosongo rago nimu goko Tarai!”

⁴⁰ Mi tana, migira ara tau nogo malagai ti kara torogoko babaa i konina a Iesu.

Na Torogoko Tana Rongona na Mesia

(Mateo 22:41-46; Marko 12:35-37)

⁴¹ Ma Iesu e veisuagira, “?E koegua vaga ti igira na tinoni ara tsaria laka na Mesia aia na kukuana a David?

⁴² Maia segenina nogo a David e goko vaga iani tana papi na Linge Tabu,

‘Na Taovia e tsarivania niqu Taovia:

Igoe ko totu ieni tana madoaqu,

⁴³ poi tsau kalina inau kau livugira gamu gala i vavana tuamu, ma kara tseka vanigo.'

⁴⁴ ?Me ti vaga tana tsaqina na Linge Tabu iani, a David nogo e soaginia na Mesia laka aia gana Taovia, me koegua vaga ti na Mesia ke lia goto na kukuana a David?"

A Iesu e Parovativigira na Tinoni Tana Rongona Niqira Sasaga Na Tarai na Ketsa

(Mateo 23:1-36; Marko 12:38-40)

⁴⁵ Igira na tinoni ara rorongovata moa, ma Iesu e goko vanigira gana duli me tsaria,

⁴⁶ "Kamu kana tania niqira sasaga na tarai na Ketsa, igira ara dona moa na liu bamai kolu poloqira katsi, mara padangaoa moa ti na tinoni kara reiginigira, ma kara kukuni tanigira kalina kara laba tana nauna tana ara labasai na tinoni danga, mara dona goto na viliana na sasaqira dou tana valelotu, ma na totu palanago tana kavomutsa.

⁴⁷ Mara peqogira na daki tinamate, mara laugotoa na valeqira. !Eo, mi muri, mara baa mara gini malapalu na nonginongi katsi! !Migira nogoria sauba ke mamava sosongo baa na pede ke gadovigira!"

21

Nina Vangalaka Kesa na Daki Tinamate

(Marko 12:41-44)

¹ Ma Iesu e momoro bamai, me reigira visana tinoni igira ara tamanina danga na omea, mara moloitsavua niqira qolo na vangalaka i laona na bokisi na moloqolo tana Vale Tabu.

² Maia e morosigotoa kesa na daki tinamate aia e tau saikesa tamanina sa omea, maia goto e ba sanga na molotsavuana e ruka lelee moa na qolo tetelo.

³ Ma Iesu e tsarivanigira gana duli, “Inau au tsarivanigamu, laka na daki tinamate iani aia e tau tamanina sa omea, maia e vangalaka baa liusigira sui lakalaka na tinoni tavosi.

⁴ Rongona igira na tinoni tavosi ara sauragoa niqira vangalaka e talu tana tsarana niqira omea danga ara tamanina, maia na daki tinamate iani, aia e sau sui lakalaka na susuina saikesa na omea aia e tamanina. Me tau lelee goto tsaravisu sa nina qolo gana ke gini mauri.”

A Iesu e Katevulagia Laka Sauba Ke Taveo na Vale Tabu

(Mateo 24:1-2; Marko 13:1-2)

⁵ Me visana gana duli ara gini goko tana rongona na Vale Tabu, mara tsaria laka e rerei dou rago na vale ia, kolugira na vatuna angaanga ma niqira sausau na tinoni ara inilauginia. Ma Iesu e tsarivanigira,

⁶ “Igira sui na omea girani amu reigira kalina ia, sauba moa ke laba na tagu tana ke tau goto totuvisu tana sasana ke kesa lelee na vatuna. Sauba kara vuipukaligira sui lakalaka.”

A Iesu e Katevulagigotoa Laka Na Rota Loki Seko Sosongo Sauba ke Gadovigira

(Mateo 24:3-14; Marko 13:3-13)

⁷ Migira gana duli ara veisuagotoa a Iesu, “? Taovia, laka kengisa sauba kara laba na omea vaga gira? ?Ma na padapada koegua sauba kami reia, ti kami gini dona laka e gado nogo na tagu

i tana kara laba na omea seko vaga igoe o vasini katemai vanigami?"

⁸ Ma Iesu e tsarivanigira, "Kamu parovata dou, kara tau perogamu lee ke visana. Rongona na tinoni danga sauba kara gini tuu moa tana asaqu inau, ma kara gini perogira na tinoni, ma kara tsarisegeniqira laka 'Inau nogoria na Mesia.' Ma kara tsarigotoa, 'Na tagu e labamai nogo.' Migamu, kamu laka saikesa na muriaqira.

⁹ Kamu laka goto na matagu ma na tobakuku, ti vaga kamu rongomia kara vailabugi ma kara vaisugutigi na tinoni; rongona igira nogo na omea vaga gira sauba kara laba ida talu, me tau moa na papadana laka e varavara nogo na susuina na dani."

¹⁰ Ma Iesu e goko babaa me tsaria, "Mi tana tagu vaga ia, sauba igira na vera loki sui kara vailabugi. Me ke tuu kesa na taovia loki, me ke vailabugi kolua kesa segeni.

¹¹ Ke kasi loki na vuluge, me ke liu goto na uvirau ma na lobogu loki pipi tana vera. Ma na omea mataguniga ma na valatsatsa loki sauba kara labamai talu i gotu tana parako.

¹² Ma kara tau moa vati laba na omea sui vaga girani, migamu kara tangoligamu ma kara rotasigamu. Sauba kara adigamu baa i mataqira na taovia na lotu tana rongoqu nogo inau, ma kara tsonisagegamu tana vale sosori. Kara raqagamu baa i mataqira na taovia tsapakae ma na taovia na vera.

¹³ Eo, mi kalina ke laba na omea vaga gira, mi tana nogo gamui tagu dou igamu na gini goko na Turupatu Dou tana rongoqu inau.

14 “Me vaga ia, me dou ti kalina nogo ia, kamu manogatia nimui papada, ma kamu tau goto gini boe na isutugumui segeni tana tagu vaga ia,

15 rongona inau nogo sauba kau sauvanigamu na sasaga loki gana na goko maka, ma kara gini tau tangomana igira gamui gala na utusiana ma na labupukaliana nimui goko.

16 “Igira goto na tamamui ma na tinamui, ma na tasimui, na kamamui ma na kulamui, igira nogoria sauba kara tuu ma kara sauligigamu, ma kara matesigira goto visana vidamui.

17 Pipi gira sui lakalaka sauba kara reisavigamu rongona amu tsarimuriqu inau.

18 Minau au tsarivanigamu, e utu lelee ke nanga lee sa kolina ivumui tana lovamui.

19 Vaga ia, migamu kamu tukakai moa, me sauba kamu tamanina na mauri saliu.

A Iesu e Katevulagia Sauba Ke Taveo na Jerusalem

(Mateo 24:15-21; Marko 13:14-19)

20 “Mi kalina ti vaga kamu reigira na mane vaumate kara mai ma kara tupolia na Jerusalem, mi tana nogo sauba kamu donaginia laka e varangi nogo ke taveo na vera ia.

21 Mi tana dani vaga ia, migira na tinoni ara totu tana Judea, niqira aqo kara tsogodato tana vungavunga; migira ara totu i laona na verabau, kara tsogoligi tania. Migira ara totuligi nogo tania na verabau ia, kara laka goto na visutugua i tana.

²² Na rongona na dani vaga gira, ‘Na Dani na Gadovi Pede’ gana ke gini manatovu na omea ara marenogoa tana Mamare Tabu.

²³ !Sauba ke seko sosongo rago tana dani vaga ia vanigira na daki ara tiana, migira goto ara tamani baka tetelo! Na padasavi loki ke ngolia na vera iani, ma na korena God ke gadovigira na tinoni girani.

²⁴ Visana sauba kara tsodoa na mate tana isi, me visana kara tsonitsekagira tana vera tavosi sui. Migira na ponotoba kara sage, ma kara sugutia na Jerusalem popono, poi ke tovu niqira tagu.

*Na Visumaiana na Dalena Tinoni
(Mateo 24:29-31; Marko 13:24-27)*

²⁵ “Sauba kara laba na padapada tana aso ma na vula mi tana veitugu goto. Mi barangengo, na tinoni tana vera sui kara padasavi loki sosongo, ma kara matagu mate kalina kara rongomia e kukutu loki sosongo na tasi, me karara na panu loki.

²⁶ Ke kaso na tobaqira na tinoni ma kara gini mateluvu kalina kara pitua nagua ke laba vania na barangengo, rongona tana dani vaga ia, sauba kara viri aligiri na omea susuliga sui ni gotu.

²⁷ Mi tana, maia na Dalena Tinoni sauba ke labavisumai tugua tana parako, kolua na susuligana loki ma na mararana.

²⁸ Mi kalina kara tuturiga laba na omea vaga gira, migamu kamu tuu ma kamu malagai, rongona e varangi nogo kamu tamanina na mauri saliu.”

*Na Gokolia Tana Rongona Na Gai Mutsamutsa
(Mateo 24:32-35; Marko 13:28-31)*

²⁹ Mi muri, ma Iesu e tsarivanigira na gokolia iani: “Kamu reigira na gai mutsamutsa, migira goto na gai sui tavosi.

³⁰ Kalina amu reigira ara tuturiga na dumu, mamu donaginia laka e varangi nogo ke laba na tagu na papara.

³¹ Me vaga goto nogoria ti kalina kamu reigira kara laba na omea sui vaga gira, mi tana nogo sauba kamu donaginia laka e varangi nogo ke labamai na Verana God.

³² “Inau au tsaria na manana vaniigamu, laka na omea sui vaga girani, sauba kara laba ida talu nogo ti kara mate igira sui na tinoni ara mamauri moa i dani eni.

³³ Na baragata ma na barangengo sauba kara ka nangaligi lee. Ma niqu goko inau, e utu saikesa kara nangaligi.

E Kilia Ka Parovata

³⁴ “Kamu parovata, ma kamu tau totu aquna na mutsa loki ma na inu bubulega, ma na pada sosongoliana moa na mauri ni dani eni, rongona ase i ba dona ke tau tavongani novotigamu na Dani Loki ia.

³⁵ Rongona na Dani ia, sauba ke gado vaga na pidipidi i koniqira na tinoni sui tana barangengo popono.

³⁶ Kamu parovata ma kamu nonginongi sailagi, kamu gini susuliga na savilaginiaqira pipi na omea sui vaga gira sauba kara laba, ma kamu gini tangomana na laba dou i matana na Dalena Tinoni.”

³⁷ Me pipi dani, ma Iesu e sasani tana Vale Tabu. Mi tana ngulavi, maia e tuu, me baa tana Vungavunga na Olive, me totu tana na bongi popono.

³⁸ Migira sui na tinoni ara ropo bongibongi baa tana Vale Tabu rongona kara rongomi vatavia nina goko a Iesu.

22

Ara Vorogokona na Labumatesiana A Iesu (Mateo 26:1-5; Marko 14:1-2; Ioane 11:45-53)

¹ Me varangi nogo ke tsaumai na Dani Tabu na Bredi Tagara Isti Konina, aia ara soaginigotoa na Dani na Paseka.

² Migira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa ara lavea kesa na sautu gana kara matesidodoa a Iesu, rongona ara matagunigira na toga.

A Iudas e Tami na Sauligiana a Iesu (Mateo 26:14-16; Marko 14:10-11)

³ Ma Satan e sage i tobana a Iudas, aia ara soaginigotoa Iskariot, maia e kesa vidaqira na sangavulu ruka na apostolo.

⁴ Ma Iudas e tuu me vano, me vaigokovigi kolugira na taovia na lotu ma niqira tagao na mane matali Vale Tabu, rongona ke nau koeguania ti ke sauligia a Iesu vanigira.

⁵ Migira ara gini mage sosongo, mara vekea kara sauvania na vovolina tana qolo.

⁶ Ma Iudas e tami dou rago, me tuturiga na mataniana kesa gana tagu dou tana ke lakagana vania na sauligi dodoana a Iesu vanigira, ma kara tau donaginia na tinoni.

A Iesu e Vangaraua na Galiana Na Mutsa na Paseka

(Mateo 26:17-25; Marko 14:12-21; Ioane 13:21-30)

⁷ Me laba nogo na Dani Tabu na Bredi Tagara Isti Konina, i tana nogo ara matesigira na sipi gana na mutsa na Paseka.

⁸ Ma Iesu e molovanokaira a Petero ma Ioane, me tsarivanikaira, “Baa, ma kamu ka vangarau manogatia vanigita na mutsa na Paseka.”

⁹ Mara ka veisuaa, “?Taovia, laka iava tana igoe o ngaoa kami ka vangaraua?”

¹⁰ Ma Iesu e tsaria, “Rorongo kagamu, kalina kamu ka sage i laona na verabau, me sauba kamu ka tsodoa kesa na mane e kalagaia kesa na popo na koo. Ma kamu ka tsarimurina sage i laona na vale tana aia ke sage,

¹¹ ma kamu ka tsarivanja na tamanina na vale ia: ‘?Na Taovia e veisuago, laka iava na voki i tana aia migira gana duli kara gania na mutsa na Paseka?’

¹² Maia sauba ke sauvanikagamu kesa na voki loki mangasaa i tana ara totu manoga nogo na bela na mutsa ma na mani totu. Mi tana nogo kamu ka vangaraua na omea sui vanigita.”

¹³ Mara ka vano kaira, mara ka batsau tana vera ia, mara ka reigira na omea sui vaga a Iesu e tsari idanogoa vanikaira. Mara ka vangaraua na mutsa na Paseka i tana.

Na Susuina na Mutsa Koluana na Taovia
(Mateo 26:26-30; Marko 14:22-26; 1 Korint 11:23-25)

14 Mi kalina e tsaumai na tagu na mutsa, ma Iesu e totu i lao tana sasana tana bela kolugira nina apostolo.

15 Maia e tsaria vanigira, “!Au amesi sosongolia manana laka kau ganipata kolugamu talu na mutsa na Paseka iani idavia niq̄u rota!”

16 Eo, inau au tsarivanigamu laka sauba kau tau goto gania, poi ke labatovu na papadana ia tana Verana God.”

17 Ma Iesu e tangolia na tseu na uaeni i laona, me soadoua God me tsaria, “Kamu adia na tseu iani, ma kamu vaituvarigi igamu sui.

18 Inau au tsarivanigamu laka tuu kalina eni me ka baa, sauba kau tau goto inuvia na uaeni vaga iani, poi tsau ke labamai na Verana God.”

19 Mi muri, maia e adia na breidi me soadoua God, me ngitia me tusu vanigira me tsaria, “Iani na koniq̄u sauba kau saua na tugumui. Kamu naua na omea iani na mani padaginiaqu.”

20 Mi murina na mutsa, maia e adia na tseu na uaeni, me sauvanigira me tsaria “Iani na tseu nina taso vaolu God, me mana tana gabuqu sauba ke rutsu na tugumui.

21 “!Ma kamu reia! !Aia sauba ke sauligiau inau, aia e totu koluau nogo ieni tana bela na mutsa!

22 Inau na Dalena Tinoni sauba kau mate vaga nogo aia God e pede vaniau. !Eo, me sauba ke seko sosongo nomoa vania aia sauba ke sauligiau!”

23 Migira sui na apostolo ara tutuiriga na vaiveisuagi segeniq̄ira, laka ase i vidaq̄ira sauba ke naua na omea vaga ia.

Ara Vaipetsakoegi Laka Asei Ke Tsapakaē Baa

²⁴ Me kesa na vaipetsakoegi e labadato i laoqira segeni igira na apostolo, laka aseī aia sauba ke tsapakaē baa.

²⁵ Ma Iesu e tsarivanigira, “Niqira taovia tsapakaē igira na tinoni ni barangengo eni, igira ara susuliga kaputigira niqira toga, migira sui goto ara tagao ara kilia laka niqira tinoni kara tsonikaegira, ma kara soaginigira, ‘Niqira Tagao dou na Toga.’

²⁶ Eo, migamu, kamu laka saikesa na pada vaganana ia. Mi laomui igamu, aia e tsapakaē baa nina aqo ke molotsuna segenina mala baka lee moa, masei e ida, nina aqo ke lia mala niqira tinoni aqo lee moa igira na tasina.”

²⁷ Ma Iesu e veisuagira, “?Mi tana nimui papada igamu, laka aseī e tsapakaē baa? ?Laka aia e totu moa i lao me mutsa, se aia e tuvari gana mutsa? Aia nogoria e totu moa i lao me mutsa. Minau au totu i laomui vaga moa kesa nimui maneaqo lee moa.

²⁸ “Migamu amu totu koluau pipi tana niqū rota sui,

²⁹ me vaga aia na Tamaqu e sauvaniau na Verana, minau goto sauba kau sauvanigamu na Veraqu.

³⁰ Me sauba igamu kamu mutsa ma kamu inu koluau tana niqū bela i veraqu, ma kamu totukae tana sasamui, ma kamu sanga na pedeaqira na sangavulu ruka na duli ni Israel.”

A Iesu e Katea Laka A Petero Sauba ke

Tiatagaraa

(*Mateo 26:31-35; Marko 14:27-31; Ioane 13:36-38*)

³¹ Ma Iesu e goko baa vania a Petero me tsaria, “!Simone, Simone! !Ko rorongono! Aia Satan e adinogoa na tami rongona ke tovolegamu sui, me ke molovotagira na douana tania na sekona, ke vaga na tamanina na uta kalina aia e molovotagira na lakana dou tanigira na sekona.

³² Minau au nonginongi vanigo a Simone, rongona ke gini tau puka nimu tutuni. Mi kalina igoe ko pilomai tugua i koniqu, ma nimu aqo ko kakaisigotoa niqira tutuni igira na tasimu.”

³³ Ma Petero e tsaria, “!Taovia, inau au vanga-raunogoa kau tsarimurimu tana vale sosori me ke tsau tana mate!”

³⁴ Ma Iesu e tsarivania a Petero, “Inau au tsarivanigo a Petero, ke tau vati tangi moa na kokoroko i bongi eni, migoe ko gini vatsa tolu kalina laka o tau donaginiau.”

Na Todo, na Lapa, ma na Isi

³⁵ Mi muri, ma Iesu e tsarigotoa vanigira gana duli, “?Laka kalina inau au molovanogamu i votangana, mau tongo vanigamu nogo kamu laka na adiana nimui todo na qolo, se na lapa, se gamui porotua, me laka amu noga sa omea tana tagu ia?”

Mara tsaria, “Tagara, ami tau goto noga sa omea.”

³⁶ Ma Iesu e tsarivanigira, “Maia kalina ia, ti vaga ke kesa ke tamanina nogo nina todo na moloqolo se gana lapa, ma nina aqo aia ke adiadi; masei goto ti ke tau tamanina kesa

nina isi, ma nina aqo ke tsabiria gana polo na tsavugotu, ma na qolona ke voliginia kesa nina isi.

³⁷ Minau au tsarivanigamu, laka tana tsaqina goko na Mamare Tabu i tana ara tsarinogoa laka 'Aia ara tsokosaia kolugira na tinoni seko,' me kilia ke laba vaga nomoa ia tana rongoqu inau. Eo, e varangi nogo kara manatovu sui igira na omea ara maregira tana Mamare Tabu tana rongoqu inau."

³⁸ Migira gana duli ara tsaria, "!Ko reia Taovia! !Me ruka nogo na isi ieni!"

Ma Iesu e tsaria, "!Eo, e dou! !E tugunogoa!"

A Iesu e Nonginongi Tana Vungavunga Na Olive

(Mateo 26:36-46; Marko 14:32-42)

³⁹ Ma Iesu e mololea na verabau, me vano tana Vungavunga na Olive, vaga e lavu nogo pipi kalina na nauana, migira gana duli ara dulikolua.

⁴⁰ Mi kalina ara balaba tana nauna ia, ma Iesu e tsarivanigira gana duli, "Kamu nonginongi ti kamu tau sage tana tabotabo."

⁴¹ Maia e vanoligi ao tetelo tanigira, e tugua na aona vaga ti kesa ke gini tatai baa sa vatu. Mi tana aia e tsunatuturu me nonginongi.

⁴² Me goko vaga, "Mama, ti vaga ko tami igoe, mo ko adiligia na tseu na rota iani taniau. Me ke tau moa laba vaga au kilia inau, ke laba vaga nogo o kilia igoe."

⁴³ Me tsunamai talu i gotu kesa na angelo me vereaa.

⁴⁴ E ngolia tobana na rota loki sosongo, maia e nonginongi kakai goto baa, me gini maono na gabu me kukudutsuna tana kao.

⁴⁵ Mi kalina e nonginongi sui, maia e tuu, me ba reigira gana duli, me reia laka ara maturu rongona e ngoligira na melu.

⁴⁶ Maia e tsaria vanigira, “?Egua igamu ti amu maturu lee moa vaga ia? Kamu tuu, ma kamu nonginongi rongona kamu tau sage tana tabotabo.”

Ara Tangolia a Iesu

(Mateo 26:47-56; Marko 14:43-50; Ioane 18:3-11)

⁴⁷ Me gogoko moa a Iesu, mara labamai nogo na alaala e raqagira a Iudas, aia nogo e kesa vidaqira nogo na sangavulu ruka. Mara mailaba, maia e ba saviliu konina a Iesu me domia.

⁴⁸ Ma Iesu e tsarivania, “?Iudas, laka o pada tana domiaqu vaga ia, igoe ko gini sauligia na Dalena Tinoni?”

⁴⁹ Mi kalina igira gana duli a Iesu ara reia nagua sauba ke laba, mara veisuaa, “?Taovia, vaga ia, ma kami gini vailabu goto nimami isi igamia?”

⁵⁰ Mi tana, me kesa vidaqira e lakua nina isi, me sabatiginia na kulina madoa kesa nina tseka na Mane Tabu Loki.

⁵¹ Ma Iesu e tsarivania, “!Ko mololea! !Dou nogo!” Maia e adikaea na kulina na mane, me bulusaitugua.

⁵² Ma Iesu e tsarivanigira na taovia na lotu ma niqira tagao na mane matali Vale Tabu, migira goto na tinoni loki, igira nogo ara sangamai na

tangoliana: “?Laka na mane labupoi inau, ti amu gini mai kolua nimui isi ma na tubi na tangoliginiaqu?”

⁵³ Minau au totu kolugamu pipi dani i laona na Vale Tabu, migamu tau nogo tovoa na tangoliaqu. Ma nimui tagu nogo igamu kalina ia, ma nina tagu goto na rodo ke tagao.”

A Petero e Tiatagaraa a Iesu

(Mateo 26:57-58, 69-75; Marko 14:53-54, 66-72; Ioane 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Migira ara tangolia a Iesu, mara adivanoa tana valena na Mane Tabu Loki; ma Petero e tsarimuriqira baa ao tetelo.

⁵⁵ Mara soqoi lake i matana na vale i tano, ma Petero e sangagira na rarangi tana.

⁵⁶ Me labamai kesa na baka daki e aqo tana vale ia, me reia a Petero e sanga na rarangi tana lake, me morosi tatavatavia me tsaria, “!Na mane iani, aia goto kesa e totu kolua a Iesu!”

⁵⁷ Ma Petero e tiatagaraa me tsaria, “!Ae, daki igoe, au tau saikesa donainia aia!”

⁵⁸ Me tau oka i muri, me kesa na mane e reigadovia a Petero me tsarivania, “!E, migoe goto o kesa vidaqira gana duli aia!” Ma Petero e tsaria, “!Goena, tagara, tau inau!”

⁵⁹ Mi tana gana ngongo tugua kesa na kiloko i muri, me kesa segeni goto na mane e gini goko suguradi sosongo me tsaria, “!E mana saikesa nomoa, na mane iani e dulikolugotoa a Iesu na rongona aia na Galilii goto!”

⁶⁰ Ma Petero e tsaria, “!Mane igoe, au tau saikesa donainia nagua igoe o gini goko tana

rongona!” Me gogoko moa a Petero, te e tangi na kokoroko.

⁶¹ Ma na Taovia e pilovisu me morosi baa a Petero, ma Petero e padatugua nina tsaqina goko na Taovia e tsarivaninogoa, “Ke tau vati tangi moa na kokoroko i bongi eni, migoe ko gini vatsa tolu kalina laka o tau donaginiau.”

⁶² Ma Petero e rutsu i tano, me rota na ngangai.

Ara Gilugana Mara Lumua a Iesu

(Mateo 26:67-68; Marko 14:65)

⁶³ Migira na mane ara matalia a Iesu ara gilugana mara lumua.

⁶⁴ Ara sorikaputiginia na polo na matana mara veisuaa, “!Ko kutsu! ?Laka ase i davago?”

⁶⁵ Mara tsoni vanigotoa danga na goko tsiri.

A Iesu i Mataqira Tana Saikolu na Togigoko

(Mateo 26:59-66; Marko 14:55-64; Ioane 18:19-24)

⁶⁶ Mi tana dani male, migira na tinoni loki ma na taovia na lotu, ma na tarai na Ketsa, ara saikolu mai, mara adimaia a Iesu i mataqira.

⁶⁷ Mara tsarivania, “?Ko tsarivanigami laka ti igoe nogo na Mesia?”

Ma Iesu e tsaria, “Ti kau tsaria vanigamu, migamu e utu kamu tutunina niq u goko.

⁶⁸ Me ti inau kau torogoko i konimui, migamu e utu goto kamu tuguisua niq u goko.

⁶⁹ Me tuu kalina eni me ke baa, aia na Dalena Tinoni, sauba ke totu tana madoana God Susuliga Sosongo.”

⁷⁰ Migira sui tana ara tsaria, “?Me laka na Dalena God igoe?”

Maia e tsaria, “Igamu segenimui nogo amu tsaria laka aia inau.”

⁷¹ Migira ara tsaria, “!Tagara goto sa rongona igita ka lavegotoa sa goko! !Igitu segenida nogo a rongomia tana mangana na omea aia e tsaria!”

23

A Iesu i Matana a Pilate

(Mateo 27:1-2, 11-14; Marko 15:1-5; Ioane 18:28-38)

¹ Migira na saikolu popono ara tuu, mara adivanoa a Iesu i matana a Pilate.

² Mi tana, migira ara tuturiga na tatamanga gana mara tsaria, “Ami tsodovulagia na mane iani e raqa sasiligira nimami tinoni. Me tongo vanigira kara laka na voli takesi vania na Sesar. Me tsarisegenina goto laka aia na Mesia, na Taovia Tsapakae.”

³ Ma Pilate e veisuaa a Iesu, “?Egua, laka niqira Taovia Tsapakae nomoa na Tsiu igoe?”

Ma Iesu e tsaria, “Migoe nogo o tsarivaganana ia.”

⁴ Me tuu a Pilate, me tsarivanigira na taovia na lotu migira na toga, “Inau au tau tsodoa sa omea seko ke naua na mane iani, vaga e tugua kau pedematesiginia.”

⁵ Migira ara goko baribari sosongo baa, mara tsaria, “!Aia nogo e tsovula gokona vanigira na toga popono polia na Iudea kolua nina sasani! E tuturiga tana Galili, mi kalina ia e maitsau nogo ieni.”

A Iesu i Matana a Herod

⁶ Mi kalina a Pilate e rongomi vaganana ia, te e veisuagira, “?Laka na mane ni Galilii iani?”

⁷ Mi kalina a Pilate e rongomia laka a Iesu e talumai tana vovotana na kao tana e tagao a Herod, maia e molovanoa a Iesu ke baa i konina a Herod. Ma Herod goto e totu i Jerusalem tana tagu ia.

⁸ E dou sosongo tobana a Herod kalina e reia a Iesu, rongona e rongomi oka nogoa ganarongo, me oka sosongo nogo e ngaoa ke reilakana. Me amesigotoa ke morosia visana na valatsatsa ke aqosigira.

⁹ Vaga ia, ma Herod e torogoko konina a Iesu me veisuaa danga na omea. Ma Iesu e tau goto tugua nina goko.

¹⁰ Migira na taovia na lotu, ma na tarai na Ketsa ara tuu, mara keli kakai vania moa a Iesu.

¹¹ Ma Herod migira nina mane vaumate ara gilugana a Iesu, mara molotsirina. Ara sagelivania na polo e ulagana moa na taovia loki na sageliana, mara molovisutugua vania a Pilate.

¹² Mi tana dani tsotsodo moa ia, te ara ka vasini tobasai kaira a Pilate ma Herod, rongona e tsaumai tana, mi kaira ara ka vaireisavigi moa.

Ara Pedea Ke Mate a Iesu

(Mateo 27:15-26; Marko 15:6-15; Ioane 18:39-19:16)

¹³ Ma Pilate e soasaigira na taovia na lotu, ma na tinoni loki, migira na toga,

¹⁴ me tsarivanigira: “Igamu amu adimai vaniau na mane iani, mamu tsarivaniau laka aia e raqa sasiligira na tinoni. Mi kalina ia, mieni i matamui nogo igamu, inau au veisuaa, mau tau

tsodovulagia kesa na omea seko ke naua vaga igamu amu gini keli vania.

¹⁵ Ma Herod goto e tau tsodoa kesa na sasi i konina, maia nogo na rongona te aia e gini molo visumaitugua vanigami. Na mane iani, aia e tau goto naua sa omea seko e tugua ke gini mate.

¹⁶ Sauba moa kau moloa vanigira niqū mane vaumate kara ramitsia, mi muri ti kau moloa ke vano.”

¹⁷ Me pipi ngalitupa tana tagu na Paseka, nina aqo nogo a Pilate ke nusilea vanigira kesa tinoni e totu i laona na vale sosori.*

¹⁸ Migira na toga popono ara gugu loki mara tsaria, “!Labumatesia aia! !Mo ko nusilea a Barabas vanigami!”

¹⁹ Ma Barabas aia na mane ara tsoninogoa tana vale sosori rongona e tsovula gokona vanigira na tinoni, mara gini vaikoregi loki tana verabau ia, ma na matena goto aia e labumatesi tinoni.

²⁰ Ma Pilate e ngaoa moa ke nusilea a Iesu te e goko vanigira tugua.

²¹ Migira ara guguvisu vania mara tsaria, “!Pogalobatia! !Pogalobatia tana gai ulutaligu!”

²² Ma Pilate e tsarivanigira na tolunina kalina: “?Ma na sasi gua e tsukia ngana? !Inau au tau nomoa tsodoa ke naua kesa na sasi tugua ke gini mate! Kau moloa vanigira moa niqū mane vaumate kara ramitsia, mi muri ti kau moloa ke vano.”

²³ Migira ara gugu loki babaa moa mi gotu na lioqira, laka ke mate nomoa a Iesu tana gai ulutaligu. Mi tana susuina me managaqira.

* **23:17 23:17** Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 17.

24 Ma Pilate e pedea a Iesu ke mate vaga nogo igira ara nongia i konina.

25 Me nusile vanigira na mane ara kilia, aia nogo e totu i laona na vale sosori rongona na vailabugi loki ma na lamuta, me livua a Iesu i limaqira kara nauvania na omea vaga igira segeni nogo ara kilia.

Ara Pogaa a Iesu Tana Gai Ulutaligu

(Mateo 27:32-44; Marko 15:21-32; Ioane 19:17-27)

26 Migira na mane vaumate ara adivanoa a Iesu, mi sautu ara tsodoa kesa na mane, a Simon na asana, aia e talu i Sirene, me maimai laka ke vano tana verabau. Migira ara tangolia, mara raia ke adia na gai ulutaligu i konina a Iesu me ke kalagaia.

27 Na alaala loki na tinoni ara tsatsari murina a Iesu. Mi laoqira visana goto na daki ara tangitangi mara ngangaisia.

28 Ma Iesu e pilo baa i koniqira me tsarivani-gira: “!Daki ni Jerusalem, kamu laka na ngangaisiaqu inau! !Kamu ngangaisigamu segeni, migira goto na dalemui!

29 Rongona e varangi nogo kara laba na dani na rota loki, i tana igira na tinoni sauba kara tsaria, ‘!Eo kiki, e dou baa vanigira igira ara tau tamani baka, mara tau goto vasu daleqira, mara tau goto tsutsugira!’

30 Tana tagu vaga nogo ia, sauba igira na tinoni kara tsarivanigira na vungavunga, ‘!Kamu munugami!’ Ma kara tsarivanigira na tetena, ‘!Kamu kokoponotigami!’

³¹ ?Rongona ti vaga kara rotasia na gai ma-mauri vaga ia, ma nagua sauba kara nauvania na gai makede?”

³² Mara adikaira goto ruka na tukatso, rongona kara matesikaira goto kolua a Iesu.

³³ Mi kalina ara maitsau tana nauna ara soaginia “Tsitsivina Lova,” mi tana ara pogaa a Iesu tana gai ulutaligu. Mara pogakaira goto ruka na tukatso kolua a Iesu, kesa tana madoana, me kesa tana maulina.

³⁴ Ma Iesu e tsaria, “Mama, ko padalea niqira sasi rongona igira ara tau donaginia na omea ara naua.”

Migira na mane vaumate ara tsonikutsu tana daesi mateqira na polona.

³⁵ Migira na toga ara tutuu tana, mara momoro. Migira na taovia na Tsiu ara tuu goto tana, mara gilugana mara tsaria, “Aia e maurisigira rago na tinoni tavosi. !Eo, mi kalina ia, ka reia ti ke maurisi segenina goto, ti vaga aia nomoa na Mesia God e vilinogoa!”

³⁶ Migira goto na mane vaumate ara gilugana a Iesu, mara tudato i matana mara tusu baa vania na ko vavai,

³⁷ mara tsarivania, “!Baa, ko maurisi segenimu ti vaga igoe niqira Taovia Tsapakae na Tsiu!”

³⁸ Igirani na tsaqina na goko ara marea tana pava, mara pogaa tana gai ulutaligu i gotu konina: “Iani niqira Taovia Tsapakae na Tsiu.”

³⁹ Me kesa ka vidaqira na tukatso ara ka tsautsau goto tana, e tsiria a Iesu me tsarivania: “?Egua laka na Mesia igoe, ne? !Me ti e vaga ia,

mo ko maurisi segenimu, mo ko mauriisikaigami goto kagami!”

⁴⁰ Maia kesa na tukatso tavosi e tongo vania me tsaria: “?Mogua igoe, laka o tau matagunia God? Tugita sui tu totu tana mate atsa.

⁴¹ Mi kaita e ulagana kara nauvanikaita vaga ia, rongona kaita ka naua na omea seko. Maia e tau naua sa omea seko.”

⁴² Mi tana e goko baa vania a Iesu me tsaria, “! Iesu, ko padaau kalina ko laba i Veramu!”

⁴³ Ma Iesu e tsarivania, “Au veke vanigo laka i dani eni nogo sauba ko totu koluau i Paradiso.”

E Mate a Iesu

(Mateo 27:45-56; Marko 15:33-41; Ioane 19:28-30)

⁴⁴ Mi tana gana ngongo na niaso vota, me tau nogo sina maka na aso, ma na rodo e tsavua na vera popono, poi tsau tana tolu kiloko tana ngulavi.

⁴⁵ Ma na polokatsi e tsautsau tana Vale Tabu e tavongani taratsivotaa i levugana.

⁴⁶ Ma Iesu e guloki me tsaria, “!Mama! ! Tana limamu igoe au livua na tidaoqu!” E tsarivaganana ia, me matepitsu.

⁴⁷ Maia niqira taovia na mane vaumate e morosia na omea e laba, me soalokia God me tsaria, “!E mana nomoa laka aia na mane dou!”

⁴⁸ Mi kalina igira na tinoni ara saikolu mai tana ara morosia na omea vaga ia e laba, mara visu sui i vera, mara padasavi loki sosongo.

⁴⁹ Migira sui na kulana a Iesu, kolugira goto na daki igira nogo ara tsarimurina tuu i Galilii,

ara tutuu ao tetelo, mara reigira na omea sui ara laba.

Ara Qilua a Iesu

(Mateo 27:57-61; Marko 15:42-47; Ioane 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Me totu kesa na mane, a Josep na asana, e talu i Arimatea tana Judea. Maia na mane dou sosongo, me pipitua moa na maiana na Verana God. Aia goto e sangatotu i laona niqira Saikolu na Togigoko na Tsiu, me tau moa sanga na tabeana na omea ara pedea kara nauvania a Iesu.

⁵² Maia e ba laba i konina a Pilate, me nongia na konina a Iesu.

⁵³ Ma Pilate e tamivania, maia e baa me aditsunaa na konina a Iesu, me tsaboroginia na polo, me molosagea i laona kesa na vatuluma ara kavinogoa tana maragova, na vatuluma vaolu ara tau moa vati qilua kesa i laona.

⁵⁴ Mi tana dani ia, na dani na vangarau Sabat, me varangi nogo ke tuturiga na Dani na Sabat.

⁵⁵ Migira nogo na daki ara tsarimurina a Iesu tuu i Galilii, ara dulikolua a Josep, mara morosia na vatuluma, me laka e totu koegua na konina a Iesu i laona.

⁵⁶ Mara visu i vera, mara vangaraua na mona ma na papasa sisigini gana na aragoana na konina.

Mi tana Dani na Sabat, mara mango rago, vaga nogo e ketsaligira na Ketsa.

24

A Iesu e Maurivisutugua

(Mateo 28:1-10; Marko 16:1-8; Ioane 20:1-10)

¹ Mi tana matsaraka rovorovo na kesianina dani tana uiki, mi tugira na daki ara tu adia na papasa sisigini ara tu vangarau manogatinogoa, mara tu vano tana vatuluma.

² Mara tu reia na vovongona vatu e takeliligi tania na matsapana na vatuluma,

³ mara tu sage i laona; mara tu tau reia na konina a Iesu na Taovia.

⁴ Mara tu tuu moa tana, mara tu tau goto dona nagua e laba. Mara ka tavongani mai tuu i ligisaqira ara ka ruka na mane, e seremaka ka poloqira.

⁵ Mi tugira na daki ara tu matagu mate, mara tu tao poruporu. Mi kaira na mane ara ka tsarivanitugira na daki; “?Matena gua ti amu tu mai na laveana aia e mamauri moa tana nauna ara totu na tinoni mate?

⁶ Aia e tau nogo totu ieni. E maurivisu nogo. Kamu padatugua na goko aia e tsarivanigamu kalina e totu kolugamu moa tana Galilii,

⁷ laka ‘na Dalena Tinoni kara sauligia vanigira na tinoni seko ma kara pogaa tana gai ulutaligu, mi tana tolunina dani maia ke maurivisutugua tania na mate.’ ”

⁸ Mi tana, mi tugira na daki ara tu padatugua na goko e tsaria a Iesu,

⁹ mara tu visu le moa talu tana vatuluma. Mara tu gini turupatuna na omea sui girani vanigira na sangavulu kesa na apostolo, me vanigira sui goto igira ara totu kolugira i tana.

¹⁰ Mi tugirani nogo na daki: aia ko Maria Madalena, ma ko Joana, ma ko Maria na tinana Iakobo; tugira nogo kolugira goto visana na daki tavosi ara turupatuna na omea vaga ia vanigira na apostolo.

¹¹ Migira na apostolo ara pada laka na daki ara goko bubulega le moa, mara tau tutunina niqira goko.

¹² Ma Petero e tuu, me ulo vano tsaku tana vatuluma. Me qequele sage i laona, me reia na polo ara tsaboroginia a Iesu e totu lee moa tana, me tagara goto sa omea tana. Maia e visumai i vera, me vo lee moa nagua e laba.

Tana Sautu e Vano i Emaus
(Marko 16:12-13)

¹³ Mi tana dani nogo ia, mara ka ruka tu vidaqira gana duli a Iesu, kaira ara ka vano kesa tana vera, i Emaus na soana. Ma na aona tuu i Jerusalem me tsau i Emaus, e adia moa kesa turina tetelo na dani tana vavano.

¹⁴ Mi sautu mi kaira ara ka vaigokovigi segeni tana rongoqira na omea sui ara vasini moa laba.

¹⁵ Mara ka vaigokovigi moa kaira, ma Iesu segenina nogo e tsaulikaira, me dulikolukaira i sautu.

¹⁶ Mi kaira ara ka reiragoa, mara ka tau moa reigadovia.

¹⁷ Ma Iesu e veisuakaira, “?Laka nagua sagata amu ka gini vaigokovigi kalina amu ka maimai i sautu kagamu?”

Mi kaira ara ka tu dodo, me melu ka mataqira.

¹⁸ Maia kesa ka vidaqira, a Kleopas na asana, e veisuaa a Iesu, “?Laka igoe segenimu moa na

tinoni o totu i Jerusalem, mo tau vati rongomia na omea ara vasini moa laba tana?"

¹⁹ Ma Iesu e veisuakaira, "?Laka na omea gua gira?"

Mara ka tsaria, "Ma na omea ara laba vania a Iesu ni Nasaret. Aia nogo e kesa na propete e susuliga sosongo tana nina goko mi tana omea aia e aqosigira i matana God mi mataqira na toga popono.

²⁰ Migira nida taovia na lotu ma nida tinoni loki ara tangolia mara pedea ke mate, mi muri, mara pogaa tana gai ulutaligu.

²¹ !Mi kagami ami ka amesia laka aia nogo sauba ke suivisugira na toga na Israel! Mi dani eni ara putsu moa tolu na dani ara laba na omea sui vaga gira.

²² Mara visana na daki i laomami igami, ara mai mara novotigami. Igira ara vano tana vatuluma tana matsaraka rovorovo,

²³ mara tau reia na konina aia ke totu tana. Mara visumai mara tsarivanigami laka ara reikaira ruka na angelo, me laka kaira ara ka tsarivanigira laka aia e mamauri moa.

²⁴ Mara tuu visana vidamami, mara batsau tana vatuluma, mara reia e vaga saikesa nogo ara tsaria igira na daki, maia moa ara tau reia tana."

²⁵ Ma Iesu e tsarivanikaira, "!Kamuna, egua ti amu ka bule vaga ia! !Egua ti amu ka kisa lee vaga ia na tutunina na omea sui ara katemainogoa igira na propete!

²⁶ ?Laka e tau nina aqo na Mesia ke tsodoa na rota loki vaga girani ida talu, mi muri ti aia ke sage tana mararana?"

²⁷ Mi tana, ma Iesu e vuresi makali vanikaira na omea ara marea tana rongona ia pipi tana Mamare Tabu, tuturiga tana nina mamare a Moses, me baa tana niqira mamare igira sui na propete.

²⁸ Mara tu maitsau varangisia na vera i tana ara tu sulungana, ma Iesu laka ke vavano saviliu moa.

²⁹ Mi kaira ara ka tongovisua mara ka tsaria, “Ko totu kolukagami ieni. E varangi nogo ke bongi, me tuturiga nogo rodo.” Maia e tami, me sage kolukaira tana ka valeqira.

³⁰ Me totu kolukaira tana bela na mutsa. Me adia na breidi, me tabua; me ngitia na breidi, me tuvaria vanikaira.

³¹ Mi tana kaira ara ka reigadovia laka aia nogo a Iesu, maia e tavongani nanga lee tanikaira.

³² Mara ka vaigokovigi segeni mara ka tsaria, “!E tau pitsa! !Me vaga saikesa nogo ti na lake e ganikaita, kalina aia e goko kolukaita i sautu, me vuresi makali vanikaita na rongona na Mamare Tabu!”

³³ Mara ka tu tsaku mara ka visuitugua i Jerusalem. Mara ka reigira na sangavulu kesa na apostolo ara totusai tana, kolugira visana goto.

³⁴ Migira ara tsarivanikaira, “!Eo, e maurivisu-tugu manana na Taovia! !Maia e laba nogo vania a Simone!”

³⁵ Mi tana kaira ara ka tsaritutugua vanigira na omea e laba vanikaira tana sautu, me koegua goto ti ara ka reigadoviginia na Taovia, kalina aia e ngitia na breidi.

*A Iesu e Laba Vanigira Gana duli
(Mateo 28:16-20; Marko 16:14-18; Ioane 20:19-23; Aqoaqo 1:6-8)*

³⁶ Mi kalina kaira ara ka gini tuturupatu moa na omea vaga gira, ma Iesu e tavongani mai tuu i levugaqira, me tsarivanigira, “Ke goto na tobamui.”

³⁷ Migira sui ara gini novo mara matagu mate, rongona ara pada laka ara reia na tidao.

³⁸ Maia e tsarivanigira, “?Egua te amu matagu vaga sagata, mara gini labadato i tobamui na papada ruka vaga ia?”

³⁹ Kamu morosigira na limaqu ma na tuaqu, ma kamu gini dona laka inau segeniqu nogo. Kamu peleau, me sauba kamu gini dona laka inau nogoria, rongona na tidao e tau tamanina na lakana ma na sulina, vaga amu reia inau au tamanina.”

⁴⁰ E goko vaga sui ia, me sauvulagi vanigira na limana ma na tuana.

⁴¹ Mara magemage loki igira, mara novo moa, mara tau moa vati tutunina kalavata. Ma Iesu e veisuagira, “?Laka amu tamanina sa mutsa ieni?”

⁴² Mara tusuvania na turina na tsetse magovo,

⁴³ maia e adia me gania i mataqira.

⁴⁴ Mi muri, maia e tsarivanigira: “Igirani saikesa nogo na omea au gokogini vanigamu kalina inau au totu moa kolugamu: na omea sui ara maregira tana rongoqu nogo inau tana nina Ketsa a Moses, mi tana niqira mamare na propete, mi tana Linge Tabu goto, niqira aqo nomoa kara labatovu.”

⁴⁵ Maia e mararasia na tobaqira, rongona igira kara padagadovigina na Mamare Tabu,

⁴⁶ me tsarivanigira, "Iani nogo na omea ara marea: laka aia na Mesia nina aqo ke rota me ke mate talu nomoa, mi muri ti aia ke maurivisitugua tania na mate tana tolunina bongi.

⁴⁷ Mi tana asana nogo ia, na turupatu dou rongona na padasavi ma na totu tanusi tania na sasi, ke ba vanigira na tinoni sui, tuturiga i Jerusalem, me ke poli poponoa na barangengo.

⁴⁸ Migamu nogoria, nimui aqo kamu tsarivulugia na omea girani vanigira na tinoni.

⁴⁹ Minau segeniqu nogo sauba kau molomaia vanigamu na omea e vekenogoa na Tamaqu vanigamu. Migamu, nimui aqo kamu totu moa i laona na verabau iani, ma kamu pitua na susuliga ke talu i gotu me ke tsunamai i konimui."

A Iesu e Dato i Baragata

(Marko 16:19-20; Aqoaqo 1:9-11)

⁵⁰ Ma Iesu e ida vanigira, mara mololea na verabau, mara liu baa, mara tsau gana ngongo i Betani. Mi tana, ma Iesu e saukaea na limana me tabugira.

⁵¹ Mi kalina aia e tabusuigira, me mololegira me dato i baragata.

⁵² Migira ara samasama vania, mara visutugua i Jerusalem, mara magemente loki,

⁵³ mara tau kuti na soadouana God tana Vale Tabu.

Ghari Bible

Ghari: Ghari Bible (Bible with Deuterocanon)

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ghari)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source
files dated 29 Jan 2022

eb379363-fbdd-532b-81c1-eb5fe7aa36a9